

**TURUN
YLIOPISTO**

Imperiumia rakentamassa, maailmaa pelastamassa

Venäläinen maailma Izborskin klubin ideologiassa

Poliittisen historian
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Riika Kotilainen

30.4.2023

Turku

**TURUN
YLIOPISTO**

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Oppiaine: Poliittinen historia

Tekijä: Riika Kotilainen

Otsikko: Imperiumia rakentamassa, maailmaa pelastamassa – Venäläinen maailma Izborskin klubin ideologiassa

Ohjaaja: Mika Suonpää

Sivumäärä: 105 sivua

Päivämäärä: 30.4.2023

Tämän tutkielma perehtyy Izborskin klubin tulkintaan Venäläisestä maailmasta ja historian käyttöä sen perusteluissa. Tutkimuksen primääriaineistona toimivat Izborskin klubin lehden Izborski klub: russkie strategii vuoden 2016 numeroissa julkaistut tekstit, jotka käsittelevät venäläistä maailmaa.

Aineistosta olen aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla kategorisoinut neljä kokonaisuutta, jotka nousevat aineistosta selvästi esiin. Ensiksi klubi on pyrkinyt selvittämään, mikä Venäläinen maailma on, ja mikä on sen kehittämisen tarkoitus. Toiseksi he ovat hakeneet oikeutusta Venäläisen maailman olemassaololle uskonnon kautta. Kolmanneksi Venäläiselle maailmalle on esitetty Länsi Toisena ja vihollisena, josta Venäläinen maailma selkeästi erottuu erilaisena. Viimeisenä kokonaisuutena on Ukraina ja sen paikka Venäläisessä maailmassa.

Aineistoon perustuen voidaan päätellä, että ensisijaista klubille on Venäläisen maailman doktriinin kehittäminen ideologiaksi Venäjän imperiumin rakentamiseen. Tämän ideologian keskeisimmät asiat puolestaan ovat venäläisyyden ensisijaisuus, uskonnosta oikeutuksen hakeminen, Länneestä saatu sopiva vihollinen, sekä Ukrainan keskeinen asema sekä Venäläisessä maailmassa että mahdollisessa tulevassa Venäjän imperiumissa. Kaikesta uskonnollisesta sanastosta ja historiallisista perusteluista huolimatta, Venäläinen maailma edustaa klubille työkalua, jossa on uudelleen paketoitu vanhoja asioita venäläisestä ajatteluperinteestä.

Avainsanat: Venäläinen maailma, Izborskin klubi, Venäjä, Ukraina

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	5
1.1 Aiempi tutkimus: Venäläinen maailma ja Izborskin klubi.....	6
1.2 Tutkimuskysymykset ja historian käyttö.....	10
1.3 Lähdemateriaali ja metodi.....	12
1.4 Tutkimuksen rakenne.....	14
2 Venäläisen maailman rajaaminen.....	16
2.1 Venäläisen maailman rajat – ketkä ja missä?.....	17
2.2 Sivilisaatio ja etnos.....	27
2.3 Imperiumi.....	32
3 Ortodoksisuus Venäläisen maailman oikeutuksena.....	38
3.1 Ortodoksisuus Venäjällä.....	38
3.2 Pyhä Rus ja Kolmas Rooma.....	43
3.3 Messianismi ja ”suuri tehtävä”.....	48
4 Venäläinen maailma ja Länsi.....	55
4.1 Russofobia.....	56
4.2 Lännen aggressio.....	60
4.3 Venäjä, Länsi ja Itä.....	67
5 Ongelma nimeltä Ukraina.....	75
5.1 Klubin historialliset näkökulmat Ukrainaan.....	76
5.2 Argumentit itsenäisestä Ukrainasta.....	88
6 Johtopäätökset.....	96
Lähteet.....	100

1 Johdanto

*Periaatteessa alusta loppuun kaikki, mitä Izborskin klubi tekee, on Venäläisen maailman strategia, ja kaikki raporttimme on omistettu tälle.*¹

Vuoden 2013 marraskuussa EU:n ja Ukrainan välinen assosiaatiosopimus oli tarkoitus allekirjoittaa. Assosiaatiosopimus olisi lähentänyt EU:ta ja Ukrainaa taloudellisesti, mutta siinä oli myös kohtia ulko- ja turvallisuuspoliittisesta yhteistyöstä. Ukraina kuitenkin perui sopimuksen, joko osittain tai kokonaan Venäjän painostuksesta. Venäjällä ja myös Ukrainassa sopimusta ei nähty vain taloudellisena ja poliittisena sopimuksena, vaan valintana Lännen ja Venäjän välillä. Kolme päivää sopimuksen peruuttamisen jälkeen eli 24. marraskuussa alkoi Kiovan keskustassa, Maidan-aukiolla, mielenosoitus. Mielenosoitukset levisivät myös muualle Ukrainaan, erityisesti Länsi- ja Keski-Ukrainaan. Tyytymättömyys kohdistui sekä presidentti Janukovitšiin että tätä tukeneeseen hallitukseen. Ennen vaaleja Janukovitš ja hallituspuolueet olivat ilmoittaneet kannattavansa lähentymistä Eurooppaan. Allekirjoitusta vaille olevasta assosiaatiosopimuksesta vetäytyminen ei ollut linjassa lupauksen kanssa. Helmikuun 21. päivä 2014 mielenosoitukset muuttuivat vallankumoukseksi, kun Janukovitš pakeni maasta ja oppositio otti vallan.²

Venäjän luottamusta Ukrainaan tämä vallankumous ei lisännyt. Jo oranssi vallankumous vuoden 2004 lopussa oli heikentänyt maiden suhteita. 27. helmikuuta 2014 tunnuksettomia venäläisiä asemiehiä valtasi Krimin alueparlamentin. Se oli lähtölaukaus koko Krimin valtaamiseen ja liittämiseen osaksi Venäjää. Tämän tueksi järjestettiin pikaisella aikataululla näytösluontoinen ”kansanäänestys”, jonka lopputulos oli päätetty etukäteen.³

Venäjä oli ilmaissut huolensa siitä, että venäläisten ja venäjänkielisten oikeudet olivat vaarassa Ukrainassa. Huhtikuussa 2014 tämä huoli konkretisoitui Venäjän hyökkäykseen Itä-Ukrainan Donbassin alueella, Donetskin ja Luhanskin alueilla. Venäjän virallisen kannan mukaan kyseessä olivat paikalliset separatistit. Tätä näkemystä ei kansainvälisesti ole hyväksytty. Toisin kuin Krimin kohdalla Ukraina lähti aseellisesti puolustamaan alueitaan. Kumpikaan osapuoli ei onnistunut lyömään toista ja hiljalleen sota jumiutui paikalleen ja osa Itä-Ukrainasta jäi venäläisten ja separatistien miehittämäksi.⁴

1 Averjanov, *Ruski mir: molitvy i strategii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 7

2 Remy, 2015, s. 260-265

3 Remy, 2015, s. 266-267

4 Remy, 2015, s. 269-275

Edellä esitetyt tapahtumat ovat toimineet työntävänä voimana Izborskin klubin Venäläistä maailmaa käsitteleville teksteille, jotka toimivat lähdemateriaalinani tässä tutkielmassa. Izborskin klubin näki selvästi aina vuoden 2004 oranssista vallankumouksesta lähtien, mutta erityisesti vuoden 2014 tapahtumien jälkeen, kuinka Ukraina oli hylkäämässä Venäläisen maailman. Klubissa nähtiin syyksi se, että osa venäläiseen maailmaan kuuluvista ihmisistä, kuten ukrainalaiset, olivat kadottaneet näkemyksen yhteisestä venäläisestä projektista. Siksi heistä onkin tärkeää nyt päivittää Venäläisen maailman doktriinia, jotta olisi vaihtoehtoinen ideologia Lännelle⁵. Tämä ideologia on suunnattu esimerkiksi juuri ukrainalaisille, jolloin heidän ei tarvitsisi kääntyä Lännen suuntaan.⁶

1.1 Aiempi tutkimus: Venäläinen maailma ja Izborskin klubi

Venäläinen maailma⁷ ja Izborskin klubi ovat kaksi keskeistä asiakokonaisuutta tässä tutkielmassa. Venäläinen maailma ideana alkoi kehittyä Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen Venäjällä 1990-luvulla, jolloin siitä innostuivat erityisesti venäläisestä filosofiasta kiinnostuneet.⁸ Aluksi se olikin enemmän venäläisten älymystöpiirien aihe, jolloin siitä on kirjoitettu lähinnä venäjäksi. Alkuun se keskittyi pitkälti venäläisen identiteetin uudelleen rakentamiseen.⁹ Myöhemmin onkin nähty, että alkuun Venäläisen maailman käsitteen olleen vastaus 1990-luvun kriisiin. Se kuitenkin alkoi 2000-luvun puolivälissä muuttua kulttuurisesta ja kielellisestä kokonaisuudesta enemmän poliittiseksi ilmiöksi.¹⁰ Venäläiseen politiikkaan Venäläinen maailma tuli sen jälkeen, kun presidentti Vladimir Putin käytti sitä ensimmäisen kerran puheessaan 2001. Mutta vielä senkin jälkeen se nähtiin ensisijaisesti historiallisesti vakiintuneena muotona, joka on kieleen, kulttuuriin ja historialliseen muistiin perustuva ihmisyyhteisö.¹¹

Venäläinen maailma kiinnitti kansainvälisen huomion viimeistään vuonna 2014, kun Putin perusteli sillä toimiaan Ukrainassa vuonna 2014. Tämän jälkeen myös kansainvälisten tutkijoiden kiinnostus on lisääntynyt Venäläistä maailmaa kohtaan. Se on hedelmällinen tutkimuksen kohde, sillä sitä voidaan tutkia monelta kantilta. Tutkimuksissa ollaan

5 Käytän sanaa Länsi isolla kirjoitettuna, kun puhun siitä konseptina. Päädyin tähän ratkaisuun, koska lähdemateriaalini kirjoittaa sen isolla, vaikka nykyään suunta on kirjoittaa se pienellä.

6 Averjanov, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016 s. 14

7 Käytän suomennosta Venäläinen maailma (Russki mir). Joskus näkee suomeksi Venäjän maailma. Kirjoitan sen myös isolla alkukirjaimella ja ilman lainausmerkkejä, joita näkee varsinkin englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa. Päädyin valintaani, koska se on lähimpänä lähdeaineistoni tapaa kirjoittaa termi.

8 Laruelle, 2015, s. 3-6

9 Laruelle, 2015, s.5-6

10 Hurzhy, 2017, s. 93-94

11 Ivanov, 2010, s. 6

kiinnostuttu erityisesti Venäläisestä maailmasta pehmeän vallan välineenä, geopoliittisena työkaluna ja osana etupiirijattelua.¹² Venäläistä maailmaa voidaan lähestyä myös venäläisen diasporan eli Venäjän federaation ulkopuolella asuvien venäläisten kautta.¹³ Venäjän ja Ukrainan välisen konfliktin jälkeen Venäläinen maailma on kiinnostanut tutkijoita myös identiteetin rakentamisen kannalta, niin Ukrainan kuin muidenkin kiistanalaisten alueiden, kuten Abhasian tai Transnistrian osalta.¹⁴

Ukrainan tapahtumat saivat Izborskin klubinkin kiinnostumaan Venäläisestä maailmasta ja sen kehittämisestä. Klubi julistikin vuoden 2016 Venäläisen maailman teemavuodeksi klubissa.¹⁵ Izborskin klubi perustettiin loppuvuodesta 2012. Ideologisesti se asettuu Kremlin ympärille syntyneiden erilaisten kansallismielisten ja vaihtelevassa määrin radikaalioikeistolaisiksi kuvattujen ajatuspajojen ja instituutioiden kentälle.¹⁶ Klubina se ei ole mitenkään uusi tai erilainen vaan itse asiassa lähes suoraa jatkoa Instituta dinamišeskogo konservatizmallle (Dynaamisen konservatismiin instituutti, IDK), joka perustettiin eräässä muodossaan jo 2005¹⁷. Silti klubi voidaan nähdä olevan osa Venäjän hallinnon ideologisen linjan kovenemista eli konservatiivista käännettä. Käänteeseen katsotaan alkaneen Vladimir Putinin kolmannen presidenttikauden alkaessa toukokuussa 2012.¹⁸

Klubi on herättänyt kiinnostusta pienessä joukossa tutkijoita, ja näistä heidän tutkimuksistaan voidaan vetää johtopäätös, että klubin kantavana ideana on toimia yhdistävänä alustana samansuuntaisesti ajatteleville ryhmille. Sen sijaan tutkijoiden näkemyksissä klubin suuntautumisesta on hajontaa. Marlène Laruelle määrittelee klubin ennen kaikkea antiliberaalina ryhmittymänä.¹⁹ Natasha Bluth artikkelissaan puolestaan kutsuu klubia ultranationalistiseksi. Sekä Laruelle että Bluth kuitenkin näkevät, että Izborskin klubi on ensimmäinen suuri ryhmä, joka on koontunut onnistuneesti yhteen nationalisteja ja antiliberaaleja sitten Neuvostoliiton romahduksen.²⁰ Boris Korneitšuk on artikkelissaan kiteyttänyt klubilaisten yhteisen maailmankatsomuksen pääpiirteet etniseen nationalismiin, ideologian ensisijaisuuteen ja antiliberaaliin konsensukseen.²¹ Andrei Yakolev taas

12 Laruelle, 2015, s. 3-5, Feklyukina, 2016, s.781-785, Neimark, 2015, s. 78-99, Suslov, 2018, s. 332-346

13 Suslov, 2017, s. 8-18

14 Feklyukina, 2016, s. 785-791, O'Loughlin et al., 2016, s. 759-764

15 Averjanov, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 13

16 Laruelle, 2009, s. 5-8

17 Umland 2016, s. 21

18 Laruelle, 2019, s. 134

19 Laruelle, 2019, s. 134, 136. Kirjan luku on ilmestynyt aiemmin artikkelina: Laruelle, Marlène *The Izborsky Club, or the New Conservative Avant-Garde in Russia*, *The Russian Review*, 2016, vol.75(4), s. 626-644

20 Bluth, 2017, s. 88; Laruelle, 2019, s. 136

21 Korneitšuk, 2018, s. 73, (Izborskin opin periaatteet ja ristiriidat)

artikkelissaan kutsuu klubia ultrakonservatiiviseksi.²² Andreas Umland on painottanut klubin länsivastaista luonnetta, ja sitä, kuinka klubi on perustajansa Alexander Prohanovin projektin jatkoa yrityksille yhdistää ”punaiset” eli kansalliset kommunistit ja ”valkoiset” eli neuvostovastaiset nationalistit.²³

Näiden kahden ryhmän sovinnon lisäksi Laruelle on puhunut kahden ideologisen suunnan – neuvostoimperialismin ja poliittisen ortodoksisuuden – yhdistämisestä, jotka osaltaan sopivat myös jakoon ”punaisiin” ja ”valkoisiin”.²⁴ Klubi onkin määritellyt keskeiseksi ideologiakseen konservatismiin tai tarkemmin dynaamisen konservatismiin. Laruelle tosin on huomauttanut, että termi on hyvin löyhästi määritelty. Dynaamisen konservatismiin avulla pyritään rakentamaan kotimaista ja kansainvälistä järjestystä, joka perustuu ”perinteisille” arvoille.²⁵ Poliittisella kentällä Laruelle asettaa klubin systeemisen opposition asemaan. Tällä hän tarkoittaa sitä, että klubi kritisoi presidenttiä ja tämän puoluetta liian keskellä olevista arvoista ja liian liberaalista talouspolitiikasta. Bluth on samoilla linjoilla, mutta esittää, että hallitukselle on hyötyä siitä, että voi asemoida itsensä klubin kaltaista äärilaitaa maltillisemmaksi.²⁶

Klubin konkreettinen toiminta on pääasiassa erilaista julkaisutoimintaa ja keskustelutilaisuuksia. Umland näkeekin, että Prohanov on perustanut klubin Valdai-klubin mallin mukaan, mutta kilpailijaksi tälle. Valdain jäsenenä on niin ulkomaalaisia asiantuntijoita ja toimittajia kuin venäläisiä intellektuelleja ja poliitikkoja. Sillä on tapaamisia, keskustelutilaisuuksia ja se julkaisee erilaisia raportteja ja tekstejä. Izborskin klubin toiminta on samankaltaista. Suurimpana erona on Izborskin klubin jäsenistön ja verkostojen keskittyminen edellisessä kappaleessa esitellyn ideologisen kentän edustajiin.²⁷ Izborskin klubi julkaisee monenlaisia tekstejä suoraan internet-sivuillaan lähes päivittäin. He myös julkaisevat kirjoja ja ovat vuodesta 2013 julkaisseet Izborski klub: Russkie Strategii -lehteä 8–10 numeroa vuodessa sähköisesti ja Umlandin mukaan myös painettuina 999 kappaletta per lehti²⁸. Lehti on koottu usein jo julkaistusta materiaalista ja esimerkiksi kirjalliseen muotoon muutetuista klubin keskusteluista.²⁹

22 Yakolev, 2016, s. 152

23 Umland, 2016, s. 21

24 Laruelle, 2019, s. 141-142

25 Laruelle, 2019, s.136

26 Laruelle, 2019, s. 136; Bluth 2017, s. 90

27 Umland, 2016, s. 22

28 Umland, 2016, s. 23

29 ”Izborski klub”, Izborski klubin kotisivu, <<https://izborsk-club.ru/>>[luettu 5.10.2022]

Klubi on itse määritellyt tarkoitukseksi olla vastapaino liberaaleille virtauksille, tuottaa raportteja valtion eri tasojen käyttöön ohjaten näitä isänmaallisen ajattelun suuntaan, ja vallata mediassa tilaa konservatiivisille ajatuksille.³⁰ Raporttien vaikutuksesta politiikkaan on vaikea antaa arviota, mutta klubin vaikutusvallasta, kertoo kuitenkin heidän ilmeinen verkostoitumisensa aina venäläisen politiikan ylimmille tasoille asti. Esimerkkinä Laruelle tuo esiin sen, että Izborskin klubin tunnus on ollut Tu-95 pommikoneeseen kiinnitettynä. Umland toteaa puolestaan klubilla olevan yhteyksiä Kremliin Putinin taloudellisen neuvonantajan Sergei Glazevin kautta. Korneitšuk puolestaan esittää todisteiksi, sen kuinka merkittäviä tieteellisiä ja poliittisia henkilöjä toimii klubin piirissä. Sen lisäksi hänen mukaansa klubilla on merkittävä läsnäolo valtion televisiokanavilla. Kaikkein todistusvoimaisinta kuitenkin lienee klubin saamat valtionapurahat. Korneitšuk antaa esimerkiksi vuoden 2016, juuri Venäläisen maailman teemavuoden, valtion apurahojen olleen 33 miljoonaa ruplaa, joista 12 miljoonaa tuli suoraan presidentin rahastosta.³¹

Klubin vaikutusvalta perustuukin pitkälti siihen, keitä kuuluu klubiin ja keitä he puolestaan tuntevat. Laruelle on kuvannut tätä kuuden kehän mallilla, jossa ensimmäisessä ja sisimmässä ovat klubin perustajat, seuraavassa kahdessa eritasoiset klubin jäsenet, seuraavassa kahdessa säännölliset ja ajoittaiset avustajat ja uloimmassa kuudennessa kehässä on erilaisia laajaan verkostoon kuuluvia henkilöitä, esimerkiksi kuvernöörejä, korkea-arvoisia sotilashenkilöitä tai sotateollisuuden johtajia. Koska paljon klubin materiaalista on kirjallista, mukana on paljon erilaisia kirjoittajia, kuten kirjailijoita, toimittajia ja ”publitsisteja” eli eräänlaisia poliittisia kolumnisteja.³² Laruellen malli tuo esiin sen, että verkostojensa kautta klubi on jäseniään suurempi asia.

On mahdotonta tarkemmin edes eritellä kaikkia klubin jäseniä, saatikka heidän verkostojaan. Haluan silti nostaa esille kaksi sisimmän kehän klubilaista. Ensinnäkin on Alexander Prohanov, jota pidetään oikeutetusti klubin johtohahmona. Hän on ollut venäläisen nationalismien johtavia hahmoja 1970-luvulta lähtien. Hän on myös kirjailija ja päätoimittaja Zavtra-lehdessä, joka tuottaa nationalistista ideologiaa kommunistipiireihin. Prohanov edustaa klubin kahdesta pääsuuntauksesta ”neuvostoimperialismia”. Laruella mukaan juuri Prohanov

30 ”About” Izborski klubin kotisivu, <<https://izborsk-club.ru/about>> [luettu 14.9.2020]

31 Laruelle 2019, s.134,140; Umland 2016, s.26; Korneitšuk 2019, s.72

32 Laruelle 2019, s. 138-139

antaa klubin lehdelle sen pääasiallisen sävyn ja hänelle omistetuista artikkeleista löytyy henkilökulttia muistuttavia piirteitä.³³

Toinen merkittävä henkilö on Vitali Averjanov. Laruella mukaan hän edustaa klubin toista pääsuuntaa eli poliittista ortodoksisuutta. Hän on parhaiten tunnettu ortodoksinen ”publitsisti” klubissa ja hän on luetuimman ortodoksisivuston pravoslavie.ru päätoimittaja.³⁴ Hän on myös Izborskin klubin varapuheenjohtaja.³⁵ Hän on kirjallinen työmyyrä, jonka panos klubin Venäläisen maailman kehittämissä on kiistämätön. Hänen panoksensa materiaalinani olevissa teksteissä on suuri, ja hän on myös koonnut klubin Venäläisen maailman doktriinin kirjalliseen muotoon. Siksi nostan hänet toisena henkilönä klubista erikseen esittelyyn.

1.2 Tutkimuskysymykset ja historian käyttö

Pro gradu -tutkielmassani kysyn, millaisia näkemyksiä Izborskin klubilla on Venäläisestä maailmasta. Tarkoituksena on löytää ne ainekset, joilla klubi on omaa näkemystään Venäläisestä maailmasta rakentanut. Tarkoituksena on myös tarkastella, mistä tällainen ajattelu juontuu, tosin vain siltä osin kuin tämän työn puitteissa on mahdollista.

Izborskin klubi on käyttänyt historiaa ja etsinyt sieltä vahvistusta väitteilleen useassa kohdassa. Onkin syytä lyhyesti tarkastella millaista historian käyttö voi olla. Historian käyttö -termillä voidaan tarkoittaa monia eri asioita. Se voi ollaan menneisyyden tosiasioihin ja tapahtumiin vetoamista tai se voi olla kokemuksellista, esimerkiksi yksilön, yhteisön tai kulttuurilliseen kokemukseen perustuvaa. Historian käyttö on myös sitä, jos maailmankuvaa järjestellään historiallisten kertomusten, perimätiedon, symbolien tai legendojen avulla. Myös unohtaminen on osa historian käyttöä.³⁶ Menneisyyden tosiasioihin voidaan siis vedota, mutta unohtamalla osa, voidaan valikoida omaan tarinaan sopivat tosiseikat ja tapahtumat. Tätä voidaan vielä pidemmälle sillä tavoin, että puhutaan todellisista menneisyyden tapahtumista mutta tulkitaan ne oman totuuden kautta.

Totuus on historiassa hankala asia. Lynn Huntin mukaan ratkaisevan tärkeää on historiallisen totuuden selvittäminen ja sen perustavanlaatuisen tarkoitus on kertoa totuudenmukainen tarina. Hänen mukaansa tämä totuus on kaksiosainen, mikä voidaan jakaa faktoihin ja

33 Laruelle 2019, s. 45, 137

34 Laruelle 2019, s. 137

35 Vitali Averjanov, Izborskin klubin kotisivulta, <<https://izborsk-club.ru/10980>> [luettu 10.11.2022]

36 Grönholm & Nyssönen, s. 9, 18

tulkintaan.³⁷ Jorma Kalela kuitenkin tuo esiin, että totuudella on kulttuurinen ulottuvuus, jossa käsitykset totuudenmukaisuudesta voivat olla hyvinkin erilaiset.³⁸ Usein esimerkiksi sodassa olevat osapuolet näkevät tapahtumat hyvin eri tavoin, sillä he tulkitsevat samaa tapahtumaa eri tavoin. Totuuden ymmärtäminen onkin sidoksissa käsitykseen todellisuudesta.³⁹ Tämä ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että historiaa voidaan tahallaan tulkita oman edun mukaisesti eli suorastaan väärin käyttäen.

Grönholm ja Nyysönen ovat esitelleet ulottuvuuksia, jolla voi eritellä historian käytön tehtäviä ja tarkoituksia. Ensinnäkin on historian eksistentiaalinen ulottuvuus, jossa historiaa käytetään yhteisön identiteetin, imagon ja itseymmärryksen rakentamiseen. Tässä usein käytetään historiasta ammennettavia symboleita legendoja ja myyttejä yhteisön identiteetin rakennusaineina. Toiseksi on historian moraalinen ulottuvuus, jossa historiaa käytetään yhteiskunnallisten ratkaisujen oikeuttajana ja velvoittajana. Tällaisella historian käytöllä vedotaan esimerkiksi yhteisön arvoihin tai varoitetaan toistamasta historian virheitä. Kolmantena on historian poliittinen ulottuvuus, jossa historiaan vedoten tehdään ymmärrettäväksi poliittisia ratkaisuja tai osoitetaan yhteiskunnallisia tarpeita tai puutteita. Tällaisella käytöllä pyritään myös legitimoimaan valtaa. Viimeisenä on historian ideologinen ulottuvuus, jossa historiallisen tiedon avulla pyritään vahvistamaan omaa aatetta ja kyseenalaistamaan kilpailijaa. Tähän alle luokitellaan muun muassa kysymys totuudesta ja menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden suhteesta. Myös tässä historian käytössä on taustalla usein yhteisön jakama myytti tai kertomus.⁴⁰

Totuuden lisäksi aika ja ajan kuluminen on tärkeää huomioida. L.P. Hartley aloitti romaaninsa sanoilla: ”Menneisyys on vieras maa, he tekevät asiat eri tavalla siellä.”⁴¹ Tämä on hyvä pitää mielessä, mitä kauemmaksi historiassa mennään, sitä erilaisempia käsityksiä maailmasta ja todellisuudesta ihmisillä on ollut. Esimerkiksi kansankunnan käsite on syntynyt vasta nationalismin myötä. Niinpä emme voi olettaa, että käsitykset vaikka valtiosta, kansasta tai edes perheestä ovat samoja kuin ne ovat nyt. E. H. Carr onkin painottanut, että kaikki historia nähdään nykyisyydestä käsin.⁴² Sen lisäksi siis, että tulkitsemme menneisyyden nykyisyydestä käsin, tulkitsemme sitä myös nykyisyyttä varten. Toisaalta historian käytössä voidaan antaa

37 Hunt, 2018, s. 30, 37

38 Kalela, 2020, s. 159

39 Kalela, 2020, s. 159

40 Grönholm & Nyysönen, 2019, s. 18-22

41 L.P. Hartley, *The Go-Between*, 2000, s. 5

42 Carr, 1968 s.22

ajan kulumisella suurempi merkitys kuin sillä on. Kalelan mukaan tämä voi johtaa determinismiin.⁴³ Näin historiaan tulee vaihtoehdottomuutta eli asioiden tuli mennä niin kuin ne menivät ja pahimmassa tapauksessa tämä vaikuttaa myös ajatteluun tulevaisuudestakin. Asiat tulevat menemään tulevaisuudessakin tietyllä tavalla, koska ennenkin niin tapahtui.

1.3 Lähdemateriaali ja metodi

Klubi teki siis vuodesta 2016 Venäläisen maailman teemavuoden. Sen tarkoituksena oli keskustella ja kirjoittaa Venäläisestä maailmasta eri näkökulmista, ja saada koottua klubin oma Venäläisen maailman doktriini. Lähdemateriaalinani toimii Izborskin klubin lehden Izborski klub: russkie strategii vuoden 2016 numeroista ne tekstit, jotka pääasiallisesti käsittelevät venäläistä maailmaa. Tekstejä on 22 kappaletta ja ne ovat lehden neljästä eri numerosta. Tekstien pituudet vaihtelevat kolmesta sivusta yli 30 sivuun. Jokaiseen tekstiin on liitetty useampi kuvaa, joista olisi materiaalia ihan omaan tutkimukseen. Siksi olen jättänyt kuvat huomiotta ja keskittynyt vain sanalliseen sisältöön.

Tekstit ovat laadullisesti myös erilaisia. Suurinta osaa (15 kpl) teksteistä voisi kuvailla artikkeleiksi. Suurin osa niistä on yhden kirjoittajan kirjoittamia, mutta kahdessa on ollut useampi kirjoittaja. Seuraava ryhmä, jossa on 4 tekstiä, on tekstimuotoon koottuja seminaari- tai pyöreä pöytä -keskusteluja. Näiden kirjoittajien osallistujamäärä on vaihdellut kahdeksasta viiteentoista. Viimeiset kolme tekstiä ovat jokainen omassa luokassaan. Kaikkein pisin teksti on Venäläisen maailman doktriini, joka on ollut teemavuoden pääasiallinen tehtävä. Se on koonnut tärkeimmät asiat klubin teksteistä ja lisännyt näihin vielä otteita ulkopuolisista lähteistä, kuten esimerkiksi Patriarkka Kirillin kirjoituksista. Yksittäisinä teksteinä on vielä Prohanovin haastattelu, joka on alun perin tehty ”Orjol-Region” internet-portaaliin, ja Averjanovin ja kahden muun TV-keskustelun kirjallinen versio.

Aineisto on siitä haastava, että sitä ovat olleet tuottamassa lukuisat kirjoittajat. Se tuottaa lähteisiin moniäänisyyttä ja jopa ristiriitoja. Samalla kuitenkin tekstit on julkaistu Izborskin klubin virallisessa lehdessä, joten ne on sinne tarkoituksella valittu. Kuten edellä on mainittu, osa teksteistä on muokattu keskustelutilaisuuksien pohjalta. Silloin voi olettaa niiden olevan editoituja. Samoin osa teksteistä on julkaistu jo jossain muualla, mistä ne on tarkoituksella valittu lehteen. Samalla, kun yritän luoda laajaa kuvaa klubin näkemyksistä, tuon esiin myös tekstien ristiriitaisuuksia.

43 Kalela, 2020, s.112.

Samaan aikaan voimme siis todeta, tekstien olevan klubin ideologian mukaisia, mutta myös tuovan yksilöllisiä ääniä klubin sisältä. Kirjoittajien valtavan määrän vuoksi, en kuitenkaan tekstissä yksilöi kirjoittajia nimeltä vaan käytän sanoja kuten klubi tai kirjoittaja. Sen sijaan lähdeviitteisiin merkitsen kirjoittajan nimen. Myös teksteissä, joissa on useampi osallistuja, pyrin yksilöimään kirjoittajan, jos mahdollista. Niinpä samaan artikkeliin voidaan eri kohdissa viitata eri kirjoittajan nimellä. Poikkeuksina tästä ovat Alexander Prohanov ja Vitali Averjanov. Prohanov on tunnistettavasti klubin johtohahmo ja siten tärkein ideologisen suunnannäyttävä klubissa. Averjanov on myös klubin johtohahmoja ja erityisesti hänen vahva osallistumisensa Venäläisen maailman tekstien luomiseen ja kirjoittamiseen, tuovat hänelle siinä määrin painoarvoa, että hänen mainitsemisensa nimeltä on oikeutettua.

Metodikseni valikoitui naiestolähtöinen sisällönanalyysi, koska aineistonani toimii joukko tekstejä. Klubin vuoden 2016 lehdistä valikoin ensin tekstit sillä perusteella, että ne keskittyivät nimenomaisesti johonkin Venäläiseen maailmaan osa-alueeseen, joka toimii sisältöanalyysin mukaisena pääkäsitteenä ja tutkimuskohteena. Aineistolähteisyys antaa tilaa valita analyysiyksiköt tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävän asettelun mukaan.⁴⁴ Sisällönanalyysin avulla olen jakanut Venäläisen maailma käsitteen pääasiallisiin teemoihin, jotka esiintyvät klubin teksteissä. Niiden avulla vastaan tutkimuskysymyksiini.

Apumetodina käytän vertailua, sillä saadakseen käsityksen erityisesti klubin historiaan liittyvästä argumentoinnista, sitä on peilattava erilaiseen historian tulkintaan. Klubin käyttämä historia ulottuu tuhannen vuoden päähän, joten yksi historian yleisteos ei riitä. Olen kuitenkin pyrkinyt käyttämään yhtä kirjaa aihetta kohti, sillä työn päämäärä ei kuitenkaan ole historian kirjoitusten vertailu. Näin siksi, että klubin historian käyttöä on selkeämpi esittää, kun sitä voidaan verrata erilaiseen historian tulkintaan. Klubin tekstit kattavat kuitenkin niin ison osan historiaa, ettei yksi historiateos kata koko aikaa. Olen pyrkinyt kuitenkin valitsemaan mahdollisimman yleisesti hyväksyttäviä historiateoksia vertailukohdiksi, joihin klubin näkemyksiä vertaan.

Venäjänkielisten sanojen translitteraatioon olen valinnut käyttää SFS 4900 standardia ISO 9 standardin sijasta. Tähän päädyin, koska olen asettanut tekstin luettavuuden tieteellisen tarkkuuden edelle. Näin ollen translitteroituja sanoja ei voida suoraan kääntää takaisin kyrillisiin kirjaimiin, mutta suomenkielisille lukijoille sanat näyttävät ymmärrettävämpinä.

44 Tuomi & Sarajärvi, Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, 2018, s. 108, 122-123

Päädyin tähän, sillä tutkielmani on ensisijaisesti historian ei lingvistiikan alalta. SFS 4900 standardia olen käyttänyt kaikkiin tekstissä esiintyviin venäjän kielen translitterointeihin, sekä kirjoittajien ja tutkijoiden nimiin, jotka olen itse kyrillisistä kirjaimista kääntänyt. Sen sijaan tutkijoiden nimiä, jotka jo esiintyvät tutkimuskirjallisuudessa latinalaisin kirjaimin, olen käyttänyt sellaisenaan. Samoin, jos nimellä on jo vakiintunut suomeksi vakiintunut kirjoitusasu, käytän sitä. Nimet saattavat siis käyttää muita standardeja.

Suorat lainaukset lähdemateriaalista olen kääntänyt itse.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Aloitan analysoimalla Venäläisen maailman käsitettä Izborskin klubin näkökulmasta, jotta saadaan jonkinlainen kuva siitä, mitä sillä termillä tarkoitetaan. Ensin analysoin millaisia konkreettisia rajoja tekstien perusteella voimme vetää. Missä Venäläisen maailman maantieteelliset rajat kulkevat tai voisivat kulkea? Keitä klubi näkee olevan tai voivan olla osa Venäläistä maailmaa? Sen jälkeen katson, millaisin termein ja teorioiden avulla klubi edelleen pyrkii kuvailemaan sitä.

Kolmannessa luvussa analysoin sitä, miten klubi käyttää ortodoksisuutta oikeuttaakseen Venäläisen maailman olemassaolon. Ensin kuitenkin sijoitan ortodoksisuuden yleisemmin Venäjän kontekstiin ja katson, miten klubi suhteuttaa sen muihin uskontoihin, erityisesti islamiin, Venäjällä. Sen jälkeen analysoin klubin kahta tärkeintä historiallista perustelua eli Pyhää Ruvia ja Kolmatta Roomaa. Viimeisessä alaluvussa analysoin sitä, millaisen tehtävän nämä kaksi konseptia luovat Venäläiselle maailmalle.

Neljännessä luvussa käänän katseeni klubin kanssa Länteen. Käyn läpi ja analysoin klubin väitteitä Lännestä, ja siitä miten nämä väitteet muovaavat heidän käsitystään Venäläisestä maailmasta. Aluksi analysoin klubille tärkeää russofobian käsitettä. Toisessa alaluvussa katson jälleen klubin historiallisia perusteluja. Ne tuovat hyvin esiin klubin tavan käyttää historiaa omaksi edukseen. Viimeisessä alaluvussa analysoin Lännen vaikutusta Venäjän ja Venäläisen maailman identiteetin luomiseen.

Viidennessä eli viimeisessä luvussa keskityn Ukrainaan. Ukrainalla on hyvin tärkeä merkitys sille, että Izborskin klubi on ylipäätään lähtenyt muovaamaan Venäläisen maailman doktriinia. Jälleen klubi perustelee Ukrainan paikkaa Venäläisessä maailmassa historiallisiin

perustein. Peilaan heidän argumenttejaan yleisempään tapaan lukea historiaa, ja katson miten yhteneviä tai eriäviä näkemyksiä näiden kahden tavan välillä on. Toisessa alaluvussa katson lähemmäs nykypäivää ja klubin argumentteja itsenäisestä Ukrainasta. Lopuksi vedän tutkimukseni yhteen Johtopäätökset -luvussa.

2 Venäläisen maailman rajaaminen

*Venäläisellä maailmalla ei ole rajoja, sillä on horisontteja...*⁴⁵

Izborskin klubi haluaa samaan aikaan sekä luoda tarpeeksi selkeän ja määritellyn kuvan Venäläisestä maailmasta, luoda Venäläisen maailman doktriinin, että kertoa, ettei Venäläistä maailmaa ole mahdollista täysin määrittää, eikä sitä pidä edes yrittää täysin määrittää.⁴⁶ Tämän kaltainen epämääräisyys kulkee läpi kaikkien käsittelemieni klubin tekstien. Osittain se johtuu kirjoittajien määrästä, joka väkisin tuo moniäänisyyttä, mutta osittain se on myös tarkoituksenmukaista. Näin heidän on helppo muokata omia päämääriään poliittisten tilanteiden mukaan.

Eräs perustavanlaatuisimmista epämääräisyyksistä liittyy Venäjän ja Venäläisen maailman eroon. Klubin mukaan Venäläistä maailmaa ei ole ilman Venäjää, kuitenkin Venäjän valtio eikä ainakaan Venäjän federaatio, joka nähdään Venäläisen maailman alennustilana, ei pelkästään täytä Venäläisen maailman kriteerejä. Venäläinen maailma on venäläisten yhteisöllinen projekti, se on venäläinen sivilisaatio ja venäläinen imperiumi. Samalla kuitenkin todetaan valtion olevan välttämätön sivilisaation kovien muotojen korjaamiseksi.⁴⁷ Näenkin, että ennen kaikkea kyse on toimijuudesta. Venäläinen maailma ei ole mikään konkreettinen järjestö, jolla olisi toimielimiä, jotka voisivat toteuttaa konkreettisia suunnitelmia. Sen sijaan Venäjän federaatio voi toimia Venäläisen maailman nimissä. Tämä erotus on hyvä pitää mielessä, kun puhumme Venäläisestä maailmasta, sillä kirjoittajasta ja aiheesta riippuu, puhutaanko enemmän Venäjästä valtiona vai Venäläisestä maailmasta. Siinä mielessä näitä kahta ei voi koskaan täysin erottaa toisistaan.

Izborskin klubin mielestä siis Venäläistä maailmaa ei voi täysin rajata ja kuvata, eikä se klubistaole tarpeellistakaan. Samaan aikaan heille Venäläinen maailma on todellisuutta, mutta toteutuakseen se vaatii historiallista ja luovaa työtä.⁴⁸ Tässä luvussa hahmottelen, miten eri tavoin Venäläistä maailmaa rajataan ja hahmotetaan klubin teksteissä. Ensin kartoitan, millaisia konkreettisia rajoja voidaan tai ei voida vetää, ja keitä Venäläiseen maailmaan

45 Väits, *Tšto takoe Russki mir?* Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 22

46 Averjanov, Väits, *Tšto takoe Russki mir?* Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 12-14, 22; Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 22

47 Averjanov, *Tšto takoe Russki mir?* Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 13; Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 30. 32

48 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 21

mahdollisesti voisi kuulua. Sen jälkeen hahmotan erilaisia lähestymistapoja, teorioita ja termejä, joilla klubi on Venäläistä maailmaa kuvaillut.

2.1 Venäläisen maailman rajat – ketkä ja missä?

Aluksi on hyvä huomioda, ettei Izborskin klubilla ole yksinoikeutta Venäläisen maailman käsitteeseen. Nykyistä versiota alettiin kehittää 1990-luvulla, jolloin sitä alkoivat kehittää intellektuellit, kun Neuvostoliitto oli hajonnut ja Venäjä oli uudenlaisen tilanteen edessä. Sieltä se siirtyi myös Venäjän federaation valtiolliseen käyttöön. Putin mainitsi Venäläisen maailman puheessaan jo vuonna 2001.⁴⁹ Venäjän federaatiolla on kaksi toimijaa, jotka ovat erityisesti suuntautuneet Venäläisen maailman edistämiseen Russki Mir -säätö ja Ulkoministeriön alainen Rossotrudnitšestvo eli IVY-maiden, ulkomailla asuvien maanmiesten ja kansainvälisen humanitaarisen yhteistyön liittovaltion virasto. Näiden molempia lähestymistapoja Izborskin klubi on kritisoinut.

Klubin näkemyksen mukaan 1990-luvun versio oli kriisinvastainen käsite, sen nähtiin tyypistyvän kieleen ja kulttuuriin.⁵⁰ Klubin silmissä tämä versio Venäläisestä maailmasta edustaa eräänlaista häpeää ja alemmuutta. Käsitteellä lohdutettiin sillä, että venäjän kieli ja kulttuuri säilyi, vaikka imperiumi oli poissa. Samansuuntaista kritiikkiä kohdistuu klubista myös valtion toimien suuntaan. Klubin kritiikki on sekä suoraan nimellä mainittua että epäsuorempaa kritiikkiä valtion toimia kohtaan. Tämä kuvastaakin klubin asemaa Laruella mainitsemana ”systemisessä oppositiossa”, jossa tuetaan Putinia, mutta voidaan kritisoida hänen puoluettaan tai osia hänen hallinnostaan.⁵¹

Klubin kritiikki pääsääntöisesti kohdistuu siihen, ettei valtio tee tarpeeksi Venäläisen maailman hyväksi. Epäsuoran kritiikin kohteita on kaksi. Ensinnäkin valtio on keskittynyt liiaksi juuri edistämään venäjän kielen opetusta ja levittämään kulttuuria. Toiseksi Venäjän valtio kohdistaa toimensa väärin, kun se kohdistaa ne Venäjän ulkopuolelle diasporaan ja maanmiehiin, vaikka Venäläinen maailma tarvitsisi vahvistusta myös Venäjällä venäläisten keskuudesta. Ristiriitaisesti valtio ei samaan aikaan tee tarpeeksi näiden maanmiesten eteen, sillä heillä olisi tarjota suurta potentiaalia Venäläiselle maailmalle ja Venäjälle.⁵²

49 Laruelle 2015, s. 3-4, 6

50 Holmogorov, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.25; Averjanov, *Kulturnaja moštš Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 5/2016, s. 8

51 Laruelle 2019, s. 136

52 Vodolatski, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.25

Suoraan nimetty kritiikki Russki Mir -säätiölle ja Rossotrudnitšestvolle seurailee samoja linjoja. Nähdään, että alkujaan niiden projektit ovat saattaneet olla hyödyllisiä ja ne voidaan sisällyttää tulevaan Venäläisen maailman versioon, mutta pelkän venäjän kielen ja kulttuurin popularisointirytykset eivät ole riittäviä. Siksi nähdäänkin, ettei vielä ole tehty kunnollista työtä entisen Neuvostoliiton alueen ulkopuolisten diasporien parissa. Myös vahvempaa kritiikkiä on ilmaistu. Siinä nähdään, että edellä mainittujen tahojen projektit ovat resurssien tuhlausta ja suorastaan haitallisia Venäläisen maailman projektille.⁵³ Tämä kaikki perustuu siihen, että klubi haluaa nähdä Venäläisen maailman Venäjän imperiumin rakentamisen välineenä, siihen ei pelkästään kulttuurin parissa puuhastelu riitä, sillä klubi ymmärtää Venäläisen maailman hyökkäävänä tilana.⁵⁴ Klubi kritisoi siis toimien riittämättömyyttä sekä resurssien liiallisesta että liian vähäisestä käytöstä. Ongelmana lienee, ettei valtio lähesty klubin mielestä Venäläistä maailmaa tarpeeksi ideologisesti.

Klubin kritisoidessa valtion virallisten tahojen kieli- ja kulttuuripainotusta, venäjän kielellä on keskeinen ja määrittävä rooli siinä, ketkä kuuluvat Venäläiseen maailmaan. Venäjän kielen asema on kuitenkin heikentynyt Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Se taas on vähentänyt venäjän kielen valtaa niin kulttuurisesti kuin alueellisesti ja esimerkiksi tieteen kielenä. Siksi kieli ei yksinään riitä vaan tarvitsee tuekseen kulttuuria, koulutusta ja tiedettä. Kuitenkin vain venäjän kieli voi olla Venäläisen maailman kieli, sillä se on välttämätön sen arvojen ja ideoiden välittämiseen. Kielelle halutaan myös antaa maaginen tulkinta, jonka kautta venäjän kielellä on yhteys pyhään maailmaan.⁵⁵ Tällaiset paremmuuden ja pyhyiden teemat toistuvat klubin teksteissä teemasta toiseen. Virallinen Venäjä ja sen virastot kuitenkin toimivat diasporien ja maanmiesten parissa vähemmän syvällisen kielenopiskelun keinoin, mikä on johtanut klubin kritisoimaan sitä.

Kun Izborskin klubi puhuu maanmiehistä ja diasporasta, niin keitä näihin ryhmiin silloin kuuluu. Venäjän federaatio määrittelee maanmiehet ulkomailla (sootetšestvenniki za rubežom) laissa vuodelta 1999. Laissa määritelmä on ilmaistu hyvin yksityiskohtaisesti, mutta tiivistetysti sanottuna maanmiehiä voivat olla kaikki, jotka ovat olleet kansalaisia tai heidän jälkeläisiään 1918 jälkeen olleissa Venäjän ja Neuvostoliiton valtioissa, myös ne, jotka asuvat Venäjän federaation rajojen ulkopuolella entisellä Neuvostoliiton alueella, sekä

53 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 22, 27;

Notin, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnoct*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 11

54 Holmogorov, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.25

55 Averjanov, Elistratov, *Kulturnaja moštš Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 5/2016, s. 8;

Averjanov, Kostenko, *O Russkom mire i russkom jazike*, Izborski klub: russkie strategii 5/2016, s. 94, 99

diasporavenäläiset.⁵⁶ Tämä määritelmä pitää sisällään monenlaisia ihmisiä, jotka ovat päätyneet asumaan Venäjän federaation ulkopuolelle monista syistä.

Klubi käyttää teksteissään termiä diaspora hyvin vapaasti eikä ole juuri määritelty, keitä siihen kuuluu. Voidaan kuitenkin päätellä, että klubi määrittää sen löyhästi venäjänkieliseksi diasporaksi, sillä silloin se on lukumäärältään suurempi kuin vain etnisten venäläisten diaspora.⁵⁷ Diaspora-sanan käyttöä klubin teksteistä voi karkeasti erotella kaksi erilaista diasporaryhmää: ne, jotka ovat lähteneet entisen Neuvostoliiton rajojen ulkopuolelle ja ne, jotka ovat jääneet entisen Neuvostoliiton alueelle, mutta Venäjän federaation ulkopuolelle. On mielekästä miettiä, ovatko nämä molemmat ryhmät kutsuttavissa diasporiksi. Voimme pohtia sitä sosiologi Rogers Brubakerin rajaamalla kolmella diasporamääritelmällä; ensinnäkin kyseessä on hajaannus, toiseksi se on suuntautunut kotimaahan, ja kolmanneksi se pitää yllä rajoja.⁵⁸

Ensimmäiseen määritelmään eli hajaannukseen sopii paljon ihmisiä, sillä historiansa aikana Venäjältä on jouduttu tai haluttu lähteä. Brubakerin mukaan tiukemmin määritelmän mukaan diasporaksi lasketaan vain pakotettu hajaannus, mutta vapaampi määrittely hyväksyy myös vapaaehtoisen hajaannuksen. Yleisesti tulkitaan myös, että hajaannus tapahtuu valtion rajojen yli, mutta jossain tapauksissa lasketaan myös rajojen sisäinen hajaannus.⁵⁹ Klubin näkemyksiin voi soveltaa väljempää tulkintaa, sillä esimerkiksi yhdessä klubin teksteistä jäsenellään lähtijät karkeasti neljään aaltoon, joissa sekä vapaaehtoisia lähtijöitä että karkotettuja.

Ensimmäinen aalto tapahtui vallankumouksen jälkeen, jota kutsutaan ”valkoiseksi maastamuutoksi”. Tässä aallossa lähti venäläisiä, jotka vastustivat bolševikkihallintoa. Toiseksi aalloksi klubi laskee toisen maailman sodan aikana ne, jotka vietiin pois Neuvostoliitosta eivätkä palanneet voiton jälkeen takaisin. Kolmantena aaltona mainitaan kylmän sodan aikainen maastamuutto, johon kuului muun muassa toisinajattelijoita, mutta jonka suurin ryhmä oli juutalaiset, joiden oli helpompi saada poistumislupa maasta. Viimeinen aalto alkoi Neuvostoliiton hajottua, josta alkuun enemmistön muodostivat juutalaiset ja sitten etniset saksalaiset. Klubin mukaan näillä emigranteilla on merkitystä siinä,

56 Federalny zakon ot 24.05.1999 nro 99-F3, Venäjän presidentin viralliselta sivustolta, <<http://www.kremlin.ru/acts/bank/13875/page/1>> [luettu 2.2.2021]

57 Gaponenko, *Russki mir: tsivilizatsionni podhod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 49; Averjanov, *O russkom mire i russkom jazike*, Izborski klub: russkie strategii 5/2016, s. 100-101; Averjanov, *Kulturnaja moštš Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 5/2016, s. 8

58 Brubaker 2005, s. 5-7

59 Brubaker, 2005, 5

että he suurimmaksi osaksi ovat venäläisen sivilisaatiokoodin kantajia, ja siten voivat luoda sen ulkomaille.⁶⁰ Tämän ryhmän etuna on se, että he ovat ajallisesti lähimpänä nyky-Venäjää, joten voisi olettaa heidän siteensä emämaahan olevan kaikkein vahvimpia. Toisaalta on hyvä huomioda, että tämänkin ryhmän sisällä on ollut monenlaisia syitä lähteä, kuten Ludmila Isurin on tutkimuksessaan havainnut, missä lähtösyiksi oli mainittu kaikkea antisemitismista ja poliittisesta järjestelmästä paremman tulevaisuuden etsintään ja yleiseen muuttohysteriaan.⁶¹ Klubissakin siis nähdään se, että diaspora hyvin erilainen ja hyvin pitkällä aika välillä muodostunut ja muodostuu yhä. On huomioitu myös, ettei diaspora koostu vain ihmisistä vaan myös venäläisestä kulttuurista, tieteestä ja koulutuksesta.⁶² Tällä ryhmällä kyllä nähdään olevan potentiaalia⁶³, mutta samalla tämä on se ryhmä, jonka tukemista klubi eniten kritisoi eikä ole itse siitä kiinnostunut.

Kiinnostuksen puutetta, saattaa selittää Brubakerin seuraavat ehdot. On vaikea sanoa, kuinka kotimaahan suuntautuneita ulkomailta asuvat diasporaryhmät ovat. Brubaker on esittänyt erilaisia määritelmiä myös kotimaahan suuntautumiseen. Ensimmäiseksi diasporayhteisöllä on kollektiivinen muisto tai myytti kotimaastaan. Toiseksi näkemys siitä, että lähtömaata pidetään todellisena kotina asuinmaan sijasta. Kolmanneksi nähdään, että yhteisön tulisi sitoutua oman kotimaan vahvistamiseen, turvaamiseen tai jopa palauttamiseen. Viimeiseksi yhteisö ylläpitää suhteita kotimaahansa, sillä tavoin, että se vaikuttaa yhteisön lojaliteettiin.⁶⁴ Klubi painottaa Venäjän imperiumi menneisyyttä tai ortodoksisuutta tällaisena kollektiivisena muistona ja kokemuksena. He ymmärtävät, ettei kaikilla esimerkiksi ole hyviä muistoja Neuvostoliitosta, vaikka klubissa sitä pidetään vahvana yhteisenä ja positiivisena muistona. Silloin klubi tarjoaa yhteiseksi kokemukseksi venäjän kieltä ja kulttuuria.⁶⁵ Näen, että Brubakerin teorian valossa, tämä on aivan liian heikko muisto tai myytti sitomaan ihmisiä Venäjän federaation johtamaan Venäläiseen maailmaan. Avoimeksi jää, että vaikka ryhmät identifioituisivat venäläiseen kulttuuriin, olisivatko he valmiita sitoutumaan klubin kaavaileman vahvasti Venäjän federaation johtamaan Venäläiseen maailmaan.

Klubin tunnistamat venäläiset tai venäjänkieliset ryhmät eivät välttämättä muodosta ulkomailta rajattuja yhteisöjä, jotka eivät ole assimiloituneet asuinmaahansa. Brubaker toteaa vielä, että ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajien assimiloitumattomuus, ei vielä

60 Kotšergin, *O russkoi tsivilizatsii i jejo vlijanii v zarubeže*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 96-97

61 Isurin, 2011, s. 40-42

62 Jakimenko, *Tsto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.28

63 Averjanov, *O russkom mire i russkom jazike*, Izborski klub: russkie strategii 5/2016, s. 91-92

64 Safran, 1991, 83-84, Brubaker, 2005, 5

65 Gubin, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 16

tarkoita, että erillinen kulttuuriyhteisö olisi syntynyt. Jos seuraavat sukupolvetkaan eivät assimiloitu, silloin on syntynyt raja diasporaryhmän ja muun yhteiskunnan väliin.⁶⁶ Toisen tai kolmannen polven maahanmuuttajat, jotka tuntevat asuinmaansa kotimaakseen, eivät ole klubin kannalta tärkeitä, sillä heillä tuskin on klubin haluamaa lojaliteettia Venäläistä maailmaa kohtaan. Sen sijaan he voisivat olla kohde venäjän kielen ja kulttuurin popularisointiryityksille, joita klubi on kritisoinut resurssien tuhlauksena. Edellä mainitut asiat ovat niitä epävarmuustekijöitä, jotka ovat mahdollisia syitä sille, ettei Izborskin klubi näe kannattavaksi tukea toimia näiden ryhmien suuntaan.

Toinen ryhmä, johon klubi viittaa välillä myös diasporana, on Neuvostoliiton hajoamisessa syntyneiden uusien valtion alueille jääneet asukkaat. Poikkeuksena tästä ovat Ukraina ja Valko-Venäjä, joiden asukkaita ei nähdä diasporana. Ensimmäiseksi tästä herää kysymys siitä, että ketkä kaikki asukkaista edes kuuluvat tähän klubin näkemään diasporaryhmään. Venäjänkieliset on tietysti avainryhmä, sillä useimmiten venäjänkielisyys on klubille sama asia kuin venäläisyys. Toinen kysymys puolestaan liittyy siihen, voiko Brubakerin ensimmäistä ehtoa soveltaa näihin ihmisiin. Ensinnäkin he ovat hajaantuneet vain Venäjän federaation näkökulmasta. Ihmiset eivät ole lähteneet mihinkään, heidän ympäriltään valtio on hajonnut pienempiin valtioihin. Tästä näkökulmasta katsottuna näitä ryhmiä ei perinteisessä mielessä voi kutsua diasporaksi.

Vaikkei ensimmäinen ehto täyttynyt näiden kohdalla, voidaan silti katsoa seuraavia ehtoja. Erityisesti näillä yhteisöillä klubi uskoo yhteisen muiston ja myytin neuvostomenneisyydestä olevan vahvana mielissä. Myös Feklyukina on tuonut esiin, että Venäläisen maailman identiteettiä rakennetaan ajatuksella yhteisestä menneisyydestä.⁶⁷ Klubin ajatuksissa tämä muisto yhdistettynä venäläiseen yliveraisuuteen saavat nämä ryhmät osallistumaan Venäläiseen maailmaan ja ehkä jopa liittymään Venäjään. Herää kysymys, onko tällainen muoto yhteisestä menneisyydestä tarpeeksi. Klubikin selvästi epäröi, sillä Averjanov esittää, että Baltian venäläiset, jotka ovat onnistuneet säilyttämään identiteettinsä, ovat valmiita liittymään tähän uuteen suuren venäläiseen projektiin.⁶⁸ Näin hän näkee, että uusiin kotimaihinsa integroituneet venäläiset tai venäjänkieliset eivät ole onnistuneet säilyttämään sitä identiteettiä, joka liittäisi heidät Venäläiseen maailmaan. On mahdotonta sanoa, kuinka moni on säilyttänyt sellaisen identiteetin, joka olisi klubin hyväksyttävissä. Todellisuudessa

66 Brubaker, 2005, 6-7

67 Feklyukina, 2016, s.784

68 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 41

niin Baltian maissa kuin muuallakin on jo aikuisia, joilla ei ole henkilökohtaisia muistoja tai kokemuksia Neuvostoliitossa elämisestä.

Aiemmin mainitsin, ettei klubi laske ukrainalaisia ja valkovenäläisiä diasporaan kuuluvaksi. Tämä johtuu siitä, että he näkevät ukrainalaisten ja valkovenäläisten kuuluvan samaan suureen venäläiseen kansaan yhdessä venäläisten kanssa. Klubin tekstissä esitelläänkin ajatus kolmesta venäläisestä kansasta: isovenäläisistä eli niistä, jotka mielletään nykyään venäläisiksi, vähävenäläisistä eli ukrainalaisista sekä valkovenäläisistä.⁶⁹ Tällä jaolla Izborskin klubi arvottaa myös Venäläiseen maailmaan kuuluvia. Korkeimmalla hierarkiassa ovat venäläiset. Myös Feklyukina on havainnut, että Venäläinen maailma rakentaa hierarkkisen narratiivin Venäjän, joka nähdään luonnollisena keskuksena, ja muiden yhteisön jäsenien välille.⁷⁰ Samalla, kun ukrainalaiset ja valkovenäläiset asetetaan tähän venäläisyyden kategoriaan, kielletään kokonaan ukrainalaisuuden ja valkovenäläisyyden olemassaolo.

Totesin edellä, että hierarkian huipulla ovat venäläisyys ja venäläiset. Tätä ei sanota suoraan, mutta se käy selvästi ilmi esimerkiksi seuraavanlaisista määrittelyistä: ”[v]enäläinen, joka on tataaritaustainen, venäläinen, joka on moldovalaistaustainen, venäläinen, joka on azerbaidžanilaistaustainen ja niin edelleen.”⁷¹ Tulkitsen sen niin, että osia omasta taustastaan pitää hylätä, ja muuttua ensisijaisesti venäläiseksi, jotta olisi Venäläiseen maailmaan sopiva. Klubi taas on sitä mieltä, että Venäläinen maailma on avoin myös muille kuin etnisille venäläisille, ja tälle ajatukselle löytyy heidän mukaansa tukea historiasta:

Historiallinen kokemus osoittaa Venäläisen maailman harmonisena yhteisönä, joka yhdistää eri etnokset ja kulttuurit venäläisen kansan ratkaisevaan rooliin toimia siihen liittyneiden alueiden kehityksen tukena.⁷²

Lainauksessa kuitenkin taas on asetettu venäläisyys ylimmäksi. Selvää siis on, että klubi ei näe Venäjän federaation alueen vähemmistöjen pystyvän itsenäisesti säilyttämään kulttuuriaan. He jopa näkevät, että Venäläinen maailma on mahdollistanut todellisten juurien ja kulttuuri-identiteetin säilyttämisen.⁷³ Klubi kohtelee Venäjän vuosisataista kolonialistista historiaa perinteisellä valloittajakansan näkemyksellä: heille venäläinen kulttuuri on se, joka on auttanut muita kulttuureja kehittymään.

69 Stepanova, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.19

70 Feklyukina, 2016, s.784, 787

71 Stepanov, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.19

72 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.99

73 Ibid.

Paljastava asia löytyy myös sanatasolta. Klubi käyttää systemaattisesti sanaa *russki*, joka tarkoittaa venäläistä suppeammassa etnisessä mielessä. On olemassa toinenkin venäläisiin viittaava sana *rossijane*, joka viittaa venäläisiin Venäjän kansalaisina ja voi sisältää monia etnisyyksiä, kielten puhujia ja uskontoja. Tätä sanaa klubi ei käytä, ja menee itse asiassa pidemmälle. Heidän mielestään se pelkistää kansakunnan pelkkään kansalaisten joukkoon.⁷⁴ Ilmeisesti sanan käyttö ottaisi pois juuri tärkeän venäläisyyden osan, joka on elintärkeä klubin Venäläiselle maailmalle. Heidän mielestään koko sana kehitettiin 1990-luvulla terminologisena sabotaasina, josta nyt ollaan pääsemässä eroon.⁷⁵ Selväksi käy, että Venäjän kansalaisiin ja Venäläiseen maailmaan osallistujien identiteettiä halutaan liittää venäläisyyttä, johon pelkkä Venäjän kansalaisuus ei riitä.

Teksteistä näkyy myös selkeä asenne entisen Neuvostoliiton alueen maita kohtaan. Heidän mukaansa, jos nämä maat eivät pakota alueensa venäläisiä assimiloitumaan, silloin ne pysyvät venäläisessä sivilisaatiossa ja saavat pitää suvereniteettinsa ja alueellisen koskemattomuutensa.⁷⁶ Sen sijaan, jos näin ei tapahdu, näille maille on varattu toisenlainen kohtalo.

Siinä tapauksessa, että paikalliset etnokraattiset eliitit aloittavat väkivaltaisuuksia maissaan asuvia venäläisiä kohtaan, Venäjä joutuu puuttumaan syntyneeseen konfliktiin ja lopettamaan kansanmurhan. Tuloksena on kansanmurhan aloittaneiden Venäjän maiden jakautuminen etnisten linjojen mukaisesti ja venäläisten asuinalueiden liittäminen Venäjälle. Tämä on jakaantuneen venäläisen kansan lujittumista Venäjän valtion rajojen puitteissa.⁷⁷

Lainauksesta, käy hyvin selväksi, kuinka klubi ajattelee Venäjällä olevan oikeus määrittää myös naapureidensa tekemisiä. Samalla taas kerran vahvistuu ajatus siitä, että Venäjä ja venäläisyys ovat Venäläisen maailman hierarkiassa ylinnä.

Edellä on hahmoteltu sitä, miten klubi rajaa Venäläistä maailmaa ihmisten mukaan. Lopullista vastausta siihen, ketkä kuuluvat Venäläiseen maailmaan ja ketkä eivät, ei anneta. Mahdollista onkin ajatella, että tarvittaessa tai sopivan tilaisuuden tullen tämä jäsenyys voidaan aina laajentaa haluttuihin ihmisryhmiin. Ihmiset eivät kuitenkaan ole ainoa tapa hahmottaa Venäläisen maailman rajoja. Sanoista huolimatta näkyy, että myös maantieteellinen raja on

⁷⁴ Averjanov, *Russki mir: molity i strategii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 7

⁷⁵ Averjanov, *Russki mir: molity i strategii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 7

⁷⁶ Gaponenko, *Russki mir: tsivilizatsionni podhod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 49

⁷⁷ Gaponenko, *Russki mir: tsivilizatsionni podhod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 49

klubille tärkeää. Erityisesti se näkyy traumassa, jonka Neuvostoliiton hajoaminen aiheutti. Laruelle huomauttaakin, että ensimmäistä kertaa viiteensataan vuoteen Venäjä on alueellisesti kutistunut.⁷⁸ Tämä on siksikin traumaattista, että Emma Widdisin mukaan laajentuminen on tärkeimpiä käsitteitä, kun puhutaan Venäjästä tilana. Samalla kun ideaan Venäjästä kansakuntana kuuluu alati muuttuvat rajat ja territorio, samalla ajatus rajattomasta avoimesta alueesta kuuluu osaksi kansallisen tilan kuvausta.⁷⁹ Ei olekaan siis ihme, että ajatus suuresta, jopa rajattomasta, maa-alueesta on syvästi ristiriidassa sen konkreettisen pienenemisen kanssa ja voi tuntua suorastaan tragedialta, joka halutaan korjata.

Venäjän kutistuminen ei myöskään loppunut Neuvostoliiton hajoamiseen. Averjanov tuokin esiin huolestuttavana asiana väestön vähenemisen ja siirtymisen Venäjän sisällä idästä länteen päin.⁸⁰ Laruelle on kiinnittänyt tähän samaan ilmiöön huomiota. Esimerkiksi Venäjän Kaukoidän väestömäärä on vuoden 1990 jälkeen vähentynyt 22%. Laruelle näkeekin tämän kutistuvan Venäjän ja sen, mikä Venäjän oikeaksi kooksi mielletään, välisen ristiriidan olevan yksi perustavanlaatuisia voimia Venäjän tämänhetkisen nationalismikeskustelun taustalla.⁸¹ Se on selkeästi nähtävissä klubinkin ajattelussa. Venäjä nähdään alueellisesti liian pienenä, vaikka todellisuudessa väestömäärä pienenee Venäjän federaation alueella. Toisaalta klubin halu levitä Venäläisen maailman avulla yli federaation rajojen toisi mukanaan myös lisää ihmisiä Venäläiseen maailmaan. Seuraavaksi analysoinkin sitä, millaisia maantieteellisiä rajoja klubin tekstien perusteella voidaan piirtää, eli minne suuntaan se klubin mielikuvituksessa on laajenemassa.

Yksi harvoista selkeistä rajauksista, joita teksteissä on annettu, on Neuvostoliiton raja. Tekstissä todetaan:

[Venäläinen maailma] on työkalu, joka palauttaa Venäjä historiallisille rajoilleen, rajoille, joilla se oli olemassa Neuvostoliiton aikana. Se oli nimenomaan Neuvostoliiton aikana, sillä Suomi ja Puola olivat satunnaisia hankintoja, jotka luonnollisesti putosivat pois. Ne eivät olleet osana venäläistä sivilisaatiota, vaan ne olivat keinotekoisesti sen yhteydessä.⁸²

78 Laruelle 2019, s. 37

79 Widdis, 2004, s.37, 41

80 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 30

81 Laruelle, 2019, s. 38

82 Stepanov, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.19

Ensinnäkin tämä lainaus toimii hyvänä esimerkkinä siitä, että Venäjää ja Venäläistä maailmaa ei Izborskin klubin näkemyksissä voi täysin erottaa toisistaan. Samassa tekstissä, josta lainaus on peräisin, on pitkästi kerrottu, kuinka Venäläinen maailma on Venäjää suurempi. Tässä kuitenkin Venäläinen maailma on alistettu työkaluksi Venäjän suuruuden palauttamiseksi.

Toinen mielenkiintoinen kohta on Suomen ja Puolan raja-alue, sillä ne eivät kuuluneet Neuvostoliittoon. Näin suoraan ilmaistuna voisi kuvitella, että lännessä voimme piirtää rajat näiden valtioiden rajoille. Izborskin tekstit eivät ole kuitenkaan yhtenäisiä ja Averjanovin kirjoittamasta Venäläisen maailman doktriiniin onkin kirjoitettu vähemmän yksiselitteinen näkemys. Hänen mukaansa suurin osa kansasta Venäjällä ja venäläisistä ulkomailla noudattaa lähestymistapaa, jolla ”historiallinen Venäjä” palautetaan vuoden 1913 tai 1989 rajoille.⁸³ Tässä on jätetty sopivasti liikkumavaraa sille, missä Venäläisen maailman tai Venäjän rajat sijaitsevat. Siksi ilmaisu Venäläisen maailman horisontti on mielestäni oivallinen kuvaamaan Venäläisen maailman rajoja. Niitä ei tarkoituksen mukaisesti ole hakattu kiveen, jolloin esimerkiksi otollisessa poliittisessä tilanteessa rajaa voidaan työntää kauemmas. Horisontti kuvaan hyvin myös ajatusta Venäjästä rajattomana tilana.

Ajatus rajasta horisonttina ja vielä poliittisena sellaisena, näkyy erityisesti Baltian kohdalla. Tekstien maininnat Baltian maista ovat vähäiset, ja vain doktriini on noin sivun verran omistanut Baltian maille. Se ei tarkoita, ettei Izborskin klubilla olisi kiinnostusta Baltian suuntaan, heillä on oma toimistokin Riikassa.⁸⁴ Averjanov doktriinissaan käyttää sanaa rajaseutu tai raja-alue (frontir) kuvaamaan Baltian asemaa Venäläisessä maailmassa.⁸⁵ Tämä raja-alue on yhdistetty nimenomaan venäjänkielisiin ja venäläisiin baltialaisiin. Toisaalta yksi tapa, jolla Averjanov on maantiedettä rajannut, on näkemys siitä, että Venäläisen maailman maantieteellisenä vyöhykkeenä voidaan pitää alueita, joissa suurin osa asukkaista puhuu venäjää.⁸⁶ Kuitenkin Viro, Latvia ja Liettua ovat valtioina integroituneet Länteen Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Tekstien julkaisuaikaan näiden EU- ja Nato-maiden tulkitseminen Venäläisen maailman osaksi ei ole ollut kannattavaa, mutta se ei tarkoita, ettei tällaiselle tulkinnalle olisi jätetty ovea auki, jos tilanne tulevaisuudessa muuttuu.

Baltian kohdalla herää myös kysymys ihmisten ja maantieteen ristiriidasta. Aiemmin analysoin venäjänkielistä diasporaa, ja venäjänkielistä väestöä jäi kaikkiin Baltian maihin.

83 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 28

84 Pribaltijskoe otdelenie (Riga), Izborskin klubin kotisivuilta, <<https://izborsk-club.ru/regions/baltics>> [luettu 17.11.2021]

85 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 41

86 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 32

Maantieteellinen rajausta sisältää myös ei-venäjänkieliset balttilaiset. Tätä ristiriitaa ei klubin teksteissä ole sivuttu mitenkään. Tämä vahvistaa ajatusta poliittisesta horisontista. Mahdollista on, jos Venäläisen maailman projekti etenee klubin haluamaan suuntaan, balttilaisille kansoille on tarjolla esimerkiksi virolaistaustainen, latvialaistaustainen tai liettualaistaustainen venäläisyys, kuten näyttää olevan muillekin entisille Neuvostoliiton kansoille. Mitä niille, jotka eivät tätä hyväksyisi, olisi tarjolla, sitä ei pysty tekstien perusteella arvioimaan.

Venäläisen maailman rajat eivät kuitenkaan rajoitu entisen Neuvostoliiton tai Venäjän keisarikunnan rajoihin. Tällaisen poikkeuksen tekee Serbia, joka ei kuitenkaan ole klubin tärkeysjärjestyksessä mitenkään korkealla. Yksi kokonainen teksti on omistettu Serbian asialle, ja sen kirjoittaja on Serbiasta. Tekstin painaminen klubin lehteen on osoitus heidän verkostonsa laajuudesta ja halusta ottaa mukaan myös Venäjän federaation rajojen ulkopuolelta tulevia, joilla on sama ideologinen pohja. Teksti on pääasiallisesti todistelua siitä, että Serbia kuuluu Venäläiseen maailmaan. Siinä nähdään se, ”miten Venäläisen maailman venäläiset rajat määritetään ja vahvistetaan, on elämän ja kuoleman kysymys.”⁸⁷ Tekstissä siis pyydetään klubia osittain tekemään se, mitä se ei halua tehdä eli konkreettisesti asettamaan Venäläisen maailman rajoja. Serbiaa ei mainita montaa kertaa teksteissä, joten se asettuu klubin tärkeysjärjestyksessä hyvin matalalle. Se ei ole sinänsä ihme, sillä Serbia ei ollut osa Neuvostoliittoa. Myöskään venäjän kieltä ja kulttuuria ei voida pitää yhdistävänä tekijänä, sillä Venäjä ja Serbia jakavat vain laajemman ajatuksen slaavilaisesta kulttuurista. Ainoa vahvemmin yhdistävä tekijä on ortodoksinen usko. Se ei riitä tekemään Serbiasta tärkeää, sillä Izborskin klubille tärkein alue on se, jonka he mieltävät Venäläisen maailman ytimeksi.

Ytimen muodostavat Venäjän federaatio yhdessä Ukrainan ja Valko-Venäjän kanssa. Toisaalta myös Moldovalle, on annettu mahdollisuus olla osa Venäläisen maailman ydintä, sillä sen alueella sijaitsee ”vanha venäläinen raja-alue”.⁸⁸ Tämä ajatus perustuu sekä väestöllisiin että maantieteellisiin näkemyksiin. ”Kun puhumme Venäjän kansan yhdistämisestä, puhumme siitä, että kolme valtion yksikköä tulisi yhdistää yhdeksi valtioksi: Ukraina, Valko-Venäjä ja Venäjä.”⁸⁹ Näiden kolmen maan ja kansan yhdistäminen on klubin Venäläiselle maailmalle aivan keskeinen asia. Näkemykseni mukaan se on niin keskeinen, että Izborskin klubin havittelema Venäläinen maailma ei ole mahdollinen ilman Ukrainaa ja

87 Stojitševitš, *Gde granitsy Russkogo mira?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 99

88 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 43-45

89 Stepanova, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.19

Valko-Venäjää. Erityisesti Ukrainan asema on sen verran merkittävä klubin näkemyksissä, että keskityn siihen omassa luvussaan.

Eriteltyäni, sitä miten Venäläistä maailmaa voidaan rajata maantieteen ja ihmisten mukaan, on noussut esiin muutamia selkeitä havaintoja. Klubille on selvää, että Venäläisen maailman ydin sijaitsee Venäjällä, johon kiinteästi kuuluvat Ukraina ja Valko-Venäjä. Sen sijaan mitä kauemmas ytimeä etäännyimme, sen epäselvemmäksi käy, ketkä kuluvat Venäläiseen maailmaan ja missä rajat kulkevat. Näenkin klubin haluttomuuden ilmaista selkeitä rajoja niin, että ilman sitä niitä on helpompi tulevaisuudessa muuttaa. Venäläistä maailmaa voi hahmottaa myös toisin kuin pohtimalla konkreettisia rajoja. Seuraavaksi analysoin termejä ja teorioita, joita klubi on käyttänyt Venäläisen maailman muotoilemisen taustalla.

2.2 Sivilisaatio ja etnos

Izborskin klubin Venäläistä maailmaa käsittelevissä teksteissä esiin nousee kaksi termiä yli muiden: sivilisaatio ja imperiumi. Venäläinen sivilisaatio tai Venäjän imperiumi eivät tekstien mukaan ole synonyymeja Venäläiselle maailmalle. Esimerkiksi Averjanov toteaa, että Venäläinen maailma on venäläisen sivilisaation painovoimakenttä.⁹⁰ Tämä viittaisi siihen, että Venäläinen maailma on jotain suurempaa kuin sivilisaatio. Teksteissä sivilisaation käsitteeseen läheisesti liittyy etnoksen käsite. Näitä kahta käsitettä analysoin klubin tekstien valossa.

Sivilisaatioista puhuttaessa klubi ei ole kiinnittynyt yhteen teoriaan tai teoreetikkoon, vaan sopivia aineksia on poimittu eri ajattelijoilta. Klubin teksteistä käy ilmi, että kirjoittajat ovat lukeneet paljon länsimaisia ajattelijoin, sillä esille nousee esimerkiksi Huntington ja Toynbee. Venäläisistä ajattelijoin viitataan vain Lev Gumiljoviin. Tarkoitukseni ei ole perinpohjaisesti esitellä näytä teorioita vaan ainoastaan siltä osin, jolla ne auttavat valottamaan klubin tekstien ajatusmaailmaa ja taustoittaa sitä, mistä kaiken muun ohella klubi on ammentanut ajatuksiaan.

On enemmän kuin todennäköistä, että klubilaiset ovat hyvinkin perillä edellä mainittujen kirjoittajien teorioista, sillä ne ovat levinneet laajasti myös Venäjälle. Joskin esimerkiksi Huntingtonin sivilisaatioteorian kohdalla tutkijoiden kesken on erimielisyyksiä siitä, kuinka paljon vaikutusta hänen teoriailtaan on ollut. Laruelle kuvaa sen olleen valtava menestys,⁹¹ kun

⁹⁰ Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 29

⁹¹ Laruelle, 2019, s. 37

taas Andrei Tsykangov on esittänyt, että älymystö ja poliittinen eliitti lopulta torjui teorian.⁹² Häinkin kuitenkin toteaa sen olleen laajasti luettu.

Gumiljovilta teksteissä ennen kaikkea käytetään hänen teorian saanastoa Venäläisestä maailmasta puhuttaessa. Laruellen mukaan hänen tekstinsä ovat Venäjällä hyvin laajasti levinneitä; muun muassa yliopistoissa ne löytyvät monilta lukulistoilta. Henkilönä hän on Venäjällä saavuttanut suorastaan mystisen maineen kahden merkittävän venäläisen runoilijan Anna Ahmatovan ja Nikolai Gumiljovin poikana ja Neuvostoliittolaisena toisinajattelijana.⁹³ Tästä voi päätellä, ettei hänen teorian saanaston esiintyminen klubin teksteissä ole sattumaa vaan on todennäköistä, että lähestulkoon kaikki klubilaiset tuntevat hänen tekstejään.

Klubin sivilisaatiolähestymistavalle omistetussa artikkelissa hahmoteltu ydinvaltioajatusta mukaillen kolme kehystä: maa-ydin (strany-jardo), sisäinen sivilisaatiovyö ja ulkoinen sivilisaatiovyö.⁹⁴ Jaossa on huomattavissa yhteys myös edellisessä alaluvussa diasporan yhteydessä hahmottelemani kolmeen erilaiseen ihmisryhmään, jotka voidaan liittää Venäläiseen maailman. Maa-ydin vastaa Huntingtonin ydinvaltiota, sillä klubin tekstin mukaan siellä asuu se etnos, joka kehittää ja levittää hengellisiä arvoja.⁹⁵ Klubi ei anna suoraa vastausta tai edes esimerkkejä, keitä kuuluu mihinkin sivilisaation kehukseen. Niinpä kaikki seuraavaksi kategorioihin asetetut maat ovat omia tulkintojani muiden klubin tekstien pohjalta. Kirjoitushetkenä tämän ytimen kattaa kolme valtiota, Venäjä, Ukraina ja Valko-Venäjä. Se ei kuitenkaan ole ydinvaltio ajattelun kanssa ristiriidassa, sillä klubin näkemyksissä, niiden kansat ovat jo yhtä, jolloin yksi valtio on mahdollinen ja tavoiteltava asia tulevaisuudessa. On hyvä kuitenkin pitää mielessä, että kulttuuriydin, josta Venäläinen maailma ammentaa on venäläinen, eikä esimerkiksi jokin hybridi, joka syntyisi venäläisyydestä, ukrainalaisuudesta ja valkovenäläisyydestä.

Klubi laskee sisäiseen sivilisaatiovyöhön kuuluvat maat, joissa asuu ydinetnostä täydentävät etnokset, sekä ydinetnoksen diasporat.⁹⁶ Sisäiseen vyöhön voisi ajatella kuuluvan entisin Neuvostoliiton alueen maat, sekä kauemmas muuttaneet diasporat. Ulkoinen sivilisaatiovyö koostuu maista, joiden etnokset ovat halukkaita osallistumaan tähän sivilisaatioprojektiin omien yksityisten etujensa perusteella.⁹⁷ Ulkoista vyötä en kirjoitushetkellä näe kovin

92 Tsykangov, 2003, s. 54

93 Laruelle, 2008, s. 55

94 Gaponenko, *Russki mir: tsivilizatsionni podhod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 46

95 Ibid.

96 Ibid.

97 Ibid.

suurena. Klubin teksteistä poimisin tähän kohtaan Serbian, joka saattaisi klubin näkemyksissä olla halukas osallistumaan venäläiseen sivilisaatioprojektiin. Muita maita, joita klubi on teksteissään maininnut ja kaavaillut ovat Syyria, Iran, Turkki ja ehkä jopa Intia.⁹⁸ Näiden maiden intresseissä syyt löytyisivät todennäköisesti talouden tai turvallisuuden alueilta. Näen kuitenkin hyvin epätodennäköisenä, että yksikään näistä valtioista lähtisi näitä kahta syvällisempään sivilisaationrakentamisprojektiin, jossa hierarkian huipulla olisi Venäjä ja venäläinen kulttuuri.

Seuraavaksi herää kysymys, mitä ovat ne sivistykselliset arvot, joita ydinvaltio kehittää ja levittää. Huntington on nimennyt muun muassa kielen ja kulttuurin tällaiseksi sivilisaation lähteiksi.⁹⁹ Klubilla on hyvin kaksijakoinen suhde venäjän kieleen. Monessa käänteessä todetaan, ettei se ole riittävä pohja Venäläiseen maailmaan. Mutta kuten aiemmin olen todennut selkein diasporaa määrittävä tekijä on venäjänkielisyys, ja venäjän kielen asema näyttäytyy hyvin tärkeänä asiana entisin Neuvostoliiton alueen maissa. Venäjän puhujien lukumäärä nähdään myös aseena, vaikka toisaalta huomioidaan, että Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen venäjän puhujien määrä on vähentynyt.¹⁰⁰

Kieltä tai kulttuuria tärkeämmäksi kulttuuriseksi lähteeksi Huntington näkee uskonnon. Hän onkin määritellyt Venäjän ydinvaltioksi ortodoksiseen sivilisaation.¹⁰¹ Klubi ei käytä ortodoksista sivilisaatiota tarkoittamaan Venäläistä maailmaa, sillä se liittäisi mukaan maita, jotka eivät kuulu Venäläiseen maailmaan, kuten esimerkiksi Kreikka. Toisaalta se jättää ulos ei-ortodoksisia maita, jotka klubin mielestä kuuluvat sinne, kuten Keski-Aasian islamilaiset tasavallat. Klubi on Huntingtonin linjoilla kuitenkin siinä, että uskonto on hyvin tärkeä osa Venäläistä maailmaa. Väitänkin, että uskonto, tarkemmin sanottuna ortodoksisuus ja sen historia, on se millä klubi oikeuttaa Venäläisen maailman olemassaolon ja laajentamisen. Uskontoa käytetään tässä tapauksessa poliittisiin tarkoituksiin.

Toinen Venäjällä suosittu sivilisaatiolähestymistapa on Gumiljovin teoria etnogeneesistä, jonka termistöä myös Izborskin klubin teksteissä käytetään. Tekemäni jako on keinotekoinen siinä mielessä, että vaikka Gumiljovia usein pidetään viimeisinä eurasianistina¹⁰², niin esimerkiksi Christer Pursiaisen mukaan Gumiljovin teoria pyrkii periaatteessa samaan kuin

98 Kobjakov, *Drakon, orjol i medved*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.62

99 Huntington 2003, s. 49, 170-171

100 Averjanov, *O russkom mire i russkom jazike*, Izborski klub: russkie strategii 5/2016, s. 100-101;

Baburin, Simtšera & Simtšera, *Russki mir i Slavjanski mir v istoričeskoj dinamike*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 82

101 Huntington 2003, s. 49, 170-171

102 Laruelle, 2008, s.55-56

muut sivilisaatioteoriat eli maailman sivilisaatioiden kehityksen selittämiseen ja kuvaamiseen.¹⁰³ Tämä ei sinänsä ole ihme, sillä Mark Bassinin mukaan Gumiljov on toistuvasti viitannut Toynbeen ja Spenglerin teorioihin.¹⁰⁴

Gumiljovin teoria esiintyy klubinkin teksteissä juuri sivilisaatioajatusten yhteydessä ei niinkään yhteydessä eurasianismiin. Laruelen mukaan klubilla on oma eurasianistinen ryhmittymänsä Alexander Duginin ympärillä, mutta hän pohjaa ajattelunsa enemmän länsimaisiin kuin Gumiljovin teorioihin.¹⁰⁵ Toisaalta hieman yllättävästi eurasianismi ei näyttele juuri minkäänlaista roolia klubin Venäläisessä maailmassa, vaikka se tuntuisi hyvin luontevalta. Averjanov on maininnut Euraasialaisen maailman yhteydessä, jossa todetaan, ettei se ole riittävän laaja yksinään kattamaan Venäläistä maailmaa.¹⁰⁶ Näen kiinnostuksen puutteen myös sen kautta, että klubi on ensisijaisesti kiinnostunut venäläisyydestä. Ja toiseksi klubin katse on paljon enemmän suuntautunut länteen kuin se on itään, jossa suurempi osa Euraasiasta sijaitsee.

Gumiljovin teoriassa keskeisenä käsitteenä on etnos, jota oli käytetty jo sivilisaation kolmen kehityksen hahmottelussa. Gumiljov määritteli etnoksen biososiaaliseksi organismiksi. Etnokset ovat sekoitus, historiaa, maantiedettä ja biosfääriä, eli maapallonpinnan sitä osaa, jolla elämä on mahdollista. Etnokset ovatkin syntyneet energiapurkauksista, jonka lähteitä ovat niin eliöt, mineraalitkin kuin planetaariset liikkeetkin, eli sekä elollinen että eloton luonto. Gumiljovin teoriassa kehitys oli sivilisaation tai kulttuurin sisäistä. Niinpä etnos määräytyy oman käyttäytymisensä mukaan, jota naapurietnos ei voi selittää. Kaiken kaikkiaan Gumiljovin etnos laaja ja monimutkainen käsite, jolla hän yrittää selittää sivilisaatiota luonnonlakeihin perustuvana luonnontieteenä.¹⁰⁷

Etnologista lähestymistapaa käsittelevässä tekstissä etnokseksi on nimetty venäläinen kansa.

Venäjän maailman ainoa todellinen perusta on venäläinen kansa, joka ymmärretään laajassa merkityksessä suureksi venäläiseksi kansakunnaksi, joka koostuu numeerisesti pääasiallisesta ytimestä sekä useista subetnoksista ja subetnisistä ryhmistä, jotka on venäläistetty kokonaan tai suurimmaksi osaksi koostumustaan.¹⁰⁸

103 Pursiainen, 1999, s.109.

104 Bassin, 2016, s. 68

105 Laruelle, 2019, s.139; Laruelle 2008, s. 60

106 Averjanov, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.14

107 Laruelle 2008, 66, 70; Pursiainen 1999, 107, 109

108 Baranov, *Russki mir: etnologičeski podhod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.31

Tekstissä ei sanota suoraan, että venäläinen kansa on etnos, mutta sitä kuvataan seuraavasti: ”kollektiivinen ilmiö, joka seisoo yksilöiden yläpuolelle, ensisijaisessa suhteessa heihin, sosiaalinen ja osittain biologinen todellisuus.”¹⁰⁹ Se tulee hyvin lähelle Gumiljovia, jonka mukaan etnokset ovat ihmisten ainutlaatuisia kollektiiveja, jotka ovat sisäsyntyisiä ja jotka ovat objektiivista todellisuutta eivätkä spekulatiivisia kategorioita.¹¹⁰ Samoin näkemys, että venäläinen kansa koostuu subetnokseista, on suoraan Gumiljovin teoriasta. Hänen mukaansa kuitenkin etnokset ja subetnokset eroavat toisistaan kielellisesti, etnisesti, uskonnollisesti kuin taloudellisyhteiskunnalliselta järjestelmältäänkin.¹¹¹ Näin ei voi sanoa tapahtuvan klubin näkemyksissä, sillä venäläisen kansan subetnokset on heidän mukaansa, jo suuremmaksi osaksi venäläistetty. Toisaalta Gumiljov on itsensä kanssa tässä ristiriidassa, sillä kuten Laruelle huomauttaa, ettei Gumiljov pohdi sitä, miten kollektiivinen ykseys säilyy, jos etnokset jakautuvat subetnoksiin.¹¹² Kuten sivilisaatiokehysten kohdalla, tekstit eivät anna selkeää kuvaa siitä, ketkä kuuluvat venäläiseen kansaan. Poikkeuksen tekevät ukrainalaiset ja valkovenäläiset, joiden osallistumista tähän etnokseen ei pidetä sekaannuksena.¹¹³ Tekstistä jää hyvin epäselväksi, keitä ovat lähes venäläistyneet subetnokset. Mark Bassin mukaan Gumiljov on viitannut ryhmiin kuten pomorit, kasakat, Siperian venäläiset tai kristityt tataarit.¹¹⁴ Bassin tulkinta korostaisi uskonnon merkitystä, sillä sen mukaan perinteisesti islamilaiset tataarit eivät kuuluisi tällaisiin subetnoksiin. Tekstim tasolla ei näin voi sanoa klubin ajattelevan, toisaalta venäläisyyden ja ortodoksisuuden korostaminen mahdollistaisivat Bassin kaltaisen tulkinnan.

Gumiljovin etnosteorian hierarkian huipulla ja suurin yksikkö ihmiskunnan jälkeen on superetnos.¹¹⁵ Bassin mukaan tämä superetnos tulee hyvin lähelle edellä esitettyä sivilisaatiota.¹¹⁶ Venäläisen maailma voisi kuvata superetnokseksi. Näin siinäkin mielessä, että Averjanov näkee, että etnisesti ja kulttuurisesti homogeenistä ydintä vähitellen alkaa ympäröidä venäläiseen etnokseen kuulumattomat Kaukasus, Keski-Aasia, Baltia ja muut, jotka kuitenkin kuuluvat suureen Venäläiseen maailmaan.¹¹⁷ Toisessa tekstissä on todettu, etteivät Keski-Aasian ja Kaukasian kansat pääasiallisesti kuuluvat venäläiseen

109 Baranov, *Russki mir: etnologičeski podhod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.31

110 Laruelle, 2008, s. 68

111 Pursiainen 2008, 110

112 Laruelle 2008, 70

113 Baranov, *Russki mir: etnologičeski podhod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.31

114 Bassin, 2016, s. 63

115 Pursiainen 1999, 109-110, Laruelle 2008, 70

116 Bassin, 2016, s.68

117 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 34

superetnokseen.¹¹⁸ Se ei kuitenkaan estä näitä kansoja osallistumasta Venäläiseen maailmaan., eli täälläkin on jätetty tilaa Venäläiselle maailmalle laajentua.

Etnokset ja superetnokset, eivät Gumiljovin mukaan ole ikuisia. Niiden kestoja eli historiaa kuvaa etnogeneesi. Etnos kestää noin 1200-1500 vuotta, joka jakautuu erilaisiin vaiheisiin, joiden pituus on noin 300 vuotta. Gumiljovin näkemyksessä eurooppalainen etnos on 500 vuotta venäläistä vanhempi ja siksi jo lähestymässä loppuaan toisin kuin venäläinen.¹¹⁹ Käsitettä etnogeneesi ei mainita teksteissä useasti, eikä sen teoriataustaa juuri pohdita. Sen sijaan ajatus etnosten rajallisesta olemassaolon ajasta on osittain esillä silloin, kun puhutaan länsimaisesta tai eurooppalaisesta etnoksesta. Sen sijaan klubilla on sokea piste sille, että Venäläinen maailma etnoksesta tai superetnoksesta lakkaisi joskus olemasta. Heidän mukaansa venäläinen sivilisaatio on tuhoutumaton, koska sillä on ”vertikaalinen taivaallinen komponentti”¹²⁰ Sen avulla Venäläinen maailma syntyy aina uudelleen.

Sivilisaatiot ja etnokset sekoittuvat sopuointuisesti klubin käsittelyssä keskenään ja ovat lähes synonyymejä. Kumpikaan käsite ei täysin kuvaa Izborskin klubin versiota Venäläisestä maailmasta. Sen sijaan ne toimivat pikemminkin taustana sille, miten klubi hahmottaa Venäläistä maailmaa. Teksteistä näkee, että molempien ajattelu on tuttua klubilaisille. Venäläisen maailman hahmottaminen konkreettisen rajaamisen lisäksi tällä tavoin sivilisaation kautta antaa siihen uusia puolia, mutta myös selkeyttää rajaamisen taustoja. On kuitenkin olemassa vielä yksi klubin paljon käyttämä tapa analysoida Venäläistä maailmaa. Se on Venäläinen maailma imperiumina.

2.3 Imperiumi

Venäläinen maailma imperiumina on hieman erilainen kuin sivilisaatio. Ne eivät kuitenkaan ole toisistaan irrallisia käsitteitä. Dominic Lieven on todennut, että ”[i]mperiumilla on aina ollut taipumuksena olla poliittiset kasvot suurelle sivilisaatiolle tai ainakin kulttuurille, jolla on paikallista paljon suurempi merkitys.”¹²¹ Näin ajateltuna Venäläinen maailma näyttää pikemmin yhtenä klubin apukeinona imperiumin rakentamisessa kuin suurimpana päämääränä. Venäläinen maailma on se ideologinen pohja, johon uusi imperiumi perustuisi ja jolla muokataan mieliä ottamaan vastaan uusi imperiumi, erityisesti Venäjän ulkopuolella.

118 Baranov, *Russki mir: etnologičeski podhod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.31

119 Pursiainen 1999, 111-118, Laruelle 2008, 69

120 Prohanov, *Russki mir: molitvy i strategii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 5

121 Lieven, 2001, s. 9

Myös klubin tekstissä on selkeästi ilmaistu tämä asia, joskin kyseisessä kohdassa on käytetty etnoksen käsitettä.

Etnoksen kehittynein poliittisen yhteistyön muoto on imperiumi. Imperiumissa yksi – hallitseva – etnos ottaa vastuun muista etnoksista ja tarjoaa heille turvallisen olemassaolon sekä mahdollisuuksia taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen.¹²²

Samalla, kun imperiumi ja etnos on yhdistetty, tekstissä on myös nostettu yksi etnos ylitse muiden. Klubin kontekstissa tämä on venäläinen etnos. Se johtaa myös ajatukseen siitä, että tässä rakennetaan venäläistä imperiumi. Sen rakentaminen tai pikemminkin uudelleenrakentaminen on klubin tärkein päämäärä heidän Venäläisen maailman projektissaan. Tätä tulen argumentoimaan tämän luvun lopussa, mutta se kulkee mukana myös kaikissa esiin nousevissa teemoissa..

Imperiumista puhuttaessa törmätään myös siihen, että Venäläisen maailman ja Venäjän valtion erottaminen toisistaan vaikeutuu. Välillä Venäjä nousee toimijana osittain Venäläisen maailman ohi. Esimerkiksi Averjanov esittää Venäläisen maailman doktriinissa kymmenen vaatimusta. Heti toisena on vaatimus: ”Jälleenrakentaa imperiaalinen venäläinen valtio nykyisen Venäjän valtion ja sen kansallismielisten virkamiesten pohjalle.”¹²³ Lainauksesta voi päätellä, että imperiumin rakentamisessa Venäläisellä maailmalla on työkalun rooli, mutta Venäjän valtio on se, josta tulee imperiumi. Jälleenrakennus puolestaan viittaa siihen, että Venäjä on ollut imperiumi, jollaiseksi se tulee palauttaa.

Venäjä imperiumina -ajattelu on hyvin kiinteästi osa Venäjää valtiona. Marcel H. Van Herpen on vertaillut venäläisen ja eurooppalaisten imperiumien rakentamisen eroja ja toteaa, että Venäjällä imperiumin rakentaminen oli kiinteä osa myös Venäjän valtion rakennusta.¹²⁴ Puhuessaan Venäjästä tilana Widdis viittasi tavallaan samaan ilmiöön, eli alati vaihtuva territorio, useimmiten laajentuvan, on osa Venäjän kansakunnan ideaa.¹²⁵ Klubi ei missään vaiheessa kyseenalaista imperiumin rakentamista osana Venäläistä maailmaa. Oikeastaan voidaan sanoa, että se otetaan itsestäänselvyytenä. Sivilisaatiota ja sen merkitystä on teksteissä pyritty avaamaan, mutta imperiumista ja sen rakentamisesta puhutaan kuin se olisi kaikille selvä asia ja hyväksytty päämäärä.

122 Gaponenko, *Russki mir: tsivilizatsionni podhod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 46

123 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 49

124 Van Herpen, 2015, s. 32

125 Widdis, 2015, s.37

Laajentumishaluinen osapuoli yleensä oikeuttaa imperialistisen leviämisensä jollain tavalla. Van Herpen on myös eritellyt erilaisia historiallisia venäläisiä imperialistisen laajentumisen oikeutuksia. Aluksi Venäjä ei tarvinnut sellaisia, koska leviäminen tapahtui niin sanotusti tyhjiille alueille. Vasta kun Venäjän valtakunta alkoi levitä toisten kansojen alueille, tällaisille oikeutusteorioille tuli tarvetta. Van Herpen on listannut kolme oikeutusteoriaa: ortodoksinen usko, panslavismi ja kommunismi.¹²⁶ Klubin teksteissä imperiumin rakentamisessa on nähtävissä kahden ensimmäisen piirteitä. Viimeistä ei juuri esiinny kommunistista oikeutusta, vaikka Laruelle on nimennyt neuvostoimperialismin toiseksi klubin ideologisista suunnista¹²⁷. Yksi syy, ettei tämä näy klubin teksteissä Venäläisestä maailmasta juuri ollenkaan, on se, että Neuvostoliitosta klubi eniten ihanoi sen laajuutta, sen imperiumia. Osa klubista haikailee myös sen talousjärjestelmää, mutta klubin teksteissä Venäläistä maailmaa ja taloutta käsitellään suhteessa hyvin vähän. Niissä ei esimerkiksi luoda ohjelmaa talouden palauttamisesta kommunismin suuntaan.

Van Herpen on muokannut historiallisista oikeutuksista myös uudistetut versiot: suvereeni demokratia, vallan vertikaali ja ortodoksisuus. Ortodoksisuus on selvästi samanlaista kuin aiemmin. Suvereeni demokratia pohjaa ajatukseen Venäjän erityislaatuudesta, jolloin Venäjällä itsellään on oikeus määrittää, mitä demokratia Venäjällä on. Vallan vertikaali on taas kiertoilmaus itsevaltaiselle hallinnolle. Van Herpenin mukaan uusi kolmikko tulee lähelle 1800-luvun ”virallista kansallisuutta”, jonka johtoajatuksina olivat ortodoksisuus, itsevaltius ja narodnost eli kansallisuus.¹²⁸ Klubi käyttää harvoin suoraan termiä ”suvereeni demokratia”, mutta sen tuoma ajatus Venäjän erityisyydestä käy selville lähes joka tekstistä.¹²⁹ Myös itsevaltius tai autoritarismi on esillä klubin teksteissä.¹³⁰ Klubi kannattaa vahvasti ylhäältä-alas johtamista, kunhan vain se tapahtuu niin kuin he haluavat. Tämä heijastuu myös siihen, että klubi suuntaa oman toimintansa ja tekstinsä eliitille ja johdolle, eikä ruohonjuuritasolle. Vaikka klubi kehittää identiteettiä ja ideologiaa Venäläiseen maailmaan, sitä ei ole tarkoitus tuottaa alhaalta ylös, vaan antaa johdolle valmiina, joka voi kerto ”alamaisille” millainen näiden identiteetti on.

Klubi rakentaa Venäläisestä maailmasta ideologiaa tulevalle imperiumille, mutta se ei ole määritellyt imperiumia tarkemmin, joten on hyvä katsoa, miten sitä voidaan määritellä.

126 Van Herpen, 2015, s.50-51

127 Laruelle, 2019, s.138

128 Van Herpen, 2015, s. 80-81

129 Bortko, *Kulturnaja moštš Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 5/2016, s. 10

130 Holmogorov, *Iz otšerkov Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 87-88

Imperiumien tutkimus on hyvin laaja-alaista, joten mitään täydellistä määritelmää ei ole tarkoitus esittää. Katson kuitenkin muutaman esimerkin siitä, millä tavoin Venäjistä kirjoittaneet ovat määritelleet imperiumia. Lieven on määritellyt, että imperiumi on suurvalta, joka hallinnoi suurta aluetta ja monikansallista ihmisryhmää ja se on ei-demokraattinen¹³¹ Valerie Kivelson ja Ronald Grigor Suny puolestaan ovat määritelleet imperiumin seuraavasti: Ensinnäkin sitä johtaa suvereeni johtaja, jota toiseksi hallitsee joukko erilaisia maita ja kansoja, jotka usein on hankittu valloittamalla. Kolmanneksi imperiumissa vallitsee voimahierarkia, jossa keskustassa on valta ja edut ja periferia on alisteisessa asemassa. Viimeiseksi imperiumia hallitaan erilaisuuden ei assimilaation ja integraation kautta.¹³²

Lievenin yksinkertaisempi määritelmä kuvaa hyvin niin nykyistä kuin historiallistakin Venäjää. Kivelson ja Sunyn määritelmästä kolmen ensimmäisen kohdan voi nähdä sopivan yhteen Izborskin klubin ajatusten kanssa, mutta neljännessä kohdassa on ristiriitaa. Klubi puhuu siitä, kuinka Venäjä on monikansallinen menestystarina, ja kuinka Venäjän imperiumin laajentuminen tarkoitti muille kansoille suojelua.¹³³ Se on vain kuitenkin pintatason puhetta. Monikansallisuus toimii, kunhan venäläisyydellä on ylivalta. Korneitšuk on todennut, että klubin johto haluaa osoittaa strategiansa perustuvan venäläiseen kulttuuriin ja ortodoksisen uskoon.¹³⁴ Kuten jo todettua venäläisyyden ensisijaisuus käy teksteistä ilmi monissa kohdissa ja klubin käsityksissä tuntuu mahdottomalta, että kerran venäläisyyteen kääntynyt voisi identifioitua eri tavalla. Esimerkiksi Averjanov sanoo, että venäjänkieliset entisen Neuvostoliiton alueella eivät halua kutsua itseään venäläisiksi, vaikka Neuvostoliitto on heidät sellaiseksi kääntänyt.¹³⁵ Tämä kolonialistinen näkemys, on esitetty neutraalisti, samalla osoittaen venäläisyyden ensisijaisuuden. Huomionarvoista on se, että tällaisesta venäläisyydestä irtautuminen nähdään todella pahana asiana, esimerkiksi entisen Neuvostoliiton alueiden valtioiden toimet nähdään sortavana assimilaatiopolitiikkana¹³⁶. Vastaavasti venäläistämistoimet eivät ole klubin mukaan sortavia. Päinvastoin se auttaa jopa säilyttämään vähemmistöjen oman kulttuurin. Samalla venäläistyminen on vähemmistöille pääsylippu Venäläiseen maailmaan. Tämä selkeästi vaatii edes jonkin verran integroitumista ja assimilaatiota, jolloin klubi ei aivan vastaisi Kivelson ja Sunyn neljättä määritelmää. Klubi asettaa rajoja sille, miten erilaisia vähemmistöt voivat olla.

131 Lieven, 2001, s. xi

132 Kivelson&Suny, 2017, s. 4

133 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 31

134 Kornejtšuk, 2018, s. 73-74

135 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 35

136 Ibid.

Venäjää ja neuvostoaikaa tulee katsoa kokonaisvaltaisesti, jolloin aiemmin tehdyt virheet antavat mahdollisuuden uudistaa Venäläistä maailmaa.¹³⁷ Tämä tukee myös klubin ydinajatuksia ”valkoisen” ja ”punaisen” menneisyyden yhteensovittamisesta.¹³⁸ Tällä halutaan luoda kuvaa Venäjän keisarikunnan ja Neuvostoliiton luonnollisesta ja katkeamattomasta venäläisestä imperiumista, jolloin vuoden 1917 vallankumoukset eivät olisi kaatanet vanhaa valtaa ja luoneet aivan uutta, vaan jatkumon muoto vain muuttui. Sen sijaan klubin näkemyksissä venäläinen imperiumi katkeaa vasta Venäjän federaatiossa. Prohanov puolestaan toteaa, että nyt on rakennettava uudentyyppistä imperiumia, jota hän kutsuu ”Viidenneksi valtakunnaksi”.¹³⁹ Kåren Johan Mjørin mukaan Prohanov tarkoittaa ”viidellä valtakunnalla” Kiovan Rusia¹⁴⁰, Moskovan valtakuntaa, Venäjän keisarikuntaa, Neuvostoliittoa ja Neuvostoliiton jälkeistä Venäjää.¹⁴¹ Joskin, klubin teksteistä käy selväksi, että Venäjän federaatio ei täytä imperiumin vaatimuksia. Niinpä ”viides valtakunta” on vasta rakenteilla. Käyttämällä tätä termiä Prohanov kuitenkin haluaa esittää, että Venäjä on ollut imperiumi jo tuhat vuotta.

Useampi lähde mainitsee Venäläisen imperiumin alkaneen Iivana Julman (Iivana IV) hallintokaudella 1500-luvun puolessa välissä. Hän oli ensimmäinen, joka johdonmukaisesti käytti arvonimeä tsaari.¹⁴² Klubille tämä imperiumin alkukohta ei ole lainkaan tärkeä. Tärkeämpää heille on Vladimirin kaste vuonna 988, mikä mainitaan moneen kertaan. Doktriinissa mainitaan myös Venäjän valtion alkamisvuosi 862.¹⁴³ Jälkimmäinen vuosi on mainittu vain kerran ja on kiistanalaista, voiko sanoa minkäänlaisen valtion alkaneen silloin. Esimerkiksi Kivelson ja Suny kiistävät minkäänlaisen valtion syntyneen silloin.¹⁴⁴ Tämä ei tietenkään estä Prohanovia väittämästä, ainakin epäsuorasti, että Venäjän imperiumi alkoi Vladimirin kasteesta ja siksi Venäjän kuuluu olla imperiumi.

Venäläinen maailma imperiumina tulee edellä esitetyistä teorioista kaikkein lähemmäs Venäjää valtiona. Näen kuitenkin, että imperiumin rakentaminen on kaikkein tärkein elementti Izborskin klubin Venäläisen maailman määrittelyprojektissa. Venäläinen maailma ei

137 Muza, *Byt mirom mirov*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 68-69

138 Laruelle, 2019, s. 141-142

139 Prohanov, *Simfonia Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 3

140 Olen valinnut käyttää termiä Kiovan Rus, termin Kiovan Venäjä sijaan. Jälkimmäinen on yleisemmin suomen kielessä käytetty, mutta haluan tehdä selvän eron keskiaikaisen Kiovan Rusin valtakunnan ja Venäjän eri valtioiden välille.

141 Mjør, 2018, s.34

142 Lieven 2001, 231; Kivelson&Suny 2017, s.47

143 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 51

144 Kivelson&Suny, 2017, s. 19

näkemykseni mukaan ole sama asia kuin Venäjän imperiumi, vaan se on ideologinen pohja, jonka klubi toivoo helpottavan tämän imperiumin rakentamista.

Edellä on kartoitettu sitä, miten Izborskin klubi rajaa Venäläistä maailmaa. Mitään selvärajaista määritelmää tähän ei tehty, mutta ainakin näin alkuun tärkeintä näyttäisi olevan entisen Neuvostoliiton alueella asuvien venäjänkielisten ihmisten sitominen Venäläiseen maailmaan ja venäläisyyteen. Tätä kautta saataisiin Venäläiselle maailmalle tukeva pohja, josta olisi helpompi ja turvallisempi laajentaa Venäläistä maailmaa pidemmälle.

Klubi haluaa painottaa, että Venäläinen maailma on aivan oma ainutlaatuinen kokonaisuutensa. Averjanovin mukaan se on venäläisen sivilisaation painovoimakenttä, eli isompi kuin sivilisaatio. Painovoimakenttä on siitä oivallinen metafora, että se laajentuessaan kiihtyvällä vauhdilla vetää uusia alueita puoleensa. Näin palataan takaisin siihen, että Izborskin klubin Venäläisellä maailmalla on taustallaan selkeä laajentumisajatus. Kaiken sanahelinän takana kyse on ennen kaikkea perinteisestä imperialismista. Klubi haluaa terävöittää Venäläisen maailman ideaa ideologiseksi pohjaksi, jolle tulevaisuuden venäläinen imperiumi voidaan rakentaa. Tämä on tärkeää, koska nykyaikana imperiumin rakentaminen imperiumin vuoksi ei ole muodissa ja Venäjän federaatiolla ei nykyisellään ole neuvostoideologian kantaista voimaa kannattelemassa imperiumipyrkimyksiä. Nimensä mukaisesti kyseessä on Venäläinen maailma. Kaikesta monikansallisuuspuheistaan huolimatta ideologiaa terävöitetään ennen kaikkea venäläisille tai niille, jotka klubi tunnistaa venäläisiksi. Vaikka Venäläiseen maailmaan kuuluisi myös muita kansallisuuksia, se on tarkoitettu ennen kaikkea venäläisille, ja rakennettu Venäjän ja venäläisten ehdoilla.

Se on myös huomionarvoista, ettei Izborskin klubi ole keksimässä mitään uutta. Suurin osa heidän näkemyksistään nojaa pitkiin ajattelutraditioihin ja monet asiat perustellaan historialla. Seuraavassa luvussa tarkastellaankin sitä, miten Izborskin klubi oikeuttaa Venäläistä maailmaa. Tämä oikeutus nojaa pitkälti Venäjän perinteiseen ortodoksiseen uskoon.

3 Ortodoksisuus Venäläisen maailman oikeutuksena

*Siksi koko Venäjän kansallista tehtävää ei ole koskaan ollut olemassa muutoin kuin ortodoksisen tehtävän muodossa.*¹⁴⁵

Izborskin klubin toisena ideologisena pääsuuntauksena voidaan pitää poliittista ortodoksisuutta.¹⁴⁶ Tämän luvun tarkoitus on analysoida uskonnollisia ja ortodoksisia viittauksia klubin teksteissä Venäläisestä maailmasta. Siksi onkin tärkeää pitää mielessä se, että klubin tavoitteet ovat poliittisia eivät uskonnollisia. Kun puhun ortodoksisuudesta, en puhu sen teologiasta vaan siitä, miten klubi käyttää uskontoa, sen sanastoa ja historiaa tukemaan omaa projektiaan. Aluksi on hyvä kuitenkin tarkastella hieman laajemmin Venäjän uskonnollista kenttää ja miten ortodoksisuuteen ja sen arvoihin tukeudutaan. Sen jälkeen tarkastelen klubin historiallista näkökulma Pyhän Rusin¹⁴⁷ ja Kolmannen Roomaan käsitteiden kautta. Lopuksi pohdin, miten nämä asiat ovat muotoutuneen messianismiksi ja suureksi tehtäväksi.

3.1 Ortodoksisuus Venäjällä

”Venäläistä maailmaa ei voida supistaa vain tunnustukselliseen ymmärrykseen uskosta”¹⁴⁸, kirjoittaa Averjanov. Tällä hän haluaa sanoa, ettei Venäläinen maailma noudata mitään tiettyä teologista tulkintaa. Samassa kappaleessa hän kuitenkin toteaa, että ”venäläisen olemuksen juuret ovat ortodoksisuudessa”¹⁴⁹. Näin Venäläinen maailma tiukasti linkitetään ortodoksisuuteen ja ajatukseen Venäjästä ortodoksisena maana, tai vielä radikaalimmin: Venäjä on maailman ainoa ortodoksisen valtakunnan ilmentymä.¹⁵⁰ Lainauksesta voisi saada sen kuvan, että klubi haluaisi tehdä jonkinlaista pesäeroa nimenomaan Venäjän ortodoksisen kirkkoon ja kiinnittää ideologiansa yleisemmin ortodoksisuuteen. Näin ei kuitenkaan ole, sillä klubissa on mukana myös ortodoksisia pappeja, ja patriarkka Kirilliin ja hänen työhönsä Venäläisen maailman hyväksi viitataan usein.¹⁵¹ Voidaankin taas kerran todeta, että se mitä sanotaan, ei kohtaa sen kanssa, mitä käytännössä tehdään.

¹⁴⁵ Medovarov, *Iz istorii Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016 s. 70

¹⁴⁶ Laruelle, 2019, s.137

¹⁴⁷ Olen valinnut käyttää termin Pyhä Venäjä, jota suomen kielessä usein käytetään, termiä Pyhä Rus (Svataja Rus), jotta ero sen ja nykyisen Venäjän välillä pysyisi mahdollisimman selvänä. Sanalla Rus (Rus’) voidaan viitata sekä sen nimiseen muinaiseen slaavilaiseen ryhmään että heidän asuttamaansa alueeseen.

¹⁴⁸ Averjanov, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 13

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ Tšernjahovski, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 17

¹⁵¹ Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 27-28

Pesäeron ottamisella kirkkoon voi klubin kannalta olla hyviäkin syitä. Ensinnäkin vaikka identifioituminen ortodoksiksi on Venäjällä kasvanut Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Se ei ole kuitenkaan kohdistunut viralliseen kirkkoon siinä mielessä, että aktiivinen kirkossa käyminen olisi lisääntynyt samassa tahdissa ortodoksiksi samaistumisen kanssa.¹⁵² Siinä missä ortodoksisuus sinällään koetaan omaksi, hyvin venäläiseksi ja pyhäksi, Venäjän ortodoksisesta kirkosta löydetään paljon kritisoitavaa.¹⁵³ Näin ollen Izborskin klubi voisi halutessaan vedota, jo olemassa olevaan suhteeseen venäläisyyden ja ortodoksisuuden välillä, eikä lähteä ajamaan, jotain tiettyä kirkon ajamaa ortodoksisuuden muotoa, tukemalla yksi selitteisesti vain kirkkoa. Toisaalta Izborskin klubi ei ole kansanliike, joka pyrkisi saamaan kansan suosiota, joten klubin kannalta tärkeämpää on Venäjän ortodoksinen kirkko ja sen johtajan konservatiiviset arvot, jotka kohtaavat klubin arvojen kanssa. Tulkitsenkin ajatuksen niin, että Venäläinen maailma ei mahdu tunnustukselliseen uskoon, koska koska klubi haluaa luoda kuvaa Venäläisestä maailmasta, joka on niin laaja, ettei sitä voi oikein rajata millään kiinteillä kuvauksilla.

Yksinkertaisimmillaan siis Venäjä on klubille ortodoksinen maa, eikä se juuri huomioi maan uskonnollista kirjoa. Tähän tekee poikkeuksen islam, jolle klubissa suodaan jonkun verran tilaa. Korneitšuk, onkin tunnistanut klubin sisältä ristiriidan ortodoksisuuden ja islamin välillä. Se ei kuitenkaan näytä asettavan henkilöitä toisiaan vastaan, sillä klubin ortodoksisista juurista puhuvat henkilöt puhuvat positiivisesti myös islamista, ja jopa ääri-islamilaaisuudesta.¹⁵⁴ Viacheslav Morozov puolestaan näkee, että Izborskin klubin kaltaisia (paleo)konservatiiveja ja erityisesti fundamentalistisen laidan muslimeja yhdistää huoli modernisaatiosta.¹⁵⁵ Tämä yhteinen, joskin epämääräinen vihollinen, selittää Izborskin klubin Venäläistä maailmaa käsittelevissä teksteissä esiintyvän positiivisen vireen suhteessa islamiin. Sille näyttäisi olevan sekä käytännöllisiä että ideologisia syitä.

Käytännöllisinä syinä voidaan nähdä muslimivähemmistöjen määrä Venäjän federaatiossa, muslimimaat entisen Neuvostoliiton alueilla sekä potentiaaliset Venäläisen maailman liittolaiset. Venäjän federaation muslimien määrästä ei ole tarkkaa tilastoa ja saatavilla olevat tiedot ovat osittain vanhoja, mutta antavat silti jonkinlaisen suunnan. Määrää voidaan laskea myös tarkoitukseen sopivasti, joka entisestään vaikeuttaa minkäänlaisten varmojen lukujen esittämistä. Islaminuskaisia voidaan laskea nimittäin useammalla tavalla: ensinnäkin

152 Pew Research Center, *Russians Return to Religion, But Not to Church*, 10.2.2014, s. 1-15

153 Turunen, 2010 115-116

154 Korneitšuk, 2018, s. 75-76

155 Morozov, 2015, s. 121

islamilaaisuutta aktiivisesti harjoittavien määrää, toiseksi itsensä muslimiksi identifioivien määrää, tai kolmanneksi perinteisiin islamilaisiin kansoihin kuuluvien lukumäärää. Nämä eri laskutavat antavat muslimien määräksi muutamasta miljoonasta aina 25 miljoonaan Venäjän federaatiossa.¹⁵⁶ Laskettiinpa muslimit miten tahansa, heidät lasketaan miljoonissa, mikä tekee heistä merkittävän vähemmistön Venäjällä.

Toisena on ajatus niistä muslimimaista, jotka kuuluivat entiseen Neuvostoliittoon ja jotka klubin mukaan kuuluvat Venäläiseen maailmaan. Näitä ovat Azerbaidžan Kaukasuksella ja Keski-Aasian maat, joista erityisesti Kazakstan näyttäytyy klubin teksteissä poliittisesti ja taloudellisesti tärkeänä.¹⁵⁷ Kolmas eli Venäläisen maailman ulkopuoliset maat, joista Izborskin klubi havittelee Venäläiselle maailmalle liittolaisia, joiden kanssa he voisivat luoda kolmannen navan Lännelle ja Kiinalle. Tällaisiksi maiksi klubi on maininnut esimerkiksi Iranin, Syyrian ja Turkin. Ne muodostavat islamilaisen maailman, jonka yhdessä kanssa Venäjä ja Intia voisivat tuoda tasapainottavaa voimaa maailmantalouteen.¹⁵⁸ Izborskin klubi teki Syyriaan jopa matkan julistaen Syyrian sodan olevan myös Venäjän sota. Korneijtšukin mukaan klubi pitää Irania suorastaan esimerkkinä valtionrakennuksesta.¹⁵⁹ Klubin tekstissä Iranilla on keskeinen rooli Venäläisen maailman taloudellisessa blokissa.¹⁶⁰ Islamin hyväksyminen osaksi Venäläistä maailmaa auttaisi liittolaisten hankinnassa. Siksi väitänkin, että tärkein syy esittää islammyönteisiä kantoja on juurikin liittolaisten hankkiminen. Klubi ei pyri hankkimaan laajaa ruohonjuuritason kannatusta, joten Federaation sisäiset muslimit eivät ole hänelle niin tärkeitä. Klubi myös olettanee Keski-Aasian valtioiden olevan kuitenkin niin paljon edelleen Venäjän vaikutuspiirissä, etteivät ne voi täysin jättää sitä huomiotta. Sen sijaan muilla islamilaisilla mailla on vapaus ottaa tai jättää, se mitä klubin Venäläinen maailma tarjoaa, jos klubi ottaa hyvin islamvastaisen kannan. Esimerkiksi Iranilla ja Syyrialla on kirjoitushetkellä muitakin syitä olla yhteistyössä Venäjän federaation kanssa, mutta pidemmällä aikavälillä Venäjän puolelta lipsumiseen ei tarvita kuin vallanvaihto tai rauha, jos Venäjän näkemykset eivät miellytä.

Ideologinen näkökulma puolestaan tulee siitä, että kristinusko ja islam tunnustuvat ne samat perinteiset arvo, joille Venäläinen maailma klubin mukaan on rakennettu. Sellaisia arvoja ovat

¹⁵⁶ Laitila, 2010, 221; ”Islam in Russia”, *Aljazeera*, 7.3.2018,

<<https://www.aljazeera.com/features/2018/3/7/islam-in-russia>>, [luettu 11.4.2022]

¹⁵⁷ Filimonov&Danjuk, Izborski klub: russkie strategii 6/2016, Russki mir v epitsentre geopolititšeckoi voiny, s.102

¹⁵⁸ Kobjakov, *Drakon, orjol i medved*, Izborski klub: russkie strategii 6/2016, s. 66

¹⁵⁹ Korneitšuk, 2018, s. 75

¹⁶⁰ Kobjakov, *Drakon, orjol i medved*, Izborski klub: russkie strategii 6/2016, s. 69-71

muun muassa kunnioittava asenne toisia kohtaan, yhteisön priorisoiminen yksilön edelle, tietoisuus vastuusta ja velvollisuudesta yhteiskuntaa kohtaan, keskinäisestä solidaarisuudesta, perinteisten perhearvojen vahvistaminen, muistot esi-isien loistavista teoista, sekä tulevista sukupolvista huolehtiminen. Nämä on nimetty Venäläisen maailman keskeisiksi arvoiksi. Kirjoittajan mukaan ortodoksinen usko ja islam jakavat nämä keskenään, mutta myös kaikkien Venäläiseen maailmaan osallistuvien, jotka eivät harjoita kumpaakaan uskoa, tulee nämä arvot jakaa.¹⁶¹ Arvot esittävät pienintä yhteistä nimittäjää ja toisaalta nämä edellä mainitut tärkeimmät arvot, ovat hyvin laajoja, jolloin niihin jää tulkinnan varaa. Silloin niitä voidaan käyttää klubille kulloinkin sopivaan tapaan.

Mahdollisia ristiriitaisuuksia ortodoksisuuden ja islamilaisuuden välillä klubissa ratkaistaan hierarkian avulla. Kuten venäläinen kulttuuri ja venäläinen etnos ovat Venäläisen maailman hierarkian huipulla, niin samoin ortodoksia on hierarkiassa ylinnä. Islam on klubin rakennelmassa siis alisteinen ortodoksisuudelle ja hyväksytään siihen asti, kun se ei ole ristiriidassa ortodoksisuuden kanssa. Tämä johtaa siihen, ettei islamilaisuus ole aina ja kaikkialla hyväksyttävä asia. Esimerkiksi, Venäjän kristillisyyden nousua Neuvostoliiton jälkeisessä ajassa verrataan Länsi-Euroopan kristillisyyden romahtamiseen ja sen korvautumiseen islamilla. Tämän väitteen tueksi tekstissä todetaan, että kahden edeltävän vuosikymmenen aikana Länsi-Eurooppaan on rakennettu vain 20 uutta kirkkoa kun taas uusia moskeijoita on rakennettu yli 2000.¹⁶² Ensinnäkin tämä on hyvä esimerkki, miten Izborskin klubi tulkitsee tosiasioita itselleen sopivasti. Esimerkkihän ei huomioi sitä kirkkojen määrää, joka Euroopassa on jo olemassa. Toiseksi, jos islam olisi tasavertainen ortodoksisuuden kanssa, ei sen leviämistä esitetäisi negatiivisessa valossa, kuten tässä on tehty.

Edellinen esimerkki antaa myös kuvan siitä millaisena klubi näkee ortodoksisuuden suhteessa läntisiin kirkkokuntiin. Kristillisyyden oletettu romahdus Länsi-Euroopassa kertoo kahdesta asiasta, siitä kuinka Länsi on moraalisisessa perikadossa ja siitä, kuinka ortodoksisuus on oikeauskoisuutta (pravoslavie). Tekstissä todetaankin ortodoksisuuden olevan kristinuskon todellinen versio.¹⁶³ Muut Venäjän federaation kuuluvien kansojen uskonnot, kuten juutalaisuus tai buddhalaisuus, jäävät maininnan tasolle.¹⁶⁴ Voidaankin olettaa, että klubi olettaa näiden uskontojen mukautuvan edellä esitettyyn hierarkiaan. Tästä voidaan

161 Jakimenko, *Tsto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 28

162 Notin, *Russki mir na izlome epoh*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 59

163 Averjanov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnoct*, Izborski klub: russkie strategii 6/2016, s. 8

164 Notin, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnoct*, Izborski klub: russkie strategii 6/2016, s. 10

yksinkertaistetusti vetää yhtäläisyysmerkit venäläisyyden ja ortodoksisuuden välille, sillä molemmat ovat Venäläisessä maailmassa ylimpinä.

Izborskin klubille perustelu venäläisyyden ortodoksisuuteen löytyy ensisijaisesti historiasta. Se pohjaa venäläisten kääntymiseen kristinuskoon ja siitä kerrottuun tarinaan. Kenties tunnetuin tarina kääntymisestä on 1000- ja 1100-lukujen taitteessa kirjoitetusta Nestorin kronikasta. Sen mukaan Kiovan ruhtinas Vladimirin luokse tuli eri uskontokuntien edustajia kertomaan uskostaan. Tämän jälkeen Vladimir lähetti edustajiaan tutustumaan eri kirkonmenoihin, ja edustajat kertoivat Bysantin kirkonmenojen olevan kuin he olisivat olleet taivaassa.¹⁶⁵ Vladimir päätyi siis valitsemaan uskonnoista ”parhaan” eli itäisen kristikunnan kristillisyyden. Kasteen ja kristinuskon Venäjälle tulon sanotaan tapahtuneen vuonna 988.¹⁶⁶ Kun Izborskin klubin teksteissä viitataan Venäjän tuhatvuotiseen valtakuntaan, sillä viitataan juuri tähän vuoteen ja Vladimirin kasteeseen. Klubin näkemysten mukaan Venäläinen maailma on alkanut muodostua kasteen hetkestä eikä venäläistä kansaa ollut sitä ennen olemassa.¹⁶⁷ Sen lisäksi, että kaste tuo uskonnollisen merkityksen Venäjän ja Venäläisen maailman syntyyn, se tuo myös uskonnollisen merkityksen Krimin niemimaalle, sillä Vladimirin uskotaan saaneen kasteen Khersonessoksessa, nykyisen Sevastopolin alueella Krimin niemimaalla.

Tähän kertomukseen Vladimirin valinnasta kertomukseen myös Izborskin klubi pääasiallisesti tukeutuu, vaikka ei kokonaan jätäkään huomiotta tuon ajan poliittisia tapahtumia, jotka vaikuttivat kristinuskon tuloon Kiovan Venäjälle. Prohanovilla on kuitenkin pieni muutos tähän kertomukseen. Hän näkee, ettei Vladimirin valinta ole mahdollinen, sillä Kristusta ei voi valita, vaan Kristus on valinnantekijä. Näin ollen hänen mukaansa ortodoksisuus valitsi Vladimirin.¹⁶⁸ Pieni muutos tarinassa tuo aivan uuden tulokulman tämän tapahtuman tulkintaan. Kyseessä ei ole vain uskonto, jonka joku muinainen johtaja valitsi, vaan Jumala on valinnut venäläisen kansan omakseen. Tämä voisi luokitella esimerkiksi historian ideologiseksi ulottuvuuden käytöstä klubissa. Vladimirin kastetta käytetään myyttisenä tapahtumana, joka on antaa venäläiselle kansalla erityisaseman.¹⁶⁹ Tässä tapauksessa se asettaa venäläiset valitun kansan asemaan.

¹⁶⁵ Nestorin kronikka, 1994, s.58-59, 71-73

¹⁶⁶ Kivelson&Suny 2017, s. 20

¹⁶⁷ Prohanov, *Russki mir: molitvy i strategii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 5; Medovarov, *Iz istorii Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016 s. 74

¹⁶⁸ Prohanov, *Russki mir: molitvy i strategii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 5

¹⁶⁹ Grönholm ja Nyssönen, 2019, s. 22

Venäläiset ovat kuitenkin vain yksi ortodoksinen kansa, eivätkä kaikki ortodoksit ole itäslaavilaisia tai edes slaavilaisia. Tähän on yritetty antaa yhdessä tekstissä jonkinlaista selitystä. Siinä puhutaankin jo 2000-vuotisesta slaavilaisesta sivilisaatiosta, jossa ”[s]laavilaisten hengelliset ja moraaliset perusajatukset muodostettiin jo ennen kristinuskon hyväksymistä.”¹⁷⁰ Esivanhempien pakanaisuus oli pikemminkin henkinen ja moraalinen kulttuuri, johon liittyivät jo silloin käsitteet hyvydestä, totuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Näitä hyveitä tavoitellessaan Venäjän kansa omaksui monoteismin jo ennen kristinuskon omaksumista. Se viedään vielä pidemmälle, sillä kansanuskojen moraalinen voima yhdistettynä ortodoksisuuteen, saa aikaan aivan omanlaisensa moraalisen voiman.¹⁷¹ Ilmeisesti tällä on haluttu sanoa, että vaikka Venäläinen maailma alkaa vasta kristinuskoon kääntymisessä, slaaveilla oli jo nämä tärkeät ominaisuudet. Tätä näkökulmaa ei ole pohdittu yhtä tekstiä enempää, joten tämä kuvanee kirjoittajan näkemyksiä enemmän kuin klubin laajuista konsensusta. Halutessaan klubi toki voisi laajentaa tämän ja yhdistää Prohanovin näkemyksen tähän ja todeta, että näiden ominaisuuksiensa vuoksi venäläisistä tuli valittu kansa. Sitä yhtäläisyysmerkkiä ei kuitenkaan teksteissä olla tehty. Nyt se on vain osoitus Korneitšukin esittämästä klubin moniäänisyydestä, joka kuitenkin aina on samojen suuntaviivojen sisällä.

Edellä mainitun valitun kansan -teema nousee myös useammassa kohdassa esiin. Seuraavaksi perehdymmekin enemmän Pyhän Rusin ja Kolmannen Rooman käsitteisiin, ja siihen miten klubi tukee näillä Venäläistä maailmaansa.

3.2 Pyhä Rus ja Kolmas Rooma

Patriarkka Kirill on keskeinen hahmo, kun klubissa puhutaan Pyhästä Rusista. Klubi on kirjannut omaan Venäläisen maailman doktriiniinsa patriarkan kuusi teesiä, jotka tiivistävät hänen ajattelunsa. Klubi nostaa yhdeksi patriarkan tärkeimmistä tehtävistä Venäläisen maailman perustan vahvistamisen Ukrainan suuntaan.¹⁷² Osassa Ukrainan ortodoksisia kirkkoja, on ollut jo pitkään pyrkimyksiä ottaa etäisyyttä Venäjän kirkosta ja patriarkaattista. Ortodoksinen kirkko onkin Ukrainassa jakautunut kolmeen osaan, Moskovon patriarkaatin alaiseen ortodoksiseseen kirkkoon, 1921 perustettuun Ukrainan autokefaliseen ortodoksi kirkkoon ja itsenäistymisen jälkeen perustettuun Ukrainan ortodoksiseseen kirkkoon, joka tunnetaan myös Kiovan patriarkaattina. Viimeksi mainittu kirkko on hakenut itselleen

170 Platonov, *O metafisike Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.51

171 Platonov, *O metafisike Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.51, 55

172 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 28-29

itsenäistä asemaa irrallaan Moskovan patriarkaattista.¹⁷³ Kirill ei ole onnistunut kääntämään tätä suuntaan, pikemminkin päinvastoin. Klubi ei kuitenkaan laske tätä patriarkka Kirillin syyksi, sillä tästä tuli patriarkka vasta vuonna 2009, ”jolloin venäläisen identiteetin tuhoamisen perustavanlaatuiset rikkaruohoja ei oltu vain kylvetty Ukrainassa vaan ne jo versoivat.”¹⁷⁴ Toinen asia, josta patriarkka Kirill saa klubilta ylistystä, on se, että hänen kehittämänsä Venäläisen maailman käsite on karsinut pois Kremlin siihen tuomat heikot puolet.¹⁷⁵

Patriarkka Kirill lähestyy Venäläistä maailmaa Pyhä Rus -käsitteen kautta. Se ei kuitenkaan ole hänen kehittämänsä termi. Michael Cherniavsky, joka on jäljittänyt Pyhän Rusin käsitteen historiaa, toteaa ensimmäiseksi kirjalliseksi lähteeksi ruhtinas Kurbskin kirjeet Iivana Julmalle. Cherniavsky tulee kuitenkin siihen tulokseen, ettei käsite ole myöskään ruhtinaan kehittämä, vaan on ollut olemassa yleisessä tiedossa, ja esiintynyt kansanlauluissa. Suureen suosioon tai käyttöön termi ei kuitenkaan tullut ennen 1800-lukua, jolloin sitä käytettiin monenlaisissa teksteissä ja erityisesti slavofiilien suosiossa.¹⁷⁶

Pyhää Ruvia voidaan lähestyä useammasta näkökulmasta. Suslovin mukaan kirkko ja sen johtaja Kirill kehittävät Pyhää Ruvia omana geopolittisena projektinaan.¹⁷⁷ Izborskin klubin mukaan Kiril on vuosien ajan kehittänyt omaa käsitystään Venäläisestä maailmasta, joka onnistui voittamaan 2000-luvun Kremlistä tulleet Venäläisen maailman opit ja näkemyksen. Klubin mukaan Kirill käytti käsitettä Pyhä Rus vain selventääkseen Venäläisen maailman oppia.¹⁷⁸ Klubi näkeekin Pyhän Rusin toimivan monella tavalla pohjana tai ytimenä, jolle Venäläinen maailma tulee rakentaa. Siitä todetaan esimerkiksi seuraavaa:

-- on olemassa myös alkuperäinen käsitys Venäläisestä maailmasta, jota Moskovan ja koko Venäjän patriarkka Kirill on useita vuosia kehittänyt ja suosinut. -- Venäjän maailman ydin on Venäjä, Ukraina ja Valko-Venäjä, jotka pyhän Lavrenti Tšernigovilaisen sanoin ovat Pyhä Rus.¹⁷⁹

Lainaus tuo esille kaksi tärkeää huomiota Izborskin klubin Venäläinen maailma -ajattelussa. Ensinnäkin, se että Venäläisen maailman alkuperä on tässä uskonnollisessa käsitteessä. Tästä

173 Sagan, 20, s.16-17; Laitila, 2010, s. 328-329

174 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 28

175 Ibid.

176 Cherniavsky 1958, s.618, 622, 627-628

177 Suslov 2014, s 63

178 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6/2016, s. 28

179 Muza, *Byt' mirom mirov*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 67

on suora yhteys aiemmin esitettyyn näkemykseen, jossa Venäläinen maailma alkoi kasteesta. Toiseksi nähdään, että Venäläisellä maailmalla on selkeä maantieteellinen ydin.

Venäläisen maailman uskonnollista alkuperää kuvaa ajatus siitä, että Pyhä Rus on piilotettu syvälle ja Venäläinen maailma toimii ikään kuin sen julkisivuna.¹⁸⁰ Prohanov ilmaisee tätä kahtiajakoisuutta puolestaan puhumalla kahdesta komponentista taivaallisesta ja maallisesta.¹⁸¹ Hänen ajatuksensa ytimenä on se, että taivaallinen komponentti eli Pyhä Rus, on pysyvä ja tuhoutumaton. Sen sijaan maallinen sivilisaatio- tai imperiumikomponentti saattaa pienentyä tai kadota, mutta Pyhän Rusin ansiosta, se ei tule koskaan tuhoutumaan. Venäläisen maailma on tässä ajatuksessa maallinen komponentti, jota nyt rakennetaan.

Huomionarvoista on, että Venäjän keisarikunta ja Neuvostoliitto ovat Izborskin klubin haaveileman Venäläisen maailman edeltäjiä ja Venäjän federaatio on se pienentynyt komponentti. Tästä voidaan päätellä myös se, että maalliseksi osaksi ei kelpaa mikä tahansa valtio, vaan sen kuuluu olla imperiumi. Tämä vahvistaa näkemystäni siitä, että Venäläinen maailman tärkein tehtävä on auttaa venäläisen imperiumin rakentamisessa. Prohanov myös kuvailee tätä ideaa niin, että maallinen osa katoaa, sen ”imperialliset” jäännökset sirotellaan taivaallisesta komponentista ja ne kasvavat jälleen uudeksi maalliseksi osaksi.¹⁸²

Kuten todettua, Pyhässä Rusissa on mukana myös maantieteellinen osa. Patriarkka Kirillin näkemyksissä Venäläinen maailma on Pyhä Rus yhdistettynä venäläiseen diasporaan. Pyhään Rusiin kuuluvat alueet ovat Venäjä, Ukraina ja Valko-Venäjä. Joskus hän lisää niihin myös Moldovan ja/tai Transnistrian, Kazakstanin ja jopa Kirgisian.¹⁸³ Tässä on selkeitä yhtymäkohtia edellisessä luvussa esittämiini pohdintoihin Venäläisen maailman rajoista ja ajatuksesta Venäläisen maailman ytimestä. Myös tässä patriarkan ajatuksissa Ukraina nousee tärkeään asemaan. Siinä mennään jopa niin pitkälle, että Suslov toteaa ortodoksisen kirkon geopoliittisissa näkemyksissä Ukrainan olevan pyhä maa, jolloin Ukrainasta tulee uskonnon keskus ja Venäjän federaatiosta periferiaa.¹⁸⁴ Tämä edelleen alleviivaa Ukrainan merkitystä Izborskin klubin rakentamalle Venäläiselle maailmalle. Ei kuitenkaan voida sanoa, että Izborskin klubi tulkitseisi Venäjän federaatiota periferiaksi, ei edes uskonnolliselta kannalta.

180 Vaits, *Kulturnaja moštš Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 5/2016, s. 11

181 Prohanov, *Russki mir: molitvy i strategii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 5

182 Prohanov, *Simfonia Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6/2016, s. 3

183 Suslov 2014, s.70, Naydenova 2016, s.38

184 Suslov, 2014, 79

Tähän periferian ongelmaan on ratkaisuna toinen käsite eli Kolmas Rooma. Tällä ajatuksella siirretään Kiovan ja Ukrainan uskonnollinen merkitys Moskovaan, josta näin tulee ortodoksisen uskonnon keskus. Ajatus historiallisesta yhteydestä Kiovan ja Moskovan välillä ei ole kiistämätön. Historioitsijoiden keskuudessa on myös tärkeä koulukunta, jonka mukaan ei ole järkevää vetää vahvoja historiallisia yhteyksiä Kiovan Rusin ja Moskovan valtakunnan välille, sillä näiden kahden traditiot erosivat toisistaan huomattavasti, eivätkä nousevan Moskovan hallitsijat olleet kiinnostuneet säilyttämään yhteyksiä. Vasta kun 1400-luvulla Moskovan valtakunta kerrytti voimaansa, hallitsijat alkoivat kiinnostua Kiovasta. Tältä ajalta on peräisin mielikuva enemmän valtiomaisesta Kiovan valtakunnasta kuin Prinssien löyhästi hallitsemasta alueesta. Silloin myös esimerkiksi luotiin Moskovan hallitsijoille sukutaustat, jotka jatkuivat Kiovan prinsseihin. Kivelson ja Suny toteavatkin, että näin luotu merkittävä yhteys Kiovan ja Moskovan yhteyskuntien väliin on enemmän mielikuvitusta kuin todellisuutta.¹⁸⁵ Näin jo silloin haluttiin siirtää uskonnollinen merkitys Moskovaan ja antaa hallitsijoiden vallalle jumalallinen oikeutus. Tämä koskee vain venäläistä kristillisyyttä.

Ajatus Kolmannesta Roomasta juontaa juurensa 1453 Konstantinopolin osmanivalloitukseen. Konstantinopoli oli kristillisyyden jakauduttua läntiseen ja itäiseen kirkkokuntaan noussut ortodoksisuuden keskuksiksi ja Rooman seuraajaksi. Kun vielä osmanit valloittivat lähes koko Kreikan, oli sen aikainen Venäjä ainoa isompi ortodoksinen maa, joka ei ollut toisuskoisten hallitsijoiden vallassa. Alkuperäinen Rooma oli kyllä läntisten kristittyjen hallinnassa, mutta ortodoksisen kirkon näkökulmasta, nämä olivat hylänneet oikean kristillisyyden.¹⁸⁶ Näin ollen Venäjä oli ainoa oikeauskoinen maa. Tätä ajatusta jatkettiin pidemmälle jo termin syntyä aikana siten, että Kolmannen Rooman todettiin olevan se viimeinen ja lopullinen Rooma. Tämän ajatus on kirjattu pihkovalaisen munkin Filofein sanomaksi 1500-luvun alkupuolella.¹⁸⁷ Tähän ajatukseen ovat tukeutuneet muutkin ajattelijat, niin myös Izborskin klubin. Heidän näkemyksessään edessä on maailmanloppu, jos Venäjä kukistuu, sillä neljättä Roomaa ei enää tule.¹⁸⁸

Kolmannen Rooman käsitteeseen kuuluu myös ajatus siitä, miten Venäjää tulisi hallita. Anthony Smith on todennut, että siinä missä Kiovan Rus ei ollut paljon enempää kuin löyhä liitto prinssien välillä, Moskovan valtakunnan hallitsijat pitivät maata ja alaisiaan henkilökohtaisena omaisuutenaan. Silloin teoria jumalan antamasta absoluuttisesta vallasta,

185 Kivelson&Suny, 2017. s.35-36

186 Smith 2003, s.101-102

187 Cherniavsky 1958 s. 621, 625

188 Stepanov, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 20

joka periytyy Bysantista, oli tarpeellinen.¹⁸⁹ Marie Engström lisää tähän, että venäläisten taakka valittuna kansana johti Moskovan tsaarien erityiseen hallintotapaan.¹⁹⁰ Tämä erityinen hallinto tapa on tulkittu autoritääriseksi. Esimerkiksi 1800-luvun puolivälissä syntyi teoria niin sanotusta ”virallisesta kansallisuudesta”, jonka sloganina oli ”ortodoksia, autoritaria, kansallisuus”.¹⁹¹ Izborskin klubi jatkaa tällä linjalla ja hakee myös perusteluja autoritaariselle monarkialle uskonnollisista teksteistä.¹⁹² Samalla klubi kuvaa venäläistä autoritarismia erilaiseksi täysin uniikiksi itsevaltiudeksi. Autoritarismi nähdään voimana, joka pitää Venäjän koossa. Tähän keskusteluun tuodaan myös mukaan historiallinen esimerkki, kuin autoritarismi on venäläiselle sivilisaatiolle tapa välttää Bysantin kohtalo.¹⁹³ Bysantin historiaa käytetään näin historian moraalisenä ulottuvuutena. Se antaa opetuksen ja varoittaa, ettei samoja virheitä tehdä.¹⁹⁴ Klubille siis autoritarismi on keino välttää edeltäjän virheet, ja he näkevätkin sen hyvänä asiana. Se ei sinänsä ole yllättävää, sillä he uskovat vahvasti ylhäältä-alas johtamiseen, eivätkä siksi ole kiinnostuneet keräämään kansan suosiota vaan pikemminkin vaikuttamaan hallitsevaan eliittiin. Tällaisen monimutkaisen kiepautuksen kautta, valikoiden historiaa ja käyttäen uskontoa on klubi perustellut sitä, miksi Venäjää tulisi edelleen hallita autoritaarisesti.

Autoritarismi ei ole ainoa asia, jota voidaan perustella ajatuksella Kolmannesta Roomasta, vaan Venäjä imperiumina voidaan oikeuttaa samalla tavalla. Edellisessä luvussa mainitujen imperialistiseen laajentumiseen oikeuttavista teorioista Kolmas Rooma on osa vanhinta teoriaa eli ortodoksisuus oikeutuksena. Näin ajateltuna Venäjän imperiumi olisi kristillisen Rooman valtakunnan virallinen perijä.¹⁹⁵ Ajatus Rooman valtakunnan perillisenä olemisesta ei kuitenkaan ole uniikki vain Venäjälle, sillä useampi maa on oikeuttanut valtaansa tällä ajatuksella tai pitänyt sitä esimerkkinä omalle imperiumilleen.¹⁹⁶ Averjanov tosin huomauttaa, ettei Venäläinen maailma ole johdannainen mistään toisesta sivilisaatiosta, kuten Bysantista.¹⁹⁷ Näin ollen Bysantin merkitys on enemmän siinä, että sieltä on peritty oikeuskoisuus ja oikeutus imperiumiin kuin mitään kulttuurista.

189 Smith, 2003, s. 104

190 Engström 2014, s.363

191 Kivelson&Suny, 2017, s. 158

192 Platonov, *O metafizike Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 52

193 Holmogorov, *Iz otšerkov Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 87-88

194 Grönholm ja Nyssönen, 2019, s.20

195 Van Herpen, 2015, s. 50-52

196 Van Herpen, 2015, s. 51; Curanović 2021, s.30

197 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 33

Edellä esitetyt kaksi käsitettä Pyhä Rus ja Kolmas Rooma ovat luonteeltaan erilaisia termejä. Kolmas Rooma on enemmän historiallis-poliittinen selitys ja perustelu autokratialle ja imperiumille. Tätä käsitettä klubi käyttääkin enemmän. Pyhä Rusilla on enemmän henkinen merkitys, vaikka patriarkka Kirill käyttääkin sitä geopolitiisiin tarkoituksiin. Klubi sen sijaan käyttää enemmän kuvaamaan Venäjän kansan ja Jumalan suhdetta.¹⁹⁸ Cherniavsky onkin tuonut esille, että Pyhän Rusin pyhyys tulee venäläisten ja jumalan välisestä liitosta. Pyhä Rus on pyhä, koska Jumala on siitä sellaisen tehnyt, samalla Hän on asettanut myös suuren tehtävän venäläisille pitää se myös pyhänä.¹⁹⁹ Samanlaisen tehtävän Izborskin klubi asettaa Venäläiselle maailmalle ja Venäjälle, ja vie sen pidemmälle ja kysytäänkin: ”Ehkä Venäjän kohtalo onkin aina pelastaa maailma?”²⁰⁰

Izborskin klubi sekoittaa sopivassa suhteessa Pyhän Rusin ja Kolmannen Rooman termejä. Ensimmäisellä sovitetaan Venäjän ortodoksisen kirkon ja sen johtajan näkemyksiä klubin näkemyksiin. Kolmas Rooma puolestaan toimii uskonnollis-historiallisena perusteluna Venäläiselle maailmalle. Samalla se antaa venäläisille statuksen Jumalan valitsemana kansana ja asettaa heille mission eli suuren tehtävän.

3.3 Messianismi ja ”suuri tehtävä”

Edellisessä aluvussa esitetyt käsitteet – Pyhä Rus ja Kolmas Rooma – eivät termeinä esiinny niin useasti, mutta niiden sisältämät ideat sen sijaan löytyvät tasaisesti läpi kaikkien tekstien. Ne asettavat selkeän tehtävän Venäjälle ja Venäläiselle maailmalle. Klubin tekstissä lukee, että Venäläisen maailman tehtävä on kirjoitettu jo 2000-vuotta sitten Golgatalla.²⁰¹ Näin sanoessaan klubi haluaa yhdistää Venäläisen maailman ja Kristuksen, samalla tällä mielikuvalla asetetaan Venäläisestä maailmasta pelastajana ja uhrautujana.

Tällaista ajatusta voidaan kuvata messianismina. Itse sana messianismi ei esiinny kuin kerran teksteissä²⁰², mutta toisaalta se on pikemminkin kehys, jolla tulkita heidänkin teksteissään olevaa ilmiötä. Alicja Curanović on tutkinut missiota osana Venäjän federaation ulkopoliittikkaa. Hänen mukaansa messianismi voi luonnehtia lineaarisella historian käsityksellä, universalismilla, ja missiolla eli tehtävällä.²⁰³ Kahden viimeisen kohdan

198 Platonov, *O metafizike Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 52

199 Cherniavsky 1958, s. 630-632

200 Tšernjahovski, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.18

201 Vaits, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 22;

Vaits, *Kulturnaja moštš Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 5/2016, s.11

202 Tšernohovski, *Kulturnaja moštš Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 5/2016, s. 7

203 Curanović, 2021, s. 3

näkyminen, on selkeää klubin teksteissä, mutta ensimmäinen, lineaarinen historiakäsitys, onkin mielenkiintoisempi asia.

Curanović ajatus on, että messianismi vaati loogisen ja tarkoituksellisen prosessin, jolla historia menee eteenpäin.²⁰⁴ Kuitenkin Mjør on tulkinut Izborskin klubin näkemyksen venäläisestä sivilisaatiosta perustuvan sykliseen historiakäsitykseen, jossa syklisesti toistuvat yhteenotot Lännen kanssa antavat Venäjän historialle sen mielekkyyden.²⁰⁵ Venäläistä maailmaa käsittelevissä teksteissä klubin historiakäsitystä ei pohdita. Sen sijaan Mjørin ajatus näkyy siinä, että Venäläinen maailma on aina hyökkäyksen kohteena ja Venäläinen maailma voi kutistua, mutta kasvaa uudelleen. Se kuitenkin näkyy enemmän Venäläisen maailman suhteessa Länteen, jota käsittelem seuraavassa luvussa.

Curanović esittelee messianismille kolme kontekstia uskonnon, identiteetin ja politiikan. Tästä jaottelusta huolimatta voi sama messiaaninen näkemys sisältää sekä uskonnollisia että sekulaareja osia, mutta ne voivat esiintyä yhteiskunnissa myös samaan aikaan itsenäisinä.²⁰⁶ Alkujaan messias ja siitä johdettu messianismi ovat olleet uskonnollisia käsitteitä. Izborskin klubille nämä eivät kuitenkaan ole se tärkeimmät merkitykset. Klubiin kuuluu myös ihmisillä, joilla on taustaa teologiassa, ja kuten Laruelle on tulkinut, toinen klubin pääsuunnista on poliittinen ortodoksisuus.²⁰⁷ Näenkin, että Izborski käyttää uskonnollista sanastoa ja käsitteitä lähinnä poliittisiin tarkoituksiin.

Klubi kuvaa Venäläistä maailma esimerkiksi seuraavin sanoin: oikeudenmukaisuus, rakkaus, myötätunto, totuus ja kauneus.²⁰⁸ Ne ovat hyvin samanlaisia sanoja, joilla usein kuvataan Kristusta. Sille, että nämä ominaisuudet kuuluisivat kiinteästi Venäläiseen maailmaan, ei anneta konkreettisia esimerkkejä. Yhdessä tekstissä on useamman sivun verran lueteltu venäläisiä sanontoja, joissa nämä sanat esiintyvät.²⁰⁹ Kirjoittajan mukaan tämä todistaa Venäläisen maailman oikeauskoisuudesta. Oikeastaan kirjoittaja menee vielä pidemmälle ja toteaa: ”Slaavilaisten hengelliset ja moraaliset perusajatukset muodostettiin jo ennen kristinuskon hyväksymistä.”²¹⁰ Näin hän haluaa esittää, että venäläiset tai laajemmin

204 Curanović, 2021, s. 3

205 Mjør, 2018, s.36

206 Curanović, 2021, s. 13-14, 25, 27

207 Laruelle, 2019, s.137-138

208 Väits, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 22;

Platonov, *O metafizike Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.53

209 Platonov, *O metafizike Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.51-56

210 Platonov, *O metafizike Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.51

slaavilaiset kansat ovat Jumalan valitsema, koska näillä kansoilla oli jo nämä lähes jumalalliset ominaisuudet.

Toisena kohtana on messianismi identiteetin kontekstissa. Historioitsija Rozaliya Cherepanova huomauttaa, että identiteettikriisi usein laukaisee halun kehittää kansallista erityisyyttä.²¹¹ Neuvostoliiton hajoaminen voidaankin tulkita tällaiseksi identiteettikriisiksi, jonka ratkaisemiseen klubi haluaa käyttää Venäläistä maailmaa. Venäläisen maailman tarkoitus on todistaa venäläinen kansallinen erityisyys. Averjanov myös toteaa doktriinissa, että Venäläisen maailman tärkeimpänä tuloksena tulisi pitää venäläistä sivilisaatioidentiteettiä. Tällä identiteetillä voi hänen mukaansa olla sivilisaation täysivaltainen jäsen.²¹² Näyttäisi siltä, että tämä identiteetti olisi tarkoitettu muotiksi, johon voidaan asettaa kaikki ne ihmiset, jotka sitten kulloinkin halutaan liittää osaksi Venäläistä maailmaa. Se on klubin yritys antaa tulevalle imperiumille ideologia. Curanovićin mukaan messianismin poliittisessa kontekstissa on ennen kaikkea kyse ideasta, ideologiasta ja näkemyksestä yhteiskunnallis-poliittisesta järjestyksestä.²¹³

Messianismi yhdistyy myös toiseen klubille tärkeään asiaan eli vastakkainasetteluun Lännen kanssa. Curanović näkee messianismin säilymisen venäläisessä kulttuurissa johtuvan siitä, että se on olennainen osa sitä, miten Venäjä määrittelee itsensä suhteessa länteen. Hän toteaa myös, että länsimaiden ulkopuoliset maat esiintyvät venäläisessä missio-narratiivissa vain satunnaisesti.²¹⁴ Maria Engström puolestaan toteaa, että sen Venäjän messianismin kannattajat näkevät sen vaihtoehtona amerikkalaiselle ”ekseptionalismille” eli erityisyydelle.²¹⁵ Kuitenkin voidaan todeta kuten Curanović, että jonkinlainen erityisyys on sisäänrakennettu ominaisuus kaikille imperiumeille.²¹⁶ Tässä tapauksessa messianismi on venäläinen versio ainutlaatuisuudesta.

Tällaisen messianismin voi ajatella olevan myös historian käytössä eksistentiaalista ulottuvuutta. Sen tarkoituksena, kun on rakentaa yhteisön identiteettiä ja asemoida sitä suhteessa muihin yhteisöihin.²¹⁷ Messianismilla Venäjälle annetaan pelastajan rooli Engström on kuvannut Venäjää käsitteellä ”Katechon”, joka kreikan kielestä lainattu ja tarkoittaa suurin piirtein ”pitää kiinni”. Se on oppi Rooman keisarikunnasta, jossa ”Katechon” on viimeinen

211 Cherepanova, 2010, 317

212 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 32

213 Curanović, 2021, s. 13-14, 25, 27

214 Curanović, 2021, s. 6, 9

215 Engström, 2014, s. 357

216 Curanović, 2021, s. 27

217 Grönholm ja Nyssönen, 2019, s. 18

valtakunta, joka suojelee maailmaa antikristukselta.²¹⁸ Kolmatta Roomaa voi pitää ”Katechonin” venäläinen versio, sillä siihen sisältyy tämä sama ajatus viimeisestä valtakunnasta, joka suojelee maailmaa. Yksi klubin kirjoittajista toteaaakin, että katselmus, katchetonisuus ja venäläisen maailman eskatologinen luonne ovat Euroopan viimeiset toivonsäteet.²¹⁹ Venäläinen maailma eräänlaisena Kolmantena Roomana ja venäläiset on valittu tähän pelastajan tehtävään.

Anthony Smith on luokitellut valitut kansat kahteen luokkaan: liiton kansoihin (peoples of the covenant) ja lähetyssaarnaajakansoihin (missionary peoples). Liiton kansat kääntyvät pois maallisesta maailmasta pystyäkseen toteuttamaan uskoaan ja vakaumustaan totella Jumalan käskyjä. Lähetyssaarnaajakansat ovat yhtä lailla omistautuneita kuin liiton kansat. Mutta, Smithin mukaan lähetyssaarnaaja kansat yrittävät muuttaa maailman oman uskonsa mukaiseksi, sillä he näkevät ulkopuolisen maailman pahana. Hän on pitää Venäjän keisarikuntaa yhtenä tällaisena historiallisena esimerkkinä.²²⁰ Krishan Kumar on käyttänyt tämän tyyppisestä nationalismista nimitystä ”lähetystyönationalismi” (missionary nationalism). Hän kuvailee sitä nationalismiksi, joka ei niinkään ole kiinnostunut kansallisvaltiosta vaan haluaa ulottaa jonkin kansan ja sivilisaation vallan ja sen oletetut edut myös muihin ihmisiin.²²¹ Juuri näin Izborskin klubi näkee Venäläisen maailman. Se ei ole ihme, sillä Kumar toteaaakin, että yleisesti imperiumeilla on tuntu missiosta, joka ylittää yhden kansan rajat.²²² Venäläinen maailma imperiumin työkaluna on juuri tällainen missio, klubin ei ole tarkoituskaan pysähtyä vain venäläisinä pitämiinsä kansoihin. Tätä voidaan perustella juuri tehtävällä pelastaa muut.

Curanović on myös luonnehtinut missiota kolmella asialla. Ensinnäkin yhteisö, joka näkee itsellään tehtävän, on vakuuttunut sen ainutlaatuisesta kohtalosta. Toiseksi tämä varmuus johtaa siihen, että yhteisö tuntee moraalista ylemmydentunnetta muihin verrattuna. Kolmanneksi yhteisö näkee toteuttavansa tehtävää yleisen hyvän nimissä ei vain omaksi edukseen.²²³ Ensimmäinen kohta on käynyt edellä jo selväksi. Toisestakaan luonnehdinnasta ei ole epäilystä ainakaan klubin piirissä. Länsi on klubin hampaissa siitä moraalisesti alempana. Heidän mukaansa Länsi on jo luopunut kristinuskosta ja on suorastaan kristinuskon

218 Engström, 2014, s. 363

219 Notin, *Russki mir na izlome epoh*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 61

220 Smith, 2003, s. 95, 98

221 Kumar, 2003, s.31

222 Kumar, 2003, 32

223 Curanović, 2021, s. 3

vastainen.²²⁴ Samalla kuitenkin Länsi tai tarkemmin sanottuna Eurooppa on myös tärkein kohde, joka Venäjän olisi tarkoitus pelastaa.

Viimeiseen kohtaan ”yleisestä hyvästä” voi nähdä liittyvän klubin näkemykset Venäjän kansan uhrauksista, joita heidän tulee tehdä, koska he ovat valittu kansa. Esimerkkinä halusta lisätä uskonnollista sanastoa teksteihin, on esimerkiksi se, että kirjoittaja kritisoi sanaa ”uhraus” (žertvennost) liian maallisenä. Kirjoittaja käyttäisi mieluiten sanaa kenosis, jonka hän sanoo olevan Kristuksen palvelus.²²⁵ Kenosis tarkoittaa teologiassa sitä, että Jeesus luopui osasta jumaluudestaan tullakseen ihmiseksi.²²⁶ Kirjoittaja haluaa vetää uhrauksen tiukemmin kiinni uskonnolliseen merkitykseen ja yhdistää Venäjän kansan uhraukset Kristukseen ja näin olleen suoraan jumaluuteen. Näin voidaan oikeuttaa lähes mitkä tahansa uhraukset Venäläisen maailman puolesta, sillä niillä on Jumalan hyväksyntä ja vaatimus.

Uhrauksilla korkeamman päämäärän vuoksi selitetään myös venäläisten kärsimyksiä, joita eri muodoissa löytyy Venäjän historiasta tulkittaviksi. Kaiken kattavana selityksenä kärsimykselle voisi toimia vaikka seuraava lainaus:

Raskailla kiusauksilla ja suruilla Herra paransi venäläisen kansallisen ruumiin, joka oli altis synneille ja rappeutumiselle toisaalta paljastaen sen heikkouden toisaalta sen täydellisen riippuvuuden jumalasta.²²⁷

Lainaus on osa kokonaisselitystä sille, miksi Venäjän tuhatvuotisessa historiassa ei juuri ole rauhaa. Jumala on halunnut pitää Venäjän kansan hereillä toisin kuin länsimaalaiset.²²⁸ Ajatuksena on, että alati valppaana ja hereillä oleva kansa pystyy toteuttamaan tehtävänsä suojelijana ja pelastajana.

Izborskin klubi näkee, että venäläisillä on myös tarve tällaiseen pelastustehtävään. Tämä tarve perustuu siihen, että venäläisillä tyypillinen piirre on halukkuus palvella jotain loistavaa ideaa ja kuinka ”Tarvitsemme korkean idean, jonkinlaisen sankariteon maailman mittakaavassa.”²²⁹ Venäläiset tarvitsevat tätä, etteivät he voi tyytyä materiaalisempiin päämääriin kuten ”saksalaiset täyteen mahaan” tai ”japanilaiset teknologisen kehitykseen”.²³⁰ Tälle jumalalta

224 Notin, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 10

225 Kalintin, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016 s. 25

226 Kenosis, Mariam-Webster internet-sanakirja, <<https://www.merriam-webster.com/dictionary/kenosis>> [luettu 7.11.2022]

227 Notin, *Russki mir na izlome epoh*, Izborski klub: russkie strategii 6/2016, s. 59

228 Ibid.

229 Bolšakov, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 23

230 Ibid.

tulleelle tehtävälle ja sisäiselle tarpeelle, maailman pelastaminen lienee sopivan kokoinen tehtävä.

Lopuksi vielä on kysyttävä, keitä Izborskin klubi on lopulta pelastamassa. ”Venäjä antaa itselleen ja sille [maailmalle] toivoa pelastuksesta.”²³¹ Eli pelastustehtävä on kaksijakoinen, jossa itsensä pelastaminen on etusijalla. Ensisijaisuus nousee esiin siinä, ettei Venäjän tämänhetkiset resurssit riitä kaikkien pelastamiseen. Tosin Venäjän pelastaminen laajenee Venäläiseen maailmaan, sillä pelastettaviksi kohteiksi mainitaan ensisijaisesti Venäjä ja entisen Neuvostoliiton rajoihin, mahdollisesti Venäjän vapaaehtoisten liittolaisten pelastamiseen.²³² Tässä on kyse samasta ilmiöstä kuin Venäläisen maailman rajoista puhuttaessa: projektin edetessä ja poliittisen tilanteen ja resurssien salliessa pelastettavien määrää voidaan lisätä. Lopultahan Venäläisen maailman laajentaminen ja maailman pelastaminen ovat yksi ja sama tehtävä.

Tähän pohjimmiltaan maailmanlaajuiseen tehtävään viittää se, että Izborskin klubi asettaa Venäjän ja Venäläisen maailman pelastajaksi ja samalla johtajaksi koko maailmalle, sillä ”[h]istoria kehottaa Venäjää seisomaan koko maailman valaistumisen edessä – historia antaa sille oikeuden tehdä niin venäläisen alkuperän kokonaisvaltaisuuden ja täydellisyyden vuoksi.”²³³ Kuitenkaan ei näytä siltä, että klubi olisi erityisen kiinnostunut muusta maailmasta, heillä on mielessään tietty alue, joka ennen kaikkea on pelastuksen kohteen, heti Venäjän jälkeen. Tämä käy ilmi siitä, että tekstin mukaan venäläisten kohtalo on olla viimeinen toivon säde eurooppalaisille kansoille, vaikka aikaa ja järkeä ei nyt ole pelastaa heitä, ei edes muita slaaveja.²³⁴ Käytännöllisesti katsoen Venäjä haluaa pelastaa vanhan eurooppalaiseen kristikunnan. Esimerkiksi pääasiallisista Amerikan mantereita ei tässä kontekstissa edes mainita, vaikka kristinusko on yksi suurimmista uskonnoista siellä.

Klubi antaa teksteissä enemmän tilaa ajatuksella Venäjältä pelastajana kuin sille, miltä se tulee muut pelastamaan. On kuitenkin annettu ymmärtää, että kyse on esimerkiksi perinteisten perhearvojen säilyttämisestä. Sen sijaan se suunta, josta uhka tulee, on kirjoitettu auki: ”Tämä maailmanlaajuinen tehtävä on vapauttaa ihmiskunta yksipuolisesta ja väärästä kehityksestä, jonka historia on saanut Lännestä.”²³⁵ Ideaalitapauksessa Venäjä olisi pelastamassa Länttä tai

231 Notin, *Russki mir na izlome epoh*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 61

232 Ibid.

233 Platonov, *O metafizike Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.57

234 Notin, *Russki mir na izlome epoh*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 61

235 Platonov, *O metafizike Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.57

ainakin Länsi-Eurooppaa itseltään. Tästä ajatuksesta voidaan vetää suora linja Kolmannen Rooman ideaan. Venäjä edustaa oikeaa aitoa kristikuntaa ja Länsi on harhaoppinen.

Izborskin klubi hakee oikeutusta Venäläisen maailman olemassaoloon ja leviämiseen ortodoksisesta uskosta. Klubin johtajan Prohanovin mukaan tämä ”taivaallinen komponentti” tekee Venäläisestä maailmasta tuhoutumattoman, sillä se voi aina uudelleen kasvaa takaisin. Tämä antaa aivan erityisen pyhyden Venäjälle ja Venäläiselle maailmalle verrattuna muihin sivilisaatioihin. Klubin mukaan tämä pyhyys näkyy Venäjän historiassa siinä, kuinka kristinusko tuli Venäjälle ja siinä, kuinka Venäjä on nyt Rooman kolmas ja viimeinen perillinen. Samalla tämä pyhyys asettaa venäläiset valitun kansan asemaan ja antaa heille tehtävän, joka ei ole vain haluttu, mutta myös tarpeellinen venäläisen kansan olemassaolon kannalta.

Valittuna kansana heillä on kahdenlainen tehtävä, säilyttää tämä oikea kristinusko ja pelastaa maailma tai ainakin kristitty maailma. Heidän uhkansa ja pelastuksen kohteensa on sama Länsi, ja tarkemmin sanoen Eurooppa. Tämä yhdistää ortodoksisuuden klubin toiseen johtavaan teemaan, kun kyse on Venäläisestä maailmasta. Tämä on Venäläisen maailman suhde Länteen ja sen ilmiselvä länsivastaisuus.

Tulkitsen ortodoksisuuden käytön klubin teksteissä kuitenkin ensisijaisesti poliittisena retoriikkana kuin syvänä uskonnollisena vakaumuksena. Konservatiivisesta uskonnosta voidaan ammentaa sitä erilaisuutta, jota tarvitaan luomaan ero Venäjän ja Lännen väliin. Se ei ole ainoa keino, mutta se on vahva keino. Oikeauskoisuuden ja perinteisten venäläisten puhtaiden arvojen vastakohtana on Lännen vääräuskoisuus ja arvonsa menettäneet toiset. Seuraavaksi analysoidaankin tarkemmin Venäläisen maailman ja Lännen vastakkainasettelua.

4 Venäläinen maailma ja Länsi

*Siksi Venäläiselle maailmalle ei ole niinkään tärkeää Lännen vastustaminen, vaan se, että Venäjä omassa kulttuurissaan on viimeinen asia, joka on jäljellä Euroopasta.*²³⁶

Edeltävissä luvuissa olen jo sivunnut Länttä osana Venäläisen maailman ajattelua. Länsi ja länsivastaisuus on toinen suuri teema Izborskin klubin teksteissä Venäläisestä maailmasta, ja ylipäätään yksi tärkeä osa klubin ideologiaa.²³⁷ Siinä missä ortodoksisuus antaa Venäläiselle maailmalle arvot ja oikeutuksen, Länsi puolestaan on se Toinen ja vihollinen, jota vastaan identiteettiä voi rakentaa ja jota vastaan uutta imperiumia rakennetaan. Mutta ennen kuin menen syvemmälle tähän teemaan, on hyvä aloittaa siitä, että määrittelemme, mikä ja mitä on Länsi.

Länsi on paljon käytetty käsite, mutta kuten Venäläinen maailma, se ei ole mikään yksiselitteinen asia. Länttä voidaan lähestyä hyvin samanlaisin teorioin kuin Venäläistä maailmaa, se voidaan nähdä sivilisaationa ja kuvitteellisena yhteisönä.²³⁸ Sivilisaationa tai kuviteltuna yhteisönä Lännellä on ollut merkittävä vaikutus maailmalla, sillä sen edustamat arvot, normit ja ajatukset ovat levinneet ympäri maailmaa. Länsimaisuudesta onkin muodostunut identiteetin rakentamisen väline, oli kyse sitten länsimaisen tai ei-länsimaisen identiteetin rakennuksesta.²³⁹ Tällaiseen tarkoitukseen Izborskin klubikin käyttää Länttä: se on jotain, mitä Venäjä ei ole, eikä halua olla, ja Venäjän ollessa Venäläisen maailman keskeisin taho, se ei myöskään tule olemaan kuin Länsi.

Izborskin klubilla on vaihtelua siinä, mikä sana kullakin kirjoittajalla viittaa Länteen. Sanan Länsi lisäksi käytetään länsimainen sivilisaatio, Eurooppa, Länsi-Eurooppa tai Yhdysvallat. Mutta samaan ilmiöön viitataan myös sanoilla anglosaksit, Nato, Washington tai jopa saksalais-roomalainen sivilisaatio. Sen sijaan termiä Euroopan unioni ei juurikaan käytetä; luultavimmin siksi, ettei klubi näe sitä oikeana poliittisena toimijana. Ainoa selkeä painotuksellinen ero on, että välillä halutaan erottaa Länsi-Eurooppa ja Yhdysvallat toisistaan, muutoin on kyse enimmäkseen kirjoittajan henkilökohtaisesta mieltymyksestä kuin sisällöllisestä erosta, sillä kaikilla termeillä viitataan Länteen.

²³⁶ Tšernjahovski , *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016 s. 18

²³⁷ Umland, 2016, s. 21

²³⁸ Jouhki&Pennanen, 2016, s. 16, 26

²³⁹ Jouhki&Pennanen, 2016, s. 26-27

4.1 Russofobia

Izborskin klubin teksteissä esiintyy myös termi russofobia, joka usein liittyy juuri Länteen ja osittain myös Ukrainaan. Russofobialle on suomen kielessä käytetty vastineina neutraalimpaa venäläisvastaisuutta tai selkeämmin osoittelevaa ryssävihaa, jota Timo Vihavainen pitää russofobian suomalaiskansallisena ilmentymänä.²⁴⁰ Sana russofobia kuitenkin kantaa sisällään merkityksiä, joita kahdessa edellisessä ei ole. Fobia kuvataan Suomen kielen perussanakirjassa sairaalloiseksi peloksi, kammoksi ja kauhuksi.²⁴¹ Lääkärikielen sanakirja puolestaan kuvaa sitä johonkin kohteeseen tai tilanteeseen liittyvänä suhteettomana pelkona.²⁴² Russofobia jo sanana viittaa suorastaan irrationaaliseen tunteeseen, jonka voidaan ajatella olevan pikemminkin kokijan kuin kohteen ongelma.

Klubin teksteistä russofobialle löytyy useampikin määritelmä. Averjanov ehdottaa sen määritelmäksi seuraavaa: ”Russofobia on halua tuhota Venäjä (Venäläinen maailma) itsenäisenä sivilisaationa tai estää tällaisen suvereniteetin elpyminen.”²⁴³ Hän sanoo määritelmää ehdotukseksi. Tekstissä se on kuitenkin lihavoitu, joten se on katsottu merkittäväksi asiaksi. Myös, että ehdotuksen takana on juuri Averjanov, jonka suuri merkitystä klubissa lisää määritelmän painoarvoa. On myös huomioitava konteksti, jonka yhteydessä juuri tämä määritelmä on annettu. Se esiintyy tekstissä, joka on koottu Izborskin klubin konferenssista, ja tekstissä keskitytään nimenomaan Lännen käyttämiin russofobisiin tekniikoihin. Kaiken kaikkiaan tämä on hyvä määritelmä sille, miten Izborskin klubissa nähdään russofobia, nimittäin aseena, jota käytetään Venäjää vastaan, millä halutaan estää sen olemassa olo.

Averjanov haluaakin määrittää russofobian järjestelmälliseksi tietoisesti käytetyksi menetelmäksi ja tekniikaksi. Hän toteaa sosiologisten tutkimusten osoittavan, ettei maailmassa yleisesti ole kielteistä asennetta Venäjää ja venäläisiä vastaan.²⁴⁴ Viittausten puuttuessa ei ole mahdollista tarkistaa, mistä sosiologisista tutkimuksista hän puhuu. Väitteen todenperäisyyttä tärkeämpää on kuitenkin se, mitä sen esittäminen kertoo klubin näkemyksistä. Averjanov jatkaakin, että tällaiset ruohonjuuritason russofobit ovat informaationsodansodan uhreja.²⁴⁵ Ensisijaisesti russofobia on siis Lännen käyttämä menetelmä

²⁴⁰ Vihavainen 2013, s.13

²⁴¹ Suomenkielen perussanakirja osa 1, s. 143

²⁴² Lääkärikielen sanakirja, s. 43

²⁴³ Averjanov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 7

²⁴⁴ Averjanov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 7

²⁴⁵ Averjanov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 7

Venäjän tuhoamiseksi eikä niinkään yksilötason ilmiö. Tämä on linjassa sen kokonaisajatuksen kanssa, että Venäjä on nouseva sivilisaatio, jolla on oikea uskonto ja pelastustehtävä. Ajatusmallissa, jossa Venäjä ja venäläisyys edustavat totuutta, kukaan ei oikeasti vastustaisi niitä, ellei heitä olisi johdettu harhaan.

Izborskin klubi ei ole yksin tämänsuuntaisen ajattelun kanssa. Vihavainen esittää, että 2000-luvulla Venäjällä on noussut suuntaus, jonka mukaan Venäjä ja Länsi ovat informaatio sodassa keskenään. Venäjän tarjoamaa vaihtoehtoa Vihavainen kutsuu venäläiseksi ideologiaksi, joka perustuu ortodoksiseen uskoon ja johon liittyy ajatus euraasialaisuudesta. Tämä euraasialaisuus pitää sisällään ajatuksen siitä, että Venäjä johtaa maantieteellistä aluetta, joka kuuluu luonnostaan yhteen saman johdon alaisuuteen. Russofobia on tämän ideologian mukaan sekä vastustajan ideologinen ase että reaktio tähän venäläiseen ideologiaan.²⁴⁶ Klubi voidaankin katsoa kuuluvan Vihavaisen esittämän suuntauksen piiriin. Juuri kahden sivilisaation, tässä tapauksessa Venäjän ja Lännen, välinen kamppailu on se tärkein syy, miksi klubissa painotetaan russofobiaa järjestelmänä, menetelmänä tai tekniikkana.

Ajatus siitä, että russofobia on jotain, jonka sivilisaatiokamppailu tuottaa, ei ole uusi ajatus. Jo russofobia termin isäksi kutsutun runoilija ja diplomaatti Fjodor Tjuttševin (1803-1873) näkemyksessä russofobia perustui siihen, ettei väistytävä yhteiskunta tai sivilisaatio ymmärrä sitä, joka tulee korvaamaan sen.²⁴⁷ Aiemmin esitetyistä sivilisaatio- ja etnogeneesiteorioista löytyi tämä sama ajatus. Se antaakin pohjan Izborskin klubin näkemyksille Venäjän ja Lännen suhteille. Se, että Länsi on kuihtumassa ja Venäjä nousemassa kukoistukseensa, lisää entisestään uskonnolla vahvistettua näkemystä siitä, että Venäjä on oikeassa, että sen tie on oikea ja että sen arvot ovat ne oikeat arvot.

Russofobia ei kuitenkaan ole pelkästään ulkoinen vaan myös sisäinen uhka. Tässä kohtaa Averjanov viittaa käsitteeseen ”pieni kansa” (malyi narod).²⁴⁸ Tämän käsitteen Igor Šafarevitš muovasi russofobiaan ranskalaisen Augsutin Cochinin kehittämästä termistä. ”Pieni kansa” on se kansan vähemmistö, joka ei jaa enemmistön arvoja ja taistelee enemmistöä vastaan.²⁴⁹ Averjanov toteaaakin russofobian olevan ”pienen kansan” ominaisuus. Samaan aikaan Venäjän sisäinen russofobia ei ole kiinnittynyt mihinkään yhteen aatteeseen tai ideologiaan, sillä

246 Vihavainen 2013, s.16

247 Averjanov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 8
Vihavainen 2013, s. 25-26

248 Averjanov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 8

249 Vihavainen 2013, s. 51

russofobiaa löytyy kaikesta millä voi vastustaa järjestelmää.²⁵⁰ Tämä sopii hyvin tarkoitukseen, jolla kuka tahansa eri mieltä oleva leimataan russofoobikoksi. Usein kuitenkin nämä viholliset ovat klubin mukaan uusliberalismin kannattajia.

Uusliberalismin pahuus ja sen sisään rakennettu venäjävastaisuus juontuu siitä, että Länsi, ja vielä tarkemmin Yhdysvallat, yritti juurruttaa sen Venäjälle. Tässä yhteydessä myös virallisen Venäjän Venäläisen maailman rakentamiseen kuuluvia Rossotrudnitšvoa ja Russkiy Mir - säätiötä arvostellaan toimivan russofobiaa edistävällä tavalla. Näin siksi, että ne toimivat uusliberalistisissa puitteissa.²⁵¹ Tässä mielessä sisäisellä russofobialla ja vihollisella on hyvinkin paljon tekemistä Lännen kanssa. Venäläiset, jotka eivät kannata Izborskin klubin näkemyksiä, on johdettu harhaan informaatiiosodassa.

Russofobiaakin on kahta astetta. Averjanovin mukaan ”eläintieteellisestä russofobiasta” kärsiviä tulisi kohdella kuin psykiatrista potilasta.²⁵² Ensinäkin teksteissä ei ole määritelty, miten eläintieteellinen russofobia eroaa tavallisesta russofobiasta. Oletankin, että kyseessä on halu käyttää termiä, joka saa russofobian kuulostamaan biologiselta ominaisuudelta. Samalla tällä viitataan siihen, että tällainen henkilö on jollain tavalla mielisairas. Mikään uusi keksintö tämä ei ollut, sillä jo Neuvostoliitossa toisinajattelijoina suljettiin mielisairaaloihin.

Pahempaa muotoa russofobiasta edustavat ne, jotka aktiivisesti osallistuvat russofobiseen informaatiiosotaan. Averjanovin mukaan, heihin tulisi suhtautua kuin vihollissotilaisiin, heidän paikkansa on vankilassa, eivätkä he ansaitse ihmisoikeuksia ja vapauksia.²⁵³ Linjaus on aika kova, mutta kertoo hyvin sen, kuinka eriäviä mielipiteitä ei suvaita. Izborskin klubin tarjoama maailmankuva on hyvin mustavalkoinen. Heidän näkemyksensä Venäjästä on se oikea ja kaikki muu on väärin. Kun näkee näin vahvasti olevansa oikeassa, ei kritiikille luonnollisesti ole tilaa.

Klubi on perustellut termin käyttöä myös tunnepohjaisin syin:

Mutta termillä [russofobia] on omat vahvuutensa. Koska jos ihmiselle sanoo hänen olevan pelkuri, hän tuntee olonsa kiusalliseksi. Sano ihmiselle: ’Olet kompleksinen, sinulla on fobioita’ – hän vapisee jo sisäisesti. Siten termi itsessään pitää sisällään tekniikan taistella vihollisiamme vastaan.²⁵⁴

250 Averjanov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 8

251 Notin, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 10-11

252 Averjanov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 8

253 Averjanov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 8

254 Zaporožtseva, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.12

Kuten lainauksesta käy ilmi, Izborskin klubi on hyvin tietoinen käyttäessään termiä russofobia. Vastustajan kutsuminen pelkästään venäläisvastaiseksi ei kanna samaa voimaa. Käyttämällä sanaa fobia, on vastustaja leimattu jollain tasolla irrationaaliseksi suhtautumisessaan Venäjään ja venäläisiin. Samalla tämä puhdistaa Venäjän pois russofobiasta. Russofobiasta tulee siis russofobin eli tässä tapauksessa Lännen ongelma, mihin Venäjällä ei ole osaa, siitä on vain tullut irrationaalisen pelon uhri.

Samalla tavoin kuin sisäisten russofobien kohdalla, minkäänlainen ulkoinen kritiikki Länneestä Venäjää kohtaan ei ole hyväksyttävää. Vihavainen tuo kirjassaan esiin, että venäläiset Lännen kriitikot 1800-luvulta lähtien, venäläisen Lännen kriitikot eivät ole hyväksyneet vastaavaa Länneestä tulevaa kritiikkiä Venäjää kohtaan ja näkevät sen lähtökohtaisesti rienaavaksi.²⁵⁵ Venäjältä saa kritisoida Länttä kohtaan, mutta Länneestä ei saa kritisoida Venäjää. Tätä traditiota Izborskin klubi jatkaa.

Russofobia on myös työkalu. Vihavainen toteaa, että russofobia on luonnollinen ja välttämätön asia niille, jotka näkevät Lännen ja Venäjän vastakkainasettelun nollasummapelinä.²⁵⁶ Näin näyttäisi olevan myös klubille. Klubin näkemykset luovat kuvaa mustavalkoisesta maailmasta, jossa he ovat oikeassa ja muut väärässä, näiden kahden väliin ei juuri jää tilaa. Tämä taas ei onnistu ilman vahvoja viholliskuvia, joiden luomiseen russofobia on hyvä työkalu.

Klubin näkemyksissä russofobia on alati lisääntymässä, ja siitä voisi päätellä, että Länsi olisi voittamassa tämän informaatio sodan. Se kuitenkin tarkoittaisi, että myönnetään Lännen olevan parempi jollain saralla. Tekstissä onkin käännetty asia niin, että länsimaisen propagandan saavutukset ovat vain venäläisen propagandan puutteita.²⁵⁷ Selkeä ristiriita ilmenee siinä, että ensin annetaan ymmärtää russofobian olevan kokonaan Läntistä syntyperää, mutta samalla vihjataan, että sen käyttö olisi kokonaan ohjailtavissa Venäjältä.

Klubille russofobia näyttäytyy tärkeänä asiana. Se on linjassa klubin mustavalkoisen ajattelun kanssa, jolloin on vain kaksi leiriä, ne, jotka ovat Venäjän ja Venäläisen maailman puolesta ja ne, jotka ovat sitä vastaan. Näenkin, että russofobia tekniikkana on ennen muuta klubin oma työkalu. Vaikka heidän määritelmänsä mukaan, se on halua tuhota Venäjä ja Venäläinen maailma, se ei ole vastapuolelle hyödyllinen työkalu. Sen sijaan toistuva puhuminen

255 Vihavainen 2013, s. 48-49

256 Vihavainen 2013, s. 31

257 Barantšik, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 12

russofobiasta ja vastustajien leimaaminen russofobeiksi palvelee klubin päämääriä. Erityisesti Lännen leimaaminen russofobiseksi palvelee klubin päämääriä, sillä heidän mukaansa halu tuhota Venäjä on ollut Lännen pitkäaikainen tavoite. Tätä väitetään he perustelevat historiallisin tapahtumin. Tällaista historian käyttöä analysoimme seuraavaksi.

4.2 Lännen aggressio

Yleisesti nähdään, että Venäjän suhde Länteen on ollut historian saatossa ambivalentti.²⁵⁸ Klubi kuitenkin haluaa teksteissään esittää historian siten, että se tukee heidän näkemystään Lännen pitkäaikaisesta aggressiosta Venäjää kohtaan. Alkukohdaksi tälle aggressiolle tarjotaan 1240-lukua.

Aleksanteri Nevskin ajoista lähtien Länsi on painostanut Venäjän valtiota ja Venäläistä ortodoksista kirkkoa, alkean ristiretkestä vuonna 1240 -- -- Rus itsepäisesti vastusti yrityksiä pakko 'eurooppalaistaa' valtio, mihin oli piilotettu yksi ainoa tavoite: venäläisen sivilisaation tuhoaminen.²⁵⁹

Aleksanteri Nevski Novgorodin hallitsijana todella voitti 1240-luvulla kaksi eri lännen suunnasta tehtyä hyökkäystä. Nämä voitot ovat nostaneet hänet myöhemmin kansallissankarin asemaan Venäjällä.²⁶⁰ Klubi tarkoituksella irrottaa nämä historiallisesta kontekstistaan ja antaa näille tapahtumille universaalimman merkityksen. He tarkoituksenmukaisesti luovat kuvaa siitä, että Venäjän ja Lännen välinen vastakkainasettelu on ikiaikainen ja pysyvä tila, jossa Länsi on aina hyökkääjä, jolla on loputon tarve tuhota Venäjä. Aleksanteri Nevskin kohdalla faktat ovat aikoja sitten sekoittuneet fiktion, mutta klubin mukaan Ruotsin suunnasta tullut hyökkäys ja kaksi vuotta myöhemmin Saksalaisen ritarikunnan hyökkäys olivat koordinoitu yritys hävittää Venäjä.

Mielenkiintoista tässä on se, että Novgorod on kelpuutettu ”Venäjäksi”. Novgorod kun oli Moskovan valtakunnan kilpailija, joka hävisi tämän kilpailun. Novgorodia ei perinteisesti ole yhdistetty samoihin ihanteisiin, kuten autoritaarisuus ja sisäänpäinkääntyneisyys, joita Moskovan valtakunta klubille edustaa klubille. Omana aikanaan Novgorodilla oli yhteyksiä esimerkiksi Hansaliittoon.²⁶¹ Novgorod olikin aikoinaan hyvin keskeinen linkki Euroopan ja

258 Hart, 1998 s. 85

259 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6/2016, s.100

260 Bartlett, 2005, s. 28, 30

261 Bartlett, 2005, s. 9; Hart, 1998, s. 85-86

Lähi-idän välillä ja se on identiteetiltään ollut läntisempi kuin Moskovan valtakunta.²⁶² Onkin oletettavaa, että juuri Aleksanteri Nevskin voitot ovat se osa Novgorodin historiaa, joka on klubin kertomukseen sopiva, ja siksi nostettu tässä esiin.

Toinen mielenkiintoinen samoihin aikoihin tapahtunut asia on idän suunnasta tapahtunut mongolivalloitus ja sitä seurannut 200-vuotinen Kultainen Orda, jonka klubi jättää huomiotta.²⁶³ Mongolit kuitenkin saapuivat idästä, jolloin tämä ei sovi siihen narratiiviin, että hyökkäys tulee aina Lännestä. Tämä on esimerkki siitä, kuinka klubi on valinnut menneisyydestä vain tapahtumia, jotka sopivat parhaiten heidän kertomukseensa.

Menneisyyden tapahtumien valinnan lisäksi klubi kertoo näistä valituista tapahtumista selkeästi valikoituja puolia. Klubin mukaan esimerkiksi viimeistään 1500-luvulla Lännen russofobinen strategia kävi selväksi Liivinmaan sotien myötä.²⁶⁴ Liivinmaan sodat mainitaan kahdessa eri tekstissä ja niitä käsitellään kuin se olisi esimerkki itsestään selvästä Lännen yrityksestä tuhota Venäjä. Jos tätä verrataan toisenlaiseen historiankirjoitukseen, esimerkiksi Seppo Zetterbegin kirjoittamaan Viron historiaan, saa hyvin erinäköisen kuvan Liivinmaan sodista. Liivinmaan sodilla tarkoitetaan 1558-1583 vuosien sotia ja levottomuuksia, jolloin eri tahot taistelivat Vanhan-Liivinmaan herruudesta, kun sitä aiemmin hallinnut Saksalainen ritarikunta oli heikentynyt. Lähtölaukauksena sodalle voidaan pitää Venäjän ryöstöretkeä nykyisen Koillis-Viron alueelle alkuvuonna 1558 ja valloitusretkeä myöhemmin samana vuonna. Myöhemmin tähän sotaan liittyi niin Puola, Tanska kuin Ruotsikin.²⁶⁵ Näin esitettynä, ei tapahtumaa voida kuvata yksinkertaisesti Lännen aggressioksi. Klubin yksinkertaistava ja valikoiva tulkinta ei huomioi laajempaa historiallista kontekstia.

Historian käyttö pönkittämään kansallista kertomusta ei ole mikään uusi ilmiö.²⁶⁶ Tässä klubi on käyttänyt sitä todistaakseen Venäjän olevan viaton uhri Lännen edessä. Eikä klubin väitteet suoranaisia valheita olekaan. Tottahan on, että Napoleonin Ranska tai Hitlerin Saksa hyökkäsivät Venäjälle/Neuvostoliittoon valloitustarkoituksessa²⁶⁷, vaikkei kumpaakaan voida kuvailla koko Lännen hyökkäykseksi Venäjää vastaan. Mutta erityisesti tätä vanhemmassa historiassa on mahdollisuuksia sovittaa tapahtumia omaan narratiiviin sopivammiksi.

²⁶² Hart 1998, s.85

²⁶³ Puri 2020, s.133

²⁶⁴ Averjanov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 7
Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolitičeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.100

²⁶⁵ Zetterberg, 2007, 155-168

²⁶⁶ Hunt, 2018, s. 54-55

²⁶⁷ Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolitičeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.100

Esimerkiksi, klubi näkee Suuren Pohjan sodan Kaarle XII:n eli Ruotsin eli Lännen aggressiona Venäjää vastaan.²⁶⁸ Samalla tavoin kuin Liivinmaansota, on Suuri Pohjan sota yksinkertaistettu vain Lännen hyökkäykseksi. Se jättää huomiotta sen, että Venäjän, Puolan ja Tanskan hallitsijat tekivät sopimuksen yhteistyöstä ja aloittivat sodan Ruotsia vastaan.²⁶⁹ Historian valikoiva tulkinta ja käyttö omien väitteiden tueksi on ilmiselvää. Klubi ohittaa kokonaan sen, että Venäjällä oli mitään osaa kyseisen sodan aloittamisessa. Tämänkaltainen valikoiva historiantulkinta toistuu systemaattisesti läpi klubin tekstien.

Historian käyttö pönkittämään kansallista kertomusta ei ole mikään uusi ilmiö.²⁷⁰ Tässä klubi on käyttänyt sitä todistaakseen Venäjän olevan viaton uhri Lännen edessä. Eikä klubin väitteet suoranaisia valheita olekaan. Tottahan on, että Napoleonin Ranska tai Hitlerin Saksa hyökkäsivät Venäjälle/Neuvostoliittoon valloitusarkoituksessa²⁷¹, vaikkei kumpaakaan voida kuvailla koko Lännen hyökkäykseksi Venäjää vastaan. Mutta erityisesti tätä vanhemmassa historiassa on mahdollisuuksia sovittaa tapahtumia omaan narratiiviin sopivammiksi. Esimerkiksi, klubi näkee Suuren Pohjan sodan Kaarle XII:n eli Ruotsin eli Lännen aggressiona Venäjää vastaan.²⁷² Samalla tavoin kuin Liivinmaansota, on Suuri Pohjan sota yksinkertaistettu vain Lännen hyökkäykseksi. Se jättää huomiotta sen, että Venäjän, Puolan ja Tanskan hallitsijat tekivät sopimuksen yhteistyöstä ja aloittivat sodan Ruotsia vastaan.²⁷³ Historian valikoiva tulkinta ja käyttö omien väitteiden tueksi on ilmiselvää. Klubi ohittaa kokonaan sen, että Venäjällä oli mitään osaa kyseisen sodan aloittamisessa. Tämänkaltainen valikoiva historiantulkinta toistuu systemaattisesti läpi klubin tekstien.

Klubin historiantulkintoja on hyvä myös tutkailla venäläisen historiakirjoituksen kontekstissa. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen kirjakauppojen hyllyt ovat notkuneet amatöörihistorioitsijoiden teoksia, jotka todistava milloin mitäkin venäläisten suuresta tuhatvuotisesta menneisyydestä.²⁷⁴ Ääriesimerkkinä voidaan pitää vaikka ”uudeksi kronologiaksi” (New Chronology) nimettyä historiakirjoituksen alalajia. Sen mukaan uuden kronologian pääasiallinen tarkoitus on osoittaa, kuinka katolinen kirkko ja länsimaat ovat vuosisatoja käyttäneet konventionaalista historiantulkintaa kieltääkseen Venäjältä sen

268 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.100

269 Kivelson&Suny 2017, s.94

270 Hunt, 2018, s. 54-55

271 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.100

272 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.100

273 Kivelson&Suny 2017, s.94

274 Franklin, 2004, s. 11

poliittisen suuruuden ja maantieteellisen laajuuden.²⁷⁵ Silmiinpistävää tässä ovat samanlaiset teemat klubin kanssa, mutta tähän verrattuna klubin tulkinnat historiasta ovat kesympiä ja lähempänä perinteistä historiantulkintaa. Sen sijaan, että klubi keksisi kokonaan omia historiallisia tapahtumia, se valikoi olemassa olevista tapahtumista ja tapahtumienosista ne, jotka se voi tulkita omaan narratiiviinsa sopiviksi. Tästä esimerkkinä voidaan tarkastella, miten klubin teksteissä on tulkittu kylmää sotaa. Se voidaan tulkita kapitalistisen ja kommunistisen järjestelmän väliseksi konfliktiksi. Klubin mukaan ideologiat eivät olleet ne asiat, jotka taistelivat keskenään vaan: ”Kuten historia on osoittanut, Länsi ei 1900-luvulla taistellut kommunismia vaan Venäjää vastaan.”²⁷⁶

Toisen maailman sodan jälkeen kylmän sodan alkaessa klubin ajatusmaailmassa tapahtuu maantieteellinen siirtymä Lännen sisällä. Selkeä viholliskuva siirtyy Länsi-Euroopasta Yhdysvaltoihin. Vihollinen on edelleen ajatuksellisesti Länsi, mutta kylmään sotaan liittyvä vihollinen on Yhdysvallat, johon viitataan myös sanoin Amerikka, amerikkalaiset tai Washington. Tämä yksinkertaistaa viholliskuvaa, sillä Eurooppaan verrattuna Yhdysvallat on selkeästi vihollinen. Euroopan sijoittuminen toiseuden ja vihollisuuden kategorioihin on huomattavasti monimutkaisempi kokonaisuus.

Yhdysvaltojen halusta tuhota nimenomaan Venäjä on annettu kaksi esimerkkiä. Toinen on Yhdysvaltojen vuonna 1948 hyväksymä strateginen asiakirja NSC 20/1 ja toinen on CIA:n asiakirja Plan for Psychological Offensive (USSR) vuodelta 1951.²⁷⁷ Klubin mukaan ensimmäinen asiakirja todistaa, ettei Yhdysvaltojen päätavoitteena ei ollut kommunismin tuhoaminen vaan ”historiallisen Venäjän murskaaminen Venäläisen maailman luonnollisena tukikohtana.”²⁷⁸ Teksteihinsä he ovat lainanneet asiakirjan kaksi yleistavoitetta:

- Yleisesti, sen pitäisi olla tavoitteemme niin rauhan kuin sodankin aikana:
- (a) vähentää Moskovan valtaa ja vaikutusta rajoihin, joissa ne eivät enää ole uhka kansainvälisen yhteisön rauhalle ja vakaudelle; ja
 - (b) tuoda perustavanlainen muutos Venäjällä vallassa olevan hallituksen kansainvälisten suhteiden teoriaan ja käytäntöön.²⁷⁹

275 Laruelle 2019, s. 37

276 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.100

277 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.100

278 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.100

279 *Report to the National Security Council by the Department of State: Summary of Conclusion*, Office of the Historian, 18.8.1948 <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v01p2/d37>> [luettu 7.5.2022]

Asiakirjaa on lainattu oikein ja sananmukaisesti, mutta muuten asiakirjaa on ylitulkittu oman näkemyksen vahvistamiseksi. Asiakirjassa on käytetty ilmaisuja Venäjä ja Neuvostoliitto osittain samaa tarkoittavassa yhteydessä, mutta missään ei ilmaista halua tuhota nimenomaan venäläisyyttä. Asiakirjassa keskitytään, erityisesti rauhanajan toimissa, tähtäämään Venäjän kohtuuttoman vaikutuksen vähentämiseen Itä-Euroopan valtioiden alueilla ja kannustamaan Neuvostoliiton federatiivista kehitystä, jolloin Baltian maiden kansallinen kulttuuri voisi uudelleen herätä. Mutta mahdollisen sodan agendaankaan ei kuulunut minkään Neuvostoliiton osien itsenäisyyden takaaminen. Tässä kohtaa mainitaan vielä erikseen Ukraina ja Baltian maat.²⁸⁰ Tämä on aika kaukana Venäjän kulttuurin ja sivilisaation tuhoamisena. Paperissa ei esimerkiksi julisteta edes Neuvostoliiton tuhoamista saatikka jonkinlaista venäläisyyden tuhoamista, johon klubi usein viittaa.

Toinen asiakirja – vuonna kirjoitettu Emergency Plan for Psychological Offensive (USSR) – on kaksiosainen asiakirja, joka on noin 30 sivua pitkä. Sen restricted-osa on tutkimus Neuvostoliiton psykologisista heikoista kohdista. Confidential-osa puolestaan on tarkoitettu ohjeiksi valtion toimijoille, miten valmistella puhujia ja kirjoittajia, jotka tekevät Neuvostoliittoon suunnattua propagandaa.²⁸¹ Klubin tekstiin on referoitu asiakirjasta klubille tärkeät kohdat eli ne, joissa Yhdysvallat näkee venäläisen kulttuurin olevan Neuvostoliiton ohjaava kulttuuri.²⁸² Vaikka tämä asiakirja on nostettu esiin esimerkkinä halusta tuhota Venäjä, klubin tekstissä ei selvennetä, miten se tapahtuu. Itse asiassa kaikki asiakirjasta nostetut asiat tukevat klubin omaa näkemystä Venäjältä Venäläisen maailman ytimenä. Samanlaisia viittauksia siihen, kuinka venäläisyys on ollut Neuvostoliiton johtava kansalaisuus ja kulttuuri, löytyy lähes kaikista heidän teksteistään.

Kylmän sodan päätyttyä ja Neuvostoliiton hajottua pääasiallinen vihollinen Lännessä on pysynyt samana, eli Yhdysvallat jatkaa pääasiallisena Venäjän vihollisena.

Tällä hetkellä Yhdysvallat on aktiivisesti pyrkinyt geopoliittisen tilan kaaokseen Venäjän federaation rajojen välittömässä läheisyydessä. Ukrainassa, Moldovassa

Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.100

280 ”Report to the National Security Council by the Department of State: Summary of Conclusion”, Office of the Historian, 18.8.1948 [luettu 7.5.2022]

281 ”Emergency Plan for Psychological Offensive (USSR)”, CIA arkisto, <<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP80R01731R003500180030-6.pdf>> [luettu 8.5.2022]

282 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.100

ja Baltian maissa on käynnissä avoin venäläisvastainen hysteria, Keski-Aasiassa ja Etelä-Kaukasiassa on pysyviä jännityksen pesäkkeitä.²⁸³

Klubin näkemyksen mukaan läntinen sivilisaatio järjesti väri vallankumouksia jokaisessa Kaukasian ja Keski-Aasian maassa 2000-luvun puolivälissä, saadakseen valtaan venäjävastaiset voimat.²⁸⁴ Siitä, miten asia on ilmaistu, käy selville, ettei klubi näe edellä mainittuja valtioita itsenäisinä toimijoina. Heistä näiden kuuluisi olla eräänlainen jatke Venäjälle, osa Venäläistä maailmaa, elleivät muut sivilisaatiot olisi estämässä sitä. Muiksi sivilisaatioiksi klubin doktriinissa mainitaan kiinalainen, islamilainen ja länsimainen sivilisaatio.²⁸⁵ Kahta muuta sivilisaatiota ei syytetä estämisestä, vaikka esimerkiksi Keski-Aasian entiset Neuvostotasavallat ovat uskonnoltaan islamilaisia ja Kiinalla on ollut kiinnostusta alueeseen. Tähän ei näytä olevan muuta selitystä kuin se, että klubin katse ei koskaan käänny pois Länneestä. Tai kuten Morozov on viitannut, tällaiset (paleo)konservatiiviset ryhmät ajattelevat kaikesta huolimatta Eurooppa keskeisesti.²⁸⁶

Klubi lukee siis historiaa niin, että Länsi on jo vuosisatoja yrittänyt tuhota Venäjän ja siten Venäläisen maailman. Kuitenkin kylmän sodan alussa tapahtuu siirtymä, joka kertoo mielenkiintoisella tavalla Venäjän länsisuhteesta. Vastustaja siirtyi Länsi-Euroopasta Pohjois-Amerikkaan. Nämä kaksi aluetta edustavat erilaista Länttä sekä klubin mielikuvituksessa, että venäläisessä kulttuurissa laajemmin. Tätä kuvaa seuraava lainaus.

Lisäksi Moskovan ratkaisevan aseman ja vastatoimien vuoksi Yhdysvallat onnistui osoittamaan EU:lle Venäjän ”aggressiivisuuden”, joka heikensi molempia osapuolia hyödyttäviä venäläis-eurooppalaisia suhteita, alistasi Euroopan uudelleen amerikkalaisten intresseille ja luomalla uhan Naton sodasta Venäjää vastaan.²⁸⁷

Lainaus antaa kuvan siitä, millaisena klubi näkee Länneen. Siinä Yhdysvallat on niin selkeä vihollinen, että sen ylivalta on saanut jo Euroopan haltuunsa. Klubin teksteissä suhde Yhdysvaltoihin onkin suoraviivaisen vihamielinen. Tälle näkemykselle löytyy tukea myös venäläisestä yhteiskunnasta laajemmin. Esimerkiksi A. L. Andrejev tekee yhteenvedon tutkimuksesta, jonka on tehnyt Institut Sotsiologii Rossiskoi Akademii Nauk. Tutkimuksessa

283 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.101

284 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 45, 47

285 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 45, 47

286 Morozov, 2015, s. 69

287 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.102

on selvitetty venäläisten suhtautumista ja Venäjä-kuvaa suhteessa muihin maihin. Yhteenvedo kattaa tulkintoja eri kyselyistä 1990-luvun puolivälistä vuoteen 2007. Eräs selkeä muutos on nähty suhtautumisessa Yhdysvaltoihin, mikä on selkeästi muuttunut negatiivisempaan suuntaan. Vuonna 1995 77 % näki Yhdysvallat positiivisessa valossa ja vain 9 % negatiivisessa. Vuonna 2007 luvut olivat jo kääntyneet toisin päin ja vain 37 % suhtautui myönteisesti ja 45 % kielteisesti.²⁸⁸ Sama suunta näyttää jatkuneen, jos katsotaan Pew Research Centerin 2018 kyselyä, jossa tutkittiin Trumpin presidenttiyden vaikutusta kuvaan Amerikasta. Trumpin alkukausi nosti hieman positiivista suhtautumista venäläisissä, mutta vuoden 2018 loppupuolella positiivisesti Yhdysvallat näki enää 26 % ja negatiivisesti 60 %.²⁸⁹ Nämä tutkimukset eivät ole keskenään täysin verrannollisia, mutta ne antavat kyllä kuvan siitä, mihin suuntaan näkemys Yhdysvalloista on mennyt.

Tällaista negatiivista näkemystä Yhdysvalloista löytyy myös Izborskin klubin teksteistä. Prohanovin mukaan:

Amerikkalainen unelma on unelma vallasta. - - Tämä on ajatus paremmuudesta.
- - Tämä erottaa venäläisen unelman täydellisestä harmoniasta ja jumalallisesta rakkaudesta ja amerikkalaisen unelman vallasta, dominoinnista, ylivallasta.²⁹⁰

Kaikenlainen paha löytyy Yhdysvaltain syntilistalta. Yhdysvallat on se taho, joka estää Eurooppaa lähentymästä Venäjän kanssa.²⁹¹ Klubi näkee myös, ettei Yhdysvaltain kanssa tulisi tehdä mitään yhteistyötä. Yhdessä tekstissä vihjataan, että niin kauan kuin Venäjä taistelee amerikkalaisten kanssa ISIS:iä vastaan, on Venäjä vaarassa. Samassa yhteydessä vihjataan, että Yhdysvallat on pahan alku ja syy kansainväliseen terrorismiin.²⁹² Yhdysvalloissa ei siis nähdä olevan mitään hyvää. Se on yksiselitteisesti Venäjän ja Venäläisen maailman vihollinen.

Euroopan tilanne on monimutkaisempi. Eurooppa on Venäjän identiteetille se tärkein Toinen. Ja tällä tarkoitetaan nimenomaan Länsi-Eurooppaa. Itä-Eurooppaan suhtaudutaan selkeästi alentuvammin. Klubin näkemyksissä sillä ei ole selkeää itsenäistä olemassaolon edellytystä, kuten seuraava lainaus osoittaa: ”Meidän on ymmärrettävä, että Itä-Eurooppa, erityisesti Baltia ja Puola, ovat rajallisia valtioita, niillä ei ole selvää sivilisaatioidentiteettiä, ja siksi ne

²⁸⁸ Andrejev 2009, s. 118

²⁸⁹ Pew Research Center, Trump’s International Ratings Remain Low, Especially Among Key Allies, 1.10.2018 s.18-19

²⁹⁰ Prohanov, *Simfonija Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 3

²⁹¹ Kobjakov, *Drakon, orjol i medved*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.70

²⁹² Notin, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.10

on helppo ostaa.”²⁹³ Lainausta viittaa siihen, ettei Itä-Eurooppa muodosta itsenäistä kokonaisuutta ilman Venäjää. Toisessa tekstissä tämä ilmaistaankin paljon suuremmin: ”Venäläinen maailma on itäeurooppalaisen slaavilaisen sivilisaation ydin, ja nykyisessä olemassaolossaan se on koko Itä-Euroopan sivilisaatioalueen johtaja.”²⁹⁴ Tällainen ajattelu sopii toisessa luvussa esitettyyn näkemykseen, että Venäläisen maailman rajat ovat ennemminkin horisontteja. Tässähän rajaa työnnetään kauemmaksi Länteen kuin entisen Neuvostoliiton raja. Historiallista oikeutusta ajatukselle ei ole, sillä kaikki slaavit eivät koskaan ole olleet osa Venäjää. Sen sijaan tämä on lähellä panslavismia, jonka Van Herpen oli nimennyt yhdeksi imperiumin laajentumisen oikeuttavaksi perinteiseksi teoriaksi. Ajatuksena oli 1800-luvun loppupuolella yhdistää kaikki slaavilaiset kansat Venäjän suojelukseseen.²⁹⁵

Eurooppa on siis jaettu itäiseen Eurooppaan, joka kääntyy sen kannalle, jolla on eniten tarjottavaa, ja läntiseen Eurooppaan, joka samalla kertaa on Toinen, erillinen sivilisaatio, mutta toisaalta osa jotain samaa kuin Venäjä. Venäjän Länsi-suhde onkin hyvin monimutkainen ja sitä tarkastelemme seuraavaksi.

4.3 Venäjä, Länsi ja Itä

Venäjän suhde Eurooppaan on paljon monimutkaisempi kuin edellä esitetty suhde Yhdysvaltoihin, mitä tulee identiteetin rakentamiseen. Osittain se johtunee myös siitä, että historiallisesti Venäjän ja Euroopan vuorovaikutus on kestänyt kauemmin.

Jo aiemmin mainitussa Andrejevin artikkelissa todetaan, että Länsi on historiallisesti toiminut merkittävänä toisena Venäjälle. Kuten edellä on mainittu, venäläisten näkemys Yhdysvalloista on muuttunut negatiivisemmaksi. Tämä on jossain määrin näkynyt negatiivisena suhtautumisena myös Yhdysvaltain liittolaisiin, sillä Yhdysvallat yhdessä Euroopan kanssa nähdään muodostavan geopolitiittisen ja kulttuuris-historiallisen kokonaisuuden. Yhdysvaltain suosion laskun vaikutus ei kuitenkaan ole ollut läheskään niin selvä, ja se vaihtelee maakohtaisesti. Andrejev toteaa kyselyjen tuovan esiin sen, että venäläisillä on kaksijakoinen suhtautuminen Eurooppaan, joka on luokiteltu länsimaiseksi ja todelliseksi Euroopaksi.²⁹⁶ Samankaltaista suhtautumista voi nähdä myös Izborskin klubin teksteistä. Tämä suhtautuminen on laajemminkin nähtävissä erilaisten venäläisten konservatiivien ajattelussa. Morozov esittää, että Venäjällä on pakkomieltäinen halu todistaa

293 Ivašov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.9

294 Baranov, *Russki mir: etnologičeski pohod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.42

295 Van Herpen, 2015, s. 53

296 Andrejev 2009, s. 110, 118, 120

kuuluvansa Eurooppaan. Samalla Eurooppa hajoaa kahteen Eurooppaan: väärään Eurooppaan, jota läntinen Eurooppa edustaa ja oikeaan Eurooppaan, joko rakentuu Venäjän ympärille.²⁹⁷

Tällainen kahtia jakautunut suhtautuminen ei ole uusi ilmiö Venäjällä. Sen juuret voidaan paikantaa Pietari Suureen (Pietari I) ja hänen uudistuksistaan. Jo ennen hänen hallituskauttaan venäläisillä alueilla on ollut erilaisia yhteyksiä Länteen. Esimerkiksi Braudel väittää, että Kiovan Rusin kaupunkien läntisen Euroopan kaupunkien välillä ei ollut suuria eroja tai viivettä asioiden ja ideoiden saapumisen välillä.²⁹⁸ Kuten edellisessä luvussa todettiin, on kiistanalaista, kuinka suoraviivaisia historiallisia yhteyksiä Kiovan Rusin ja Moskovan valtakunnan välille voidaan asettaa. Pietari Suuri oli se, joka ”raahasi” Venäjän Eurooppaan tai ainakin yritti sitä. Onkin sanottu, että Pietari Suuren kausi on se ajankohta, jossa venäläiset ensimmäistä kertaa alkoivat nähdä itsensä eurooppalaisina.²⁹⁹ Myös Vera Tolz toteaa, että Pietari Suurten uudistuksista lähtien Länsi on ollut tärkein osa modernin Venäjän identiteettiä.³⁰⁰

Pietari Suuri pyrki eurooppalaistamaan Venäjää. Kuuluisia uudistuksia olivat pitkien takinliepeiden lyhentäminen ja partojen leikkaaminen, uuden pääkaupungin rakentaminen lännemmäs ja laivaston rakentaminen.³⁰¹ Ensimmäiset 125 vuotta, Pietari Suuren kausi esitettiin positiivisesti valistuksen ajan valossa. Tämä alkoi muuttua vasta Napoleonin sodan myötä ja valistuksen vaihduttua romantiikan aikaan.³⁰² Tästä seurasi vastareaktio, jossa osa piti Pietari Suurta jopa antikristuksena. Vastareaktiosta muodostui köydenveto zapadnikien eli eurooppalaistamisen kannattajien ja slavofiilien venäläisten ainutlaatuisuuteen uskovien välille 1800-luvun puolivälissä.³⁰³ Teksteissä ei juuri suoraan mainita Pietari Suurta, sillä kaikesta huolimatta hänet on nimetty kansallisten sankarien joukkoon Venäläisen maailman doktriinissa.³⁰⁴ Sen sijaan hänen kaudella alkaneita eurooppalaisia uudistuksia klubissa on verhotusti kritisoitu.³⁰⁵ Tämä ei ole ainoa aihe, jossa klubin ajatukset ovat slavofiilien ajatusten suuntaisia.

Slavofiilit näkivät, että venäläiset olivat kaikkein merkittävin slaavilaisryhmistä, joka oli elänyt vapaasti ja harmonisesti, ennen kuin Pietari Suuri oli tuonut vieraita länsivaikutteita,

297 Morozov 2015, s. 119-120

298 Braudel, 1994, s. 531

299 Schimmelpenninck van der Oye, 2010, s. 220

300 Tolz, 2010, s.197

301 Kivelson & Suny 2017, s. 93

302 Riasanovsky, 1985, s. 86

303 Kivelson & Suny 2017, s. 93

304 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 51

305 Platonov, *O metafizike Rysskogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 56

jotka tuhosivat tämän. Slavofiilien konservatiivisen utopian pohjalla oli ortodoksinen usko ja talonpoikaiskulttuuri edustamassa todellista venäläisyyttä. Slavofilia muotoutui myöhemmin panslavismiksi ja se toi mukanaan jopa aggressiivisen suhtautumisen naapurislaaveihin kuten esimerkiksi katoliseen Puolaan.³⁰⁶ Klubin ajatukset heijastelevat paljonkin slavofiilien ajatuksia, varsinkin kun kyseessä on Eurooppa. Slavofiilit näkivät, että teollistuva Eurooppa on väsynyt, historiaton ja suorastaan mädäntynyt. Siksi venäläisten ylempien luokkien tulisi kääntyä pois kaikesta eurooppalaisesta ja katsoa Venäjältä ja sen kansasta mallia. He myös nojasivat edellisessä luvussa esiteltyihin Pyhän Rusin ja Kolmannen Rooman ajatuksiin. Slavofiileillä oli myös ajatus siitä, että eurooppalaiset valtiot olivat paljon väkivaltaisempia kuin Venäjä, joka edusti rauhaa.³⁰⁷

Aiemmin luvussa käsiteltiin klubin todisteita tästä Lännen väkivaltaisesta ja aggressiivisesta käytöksessä historian valossa. Aggressiivisuus halutaan nähdä myös syvemmälle kansanluonteeseen menevänä ominaisuutena. Esimerkiksi todetaan, että länsimaisten kansojen luonteelle tärkein vaikuttava asia oli loukkaus ja aggressio. Juuri Lännessä vallitsee valloituksen ajatus, kun taas slaavilainen kansa haluaa nostaa maailman taloudelliseen ja kulttuurilliseen kukoistukseen. Sen sijaan Venäläinen maailma on harmoninen yhteisö, joka on kiinnostunut yhteisestä hyvästä ja on valmis jakamaan kohtalonsa nöyryytettyjen ja loukattujen kansojen kanssa. Tätä Länsi ei voi sietää ja siksi venäläistä kulttuuria kohtaa jatkuvasti ”satanistis-nihilistinen hyökkäys.”³⁰⁸ Klubi haluaa tehdä selväksi, ettei ole Länsi. Feklyukina näkeekin, että sivilisaation ainutlaatuisuus on kiinteä osa Venäläisen maailman ajatusta, ja siksi sen tulee etsiä Lännessä erillinen poliittinen polkunsu.³⁰⁹ Toisaalta Mjør näkee, että Izborskin klubin näkemys venäläisestä sivilisaatiosta on riippuvainen Lännessä ja sen edustamasta uhkasta. Näin se antaa myös Venäjän historialle merkityksen.³¹⁰ Tämän näkemyksen kanssa olen samaa mieltä. Se kuva Venäläisestä maailmasta, jota klubi yrittää rakentaa, perustuu vahvasti siihen viholliskuvaan, jonka he Lännessä luovat.

Slavofiilien ja klubin näkemyksiä vertaillen on helppo huomata, että niissä on paljon samoja aineksia. Sen lisäksi klubi ovat myös suoraan ylistäneet slavofiilien näkemyksiä:

³⁰⁶ Kivelson & Suny 2017, s. 162-163

³⁰⁷ Neuman, 1996, s. 31, 35

³⁰⁸ Holmogorov, *Iz otšerkov Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 85;

Filimonov & Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolititšeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.99;

Platonov, *O metafizike Rysskogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 51;

Notin, *Russki mir na izlome epoh*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.61;

Muza, *Byt mirom mirov*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 69

³⁰⁹ Feklyukina, 2016, s. 785

³¹⁰ Mjør, 2018, s. 36

Slavofiileillä oli erittäin syvä tietoisuus paitsi Venäjän erityisestä polusta myös Venäjän maailman tehtävästä. Tämän maailmanlaajuisen tehtävänä on vapauttaa ihmiskunta yksipuolisesta ja väärästä kehityksestä, jonka historia on saanut lännen vaikutuksesta.³¹¹

Kutsuisinkin klubi tietyssä määrin slavofiilien henkiseksi perillisiksi, niin paljon samansuuntaisia ajatuksia klubista löytyy. Samalla voi todeta, että klubi ei ole tässä keksimässä mitään uutta vaan heidän ajattelullaan on pitkät juuret venäläisen ajattelun historiassa, ne vain on tällä kertaa paketoitu Izborskin klubin muotoon.

Venäläisten näkemä Euroopan kahtia jakautunut luonne tulee esille klubin teksteissä useammassa kohtaa. Välillä se ilmaistaan ystävällisemmin, esimerkiksi puhumalla kahdesta eurooppalaisesta sisarussivilisaatiosta. Toisessa tekstissä todetaan, että Venäläinen sivilisaatio on yhteensopiva kaikkien muiden paitsi länsimaisen sivilisaation kanssa. Kolmannessa Averjanov kirjoittaa, että Venäläinen maailma ei ole länsieurooppalaisen maailman jälkeläinen. Ja neljännessä tekstissä esitetään, että Venäjän liittäminen osaksi länsimaista sivilisaatiota on synty. Perusteeksi kirjoittaja antaa kansainvälisen tutkimuksen vuodelta 1993, joka osoittaa ”että venäläinen kulttuuri on hyvin omaperäinen ja kaukana länsieurooppalaisesta ja pohjoisamerikkalaisesta, anglosaksisesta kulttuurista.”³¹² Kuten yleensä klubin teksteissä tässäkin ei ole mitään viitteitä tähän tutkimukseen, joten on mahdotonta sanoa mihin tutkimukseen hän viittaa. Esitetty vaihtelevuus kuitenkin kuvastaa Länsi-suhteen ristiriitaisuutta. Klubi haluaa korostaa Venäjän erityislaatuisuutta, mutta samalla ei pysty päästämään irti vertailusta Länteen.

Klubi ei vain voi olla puhumatta Euroopasta, sillä vaikka venäläisyys on kaikkea sitä mitä länsimaisuus ei ole, samaan aikaan Venäjä edustaa sitä ”oikeaa” Eurooppaa. Morozov on pyrkinyt kuvaamaan tätä venäläisen identiteetin kaksijakoisuutta teoriallaan Venäjästä alisteisena imperiumina. Siinä Venäjä on samanaikaisesti sekä imperiumi että periferia Eurooppa-keskeisessä maailmassa. Morozovin mukaan tämä aiheuttaa Venäjän identiteettiin ontologisen epävarmuuden.³¹³ Samaa ajatusta Venäjän identiteetin epävarmuudesta lähestyy Lieven historiallisesta näkökulmasta. Hänen mukaansa venäläiset ovat muita ei-länsimaisia

311 Platonov, *O metafizike Rysskogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 57

312 Holmogorov, *Iz otšerkov Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 91;

Ivašov, *Tehnologii rusofobii i borba za identičnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.9;

Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 32

Sokolova, *Kulturnaja moštš Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 5/2016, s. 12

313 Morozov 2015, s. 65, 69

yhteiskuntia paremmin omaksuneet länsimaiset arvot ja instituutiot, mutta heidän identiteetistään puuttuu se itsevarmuus, joka löytyy muilta ei-länsimaisilta yhteiskunnilta.³¹⁴ Molemmat näistä näkemyksistä kertovat siitä ajatuksesta, että Venäjä on lähes kuin Länsi, mutta juuri sen verran sitä jäljessä tai sen periferiassa, ettei se aivan saavuta sitä asemaa, jossa se haluaisi olla.

Kahtiajakoisuus saa klubin kiihkeästi todistelemaan Venäjän paremmuutta, vaikka se on tietoinen, että materiaalisilla mittareilla Venäjä ja Venäläinen maailma on jäljessä Länttä.³¹⁵ Se kuitenkin julistetaan merkityksettömäksi ja käännetään pääläelleen. Klubin mukaan suurin osa Länestä potee jonkinlaista alemmuuskompleksia Venäjää kohtaan. Länsi on rikkaampi ja tieteellisesti ja teknologisesti kehittyneemmässä asemassa, mutta samalla Länsi on tietoinen siitä, että se on alempi maailma suhteessa Venäläiseen maailmaan.³¹⁶ Venäläisessä maailmassa yhteisölliset ja henkiset arvot ovat tärkeämpiä, kun taas Lännessä arvostetaan individualismia ja rationalismia.³¹⁷ Venäjän henkiset ja moraaliset arvot arvotetaan länsimaisia tärkeämmiksi. Tämä saattaisi kuulostaa siltä, että klubi näkisi Venäjällä olevan alemmuuskompleksin, mutta tähänkin löytyy selitys. Länsi on tietoisesti vähentänyt Venäjän roolia koko maailmanhistoriassa juurruttaakseen alemmuudentunteen ja jälkeenjääneisyyden Venäläiseen maailmaan.³¹⁸ Jos tällaisia tunteita ilmeneekin, ne eivät ole todellisia vaan vihollisen psykologista sodankäyntiä. Lukijalle kaikesta tästä kiertelestä jää kuitenkin kuva, että klubi on se taho, joka tuntee alemmuutta.

Klubin teksteissä, tämä arvojen ero yhdistyy myös ajatukseen venäläisille annetusta tehtävästä pelastaa maailma, kuten jo ortodoksisuuden yhteydessä kävi ilmi. Venäläiset eivät voi olla kuin muut, kuten esimerkiksi saksalaiset, jotka palvelevat täyttä vatsaa, vaan he tarvitsevat maailmanlaajuisen sankariteon.³¹⁹ Näin klubi voi myöntää tosiasiat, mutta samalla kääntää sen niin, että kaikenlainen materiaallinen hyvä onkin pahasta. Tämä materialismi on tehnyt Lännessä jo suorastaan kristillisyyden vastaisen ja koko Länsi ”on jo luiskahtanut eurosodanjärjestelmään.”³²⁰ Tämä osoittaa sen, kuinka limittyneitä edellisessä luvussa käsitelty ortodoksisuuden antama tehtävä ja länsivastaisuus keskenään ovat. Niiden

314 Lieven, 2001, s. 229

315 Notin, *Russki mir na izlome epoch*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.60

316 Averjanov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 7

317 Platonov, *O metafizike Rysskogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 51

318 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolitičeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.104

319 Bolšakov, *Tšto takoe Russki mir?*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016 s. 23

320 Notin, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 10

erotteleminen eri teemoiksi on osittain todella keinotekoista, sillä ne ovat niin kiinteästi yhteydessä toisiinsa.

Klubi siis peilaa Venäjää ja Venäläistä maailmaa ensisijaisesti Länteen. Katse harvoin kääntyy itään päin, vaikka Aasia omana erillisenä alueena tuli venäläisten tietoisuuteen Pietari Suuren aikana, jolloin ensi kerran nähtiin venäläisten eurooppalaisuuskin.³²¹ Kivelson ja Suny esittävät, että 1800-luvun alussa Venäjän laajentuessa ensin Kaukasiaan ja sitten Keski-Aasiaan, sen ajan oppineet loivat pohjan venäläisellä orientalismille. Se auttoi venäläisiä paikantamaan omaa identiteettiään. Vaikka he olisivat huonompi ja alempiarvoisempi sivilisaatio kuin Länsi, he olisivat aina parempia kuin kaukasialaiset ja keskiaasialaiset.³²²

Osassa teksteistä Venäläisen maailman roolia on paikannettu idän ja lännen väliin:

Venäjän sivilisaation erityisluonne ilmenee länsimaisten ja itäisten elementtien olemassaolosta niiden orgaanisessa yhtenäisyydessä, mutta periaatteessa kaikki nämä elementit ovat eurooppalaisen sivilisaation komponentteja.³²³

Lainauksessakin kuitenkin ilmaistaan Venäjän olevan lähempänä Lanttä. Sama kirjoittaja avaa idän ja Lännen eroavaisuuksia niin, että toteaa eurooppalaisten piirteiden liittyvän kristinuskoon. Kristinuskon tuo venäläisille ja eurooppalaisilla samanlaisen maailmankatsomuksen, yhteisen moraalin sekä ymmärryksen yksilön roolista ja vapaudesta. Itäiset, tai ”aasialaiset”, kuten kirjoittaja käyttää, piirteet liittyvät siihen, että Venäjä maana perustettiin paljolti itäisten kulttuurien ja valtioiden alueelle. Kirjoittajan mukaan tämä vahvisti Venäjän eurooppalaista kristillistä henkeä. Näin tapahtui siksi, että kirkko suoritti integroivaa tehtävää yhteiskunnassa ja antoi sille hengellistä voimaa vastustaa vihollista.³²⁴

Edellä esitetty kohta kertoo selvän eron siitä, mitä itä ja Länsi ovat antaneet Venäjälle ja venäläisyyteen. Länneestä on saatu henkinen arvopohja ja idästä maa-alueita. Tämä kuulostaa siltä, että Venäläisen maailman kannalta Länsi näyttäytyy tärkeämpänä. On kuitenkin hyvä huomioda se, minkälaisia kulttuurillisia merkityksiä Venäjällä on liitetty maantieteeseen ja tilaan. ”Rajaton tila” (neobjatnyi prostor) on nähty kansallisen identiteetin symbolina. Sen on nähty aiheuttaneen Venäjän historian sellaisena kuin se on. Tämän laajan maiseman on nähty tuovan venäläisyyteen sen vapauden ja puhtauden.³²⁵ Onkin siis mahdollista, että klubissa

321 Schimmelpenninck van der Oye, 2010, s. 220

322 Kivelson&Suny 2017, s. 178

323 Kotšegin, *O russkoi tsivilizatsii n jejo vlijanii v zarubeže*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.92

324 Kotšegin, *O russkoi tsivilizatsii n jejo vlijanii v zarubeže*, Izborski klub: russkie strategii 6/2016, s.92-93

325 Widdis, s.32-33, 40

annetaan myös painoarvoa tälle itäiselle vaikutteelle. Sitä ei kuitenkaan tämän selkeämmin tuoda missään tekstissä esiin. Onkin yllättävää, kuinka vähän maantieteelle klubi antaa merkityksiä. Esimerkiksi eurasianismi, jossa maantiede on hyvin keskeisessä osassa, ei juuri saa tilaa Venäläisen maailman muovaamisessa.

Samoin tämä kohta tuo esiin sen, josta puhuin imperiumin rakentamispyrkimyksistä. Vaikka Kivelson ja Suny toteavat yhden imperiumin kriteerin olevan hallitseminen erilaisuuden ilman integraation kautta,³²⁶ on tekstissä mainittu ortodoksipappien integrointipyrkimykset positiivisessa valossa.³²⁷ Jos yhdistetään ajatukset itäisten ihmisten integraatiosta venäläisyyteen ja ortodoksisuuteen ja laaja maa-alue venäläisen kulttuurin muokkaajana, voidaan vetää johtopäätöksiä siitä, että itäisillä kansoilla ei kulttuureina ole tarjottavaa venäläiselle kulttuurille ja näin ollen Venäläiselle maailmalle.

Toisessa tekstissä itää, Läntä ja Venäjän paikkaa siinä välissä on kuvattu seuraavasti:

Venäläinen maailma on monitahoinen. Venäläinen maailma on tuntematon. Se seisoo Idän ja Lännen risteyksessä - ja vartiassa - absorboi ensimmäisen viisautta ja toisen romanttista rohkeutta luomalla ainutlaatuisia teorioita, rakenteita ja merkityksiä.³²⁸

Edeltävää lainausta yksityiskohtaisemmin klubi ei kerro, mitä itäiset romanttista rohkeutta edustavat vaikutteet Venäläisessä maailmassa ovat. Mutta toisessa kohdassa ilmaistaan myös se, että Venäläisen maailman tehtävänä on säädellä Lännen ja idän suhteita, ja estää toisten nousua ylivaltaan maailmassa.³²⁹ Klubi kuitenkin tarkoittaa nimen omaa Länttä, kun se vastustaa yksinapaisuutta ja tämä tuo heidän mukaansa uuden hyökkäävän strategian Venäläiselle maailmalle.³³⁰ Toisaalta Idässä, esimerkiksi Kiina oli mahdollinen maailmanvallan tavoittelija. Mutta Aasiaa tai aasialaisia valtioita mainitaan harvoin.

Näistä maista Kiina on se useimmiten mainittu, muun muassa silloin, kun on ylistetty venäläisten käännytystyötä 1800-luvun Kiinassa, tai nykyisten kiinalaisten halua oppia venäjän kieltä ja tutustua tähän suureen kulttuuriin.³³¹ Kiina on mainittu myös yhdessä Intian, Iranin ja Syyrian kanssa artikkelissa, joka on omistettu erilaisten taloudellisten

326 Kivelson&Suny, 2017, s.4

327 Kotšegin, *O ruskoi tsivilizatsii n jejo vlijanii v zarubeže*, Izborski klub: ruskie strategii 6/2016, s. 93

328 Ivankina, *Ruski mir: otšerki kulturnogo stilja*, Izborski klub: ruskie strategii 5/2016, s.81

329 Ivašov, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: ruskie strategii 6-7/2016, s. 10

330 Averjanov, *Doktrina Ruskogo mira*, Izborski klub: ruskie strategii 6-7/2016, s. 48

331 Kotšegin, *O ruskoi tsivilizatsii n jejo vlijanii v zarubeže*, Izborski klub: ruskie strategii 6/2016, s. 93;

Kostenko, *O Ruskom mire i ruskom jazike*, Izborski klub: ruskie strategii 5/2016, s. 92

mahdollisuuksien pohdintaa, ja jossa on käyty läpi Kiinan taloutta.³³² Kiinalla olisi potentiaalia vanhana kulttuurina ja nykyisenä suurena kansantaloutena viedä paljon enemmänkin tilaa klubin ajattelusta potentiaalisena kilpailijana tai vahvana liittolaisena. Sitä se ei kuitenkaan tee, ja syy löytyy siitä, että klubin ajatukset ovat liiaksi kiinni Lännessä ja nimenomaan Länteen Eurooppana. Ajatus myötäilee Morozovin ajatusta siitä, että kaikessa halussaan olla erilainen, klubi näkee maailman Eurooppa-keskeisesti, se värittää heidän ajatuksiaan.

Länsi on ei ole yksiselitteinen käsite, mutta klubi käyttää sitä paljon ja liittää siihen paljon negatiivisia asioita. Länsi on russofobian lähde ja se toistuvasti hyökkää Venäjän kimppuun tuhotakseen tämän. Klubin ajattelussakin voi Lännen jakaa kahteen osaan: Yhdysvaltoihin ja Eurooppaan. Yhdysvallat esittäytyy yksiselitteisesti vihollisena, kun taas Eurooppa näyttäytyy monimutkaisempana Toisena. Klubi jatkaa Venäjän historiassa pitkään jatkunutta tasapainottelua halun olla osa Eurooppaa tai hylätä se kokonaan. Lännen voi sanoa dominoivan klubin mielikuvitusta, niin vähän tilaa muulle maailmalle siinä annetaan.

Klubille Venäjä ja Venäläinen maailma ovat ennen kaikkea ainutlaatuinen sivilisaatio ja maailma. Maantieteellisesti se voi sijaita idän ja Lännen välissä, mutta näistä kumpaakaan se ei ole, mutta ei myöskään välitila. Klubi ei koskaan pääse kokonaan irti erityisesti Euroopasta, sillä Venäjä nähdään ”oikeana” Eurooppana ja venäläisillä on tehtävänä pelastaa se.

Länsi näyttölee suurta roolia myös Ukrainan kysymyksessä. Ukraina on lähtölaukaus klubin aktiivisemmalle Venäläisen maailman kehittämiseksi, mutta se on myös koetinkivi klubin Venäläisen maailman haaveissa, ja se on viimeinen tärkeistä elementeistä, joita olen käsitellyt. Seuraavaksi tarkastelenkin klubin näkemyksiä Ukrainasta ja pohdin, miksi se samalla on myös klubille suuri ongelma.

332 Kobjakov, *Drakon, orjol i medved*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.61-62, 69-70

5 Ongelma nimeltä Ukraina

*Ukraina on ihmisen tekemä projekti, jonka päämääränä on pirstoa ja ikuisesti jakaa venäläinen (itäslaavilainen) kansa, joka kohtalon oikusta on löytänyt itsensä erillisistä poliittisista muodostelmista.*³³³

Ukrainan mainitsemiselta ei ole voinut välttyä edellisissä luvuissa. Syy sille löytyy siitä, kuinka tärkeässä asemassa se on klubin Venäläisessä maailmassa. Ensinnäkin Ukrainan tapahtumat saivat klubin ottamaan aktiivisemmän otteen Venäläisen maailman kehityksestä. Toiseksi klubi pitää Ukrainaa kiinteänä osana Venäläisen maailma ydintä ja ukrainalaiset osana venäläistä kansaa. Uskonnolliselta kannalta patriarkka Kirill on tulkinnut Ukrainan ”pyhäksi maaksi” ja Venäläisen maailman mytologian kannalta tärkeitä paikkoja, kuten Kiova ja Khersonesos Krimillä, ovat Ukrainan alueella. Klubin Venäläistä maailmaa käsittelevissä teksteissä Ukrainalle on omistettu paljon tilaa ja ajatuksia. Yksistään klubin Venäläisen maailman doktriinissa Ukrainalle on omistettu lähes viisi sivua, kun kaikille muille entisen Neuvostoliiton alueille on omistettu yhteensä vajaa seitsemän sivua. Tässä luvussa tarkastelenkin sitä, miksi Ukraina on niin tärkeä klubille, että heidän kaavailemansa Venäläinen maailma ei voi toteutua ilman Ukrainan olemassaoloa.

Ukrainasta puhuttaessa on hyvä huomioda se, että nykyisen Ukrainan valtio ei ole historiallisesti yhtenäistä aluetta. Sen eri osat ovat olleet historiansa aikana eri valtakuntien alaisina ja erilaisissa vaikutuspiireissä, jotka ovat muokanneet sen eri osien historiaa ja kulttuurillista kehitystä. Silti, aivan kuten Venäläisen maailman oikeutuksen ja Lännen aggression suhteen, klubi tukeutuu omaan valikoivaan historianlukuun perustellessaan omaa näkemystään Ukrainasta ja sen paikasta Venäläisessä maailmassa. Tässä tapauksessakin klubi vahvasti tulkitsee Ukrainan historiaa oman narratiivinsa mukaisesti ja pyrkii mitätöimään niitä asioita, jotka tekevät ukrainalaisista venäläisistä erillisen kansan. Vastaavasti Ukrainan kansallisessa historiankirjoituksessa on pyritty puolestaan painottamaan samoja asioita. Andrew Wilson toteaaakin, että historiallisilla myyteillä tai identiteettimyyteillä pyritään rakentamaan sosiaalisen subjektin kollektiivinen identiteetti. Ja Venäjä on erityisesti ukrainalaisille nationalisteille se Toinen, jota vastaan ukrainalaista identiteettiä rakennetaan.³³⁴ Sama teoria pätee tiettyyn pisteeseen asti klubin Venäläisen maailman suhteen. Heille suuri

³³³ Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 40

³³⁴ Wilson, 1997, s. 182-183

Toinen on Länsi, mutta Ukrainan kontekstissa ukrainalaismieliset ukrainalaiset toimivat tässä roolissa.

Tarkoitukseni tässä luvussa ei kuitenkaan ole kuvata näitä ääripäiden historian näkemyksiä vaan valottaa klubin näkemyksiä tällä saralla. Tätä tarkoitusta varten olen valinnut käyttää Johannes Remyn Ukrainan historia -kirjaa peilinä, johon vertaan klubin historiatulkintoja. Arvioin Remyn kirjan asettuvan klubin ja Ukrainan nationalistien väliin, jolloin se esittää neutraalimpaa historiaa, joka kuitenkin tarkastelee Ukrainan historiaa Ukrainan näkökulmasta, eikä venäjakeskeisesti. Samalla pääasiallisesti yhden kirjan käyttäminen auttaa korostaa klubin valintoja.

5.1 Klubin historialliset näkökulmat Ukrainaan

Izborskin klubin tärkein perustelu Ukrainan kuulumisesta Venäläisen maailman ytimeen tulee historiasta. Klubin Venäläisen maailman doktriinissa Averjanov puhuu Neuvostoliittoon aiemmin kuuluneista maista raja-alueina. Hän käyttää sanaa ”frontir”, jonka tässä tapauksessa tulkitse sisältyvän samankaltaisen ajatuksen kuin Amerikan rajaseutu (American frontier), joka sisältää ajatuksen sekä rajaseudusta että maan laajenemisesta.³³⁵ Ajatus kävisi yhteen klubin Venäjän imperiumihaaveiden kanssa. Averjanovin mukaan Ukrainan raja-alueen ymmärtämiseksi on turvauduttava historialliseen näkökulmaan. Hän aloittaa tekstinsä seuraavasti. ”Ensinnäkin on korostettava, että valtiota ’Ukraina’ ei ole ollut olemassa ennen 20. vuosisataa.”³³⁶ Tämä viittaa aiemmassa luvussa esittelemääni ajatukseen kolmesta venäläisestä kansasta, jossa ukrainalaisia kutsuttiin vähävenäläisiksi (malorossy) eikä ukrainalaisiksi. Nämä kolme venäläistä kansaa pohjautuvat puolestaan ajatukseen muinaisvenäläisestä kansallisuudesta (drevnerusskaja narodnost), jolla tarkoitetaan esi-isiä aikana, jolloin venäläiset, ukrainalaiset ja valkovenäläiset eivät olleet vielä erottautuneet toisistaan.³³⁷

Klubin teksteissä käytetään jonkin verran termiä vähävenäläinen, vaikka sitä pidetään halventavana terminä nykyään. Usein klubi käyttää sitä juurikin historiallisessa merkityksessä ukrainalaisten synonyyminä, mutta ei aina. Osassa teksteissä sitä käytetään merkityksessä, jossa se tarkoittaa venäjämönteisiä ukrainalaisia eli klubin kannalta ”hyviä” ukrainalaisia. Näissä teksteissä sana ukrainalainen on varattu Venäjää ja Venäläistä maailmaa vastustaville

335 American Frontier, Britannica, <<https://www.britannica.com/topic/American-frontier>> [luettu 8.11.2022]

336 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 35-36

337 Baranov, *Russki mir: etnologičeski podhod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s.41

”pahoille” ukrainalaisille. Esimerkiksi yhdessä tekstissä kerrotaan kuin ukrainalaiset suunnittelivat venäläisten ja vähävenäläisten ukrainalaistamista.³³⁸ Averjanov puolestaan selostaa näiden termien käyttöä niin, että venäläiset asuvat Itä-Ukrainassa, ukrainalaiset lännessä pääasiassa Galitsiassa ja väliin jää näiden sekoitus eli vähävenäläiset. Poikkeuksen tähän tekee Taka-Karpatia, jossa puolestaan asuu venäläisiä ja vähävenälisiä.³³⁹ (ks. Kartta 1) Vaikka klubin sanasto on sekavaa, hyvin yleisluontoisesti voidaan sanoa, että vähävenäläiset ovat samaa kansaa ja ukrainalaiset ovat hairahtuneet oikealta tieltä ja ovat vihollisia tai keinotekoisien identiteetin uhreja.

Kartta 1: Ukraina³⁴⁰

Klubin lähtökohtana on se, etteivät ukrainalaiset ole oikea olemassa oleva kansa vaan osa venäläistä kansaa. Venäläinen kansa vain nyt on hajaannuksen tilassa ja näin Ukrainakin on joutunut erilleen Venäjän yhteydestä. Klubin teksteistä löytyy jaottelu kolmeen eli kolme

338 Starikov, *Ob ošibkah natsiestroitelstva v Rossii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 81

339 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 39

340 Kartta on tilattu tähän työhön parantamaan luettavuutta, ja sen on kirjoittajan ohjeiden mukaan piirtänyt Thomas Bachrach

venäläisen kansan pirstaloitumisen vaihetta ja sille kolme syyllistä. Seuraavaksi puran tämän jaottelun kautta klubin historian tulkintaa.

Averjanovin mukaan ukrainalaiset syntyivät poliittisena liikkeenä 1800-luvun lopussa Galitsiassa tuhotakseen vähävenäläisen identiteetin ja etäännyttääkseen ukrainalaiset venäläisestä identiteetistä.³⁴¹ Tämän ajatuksen taustalla on klubissa vahvana elävä ajatus ukrainalaisuudesta keksittynä tai keinotekoisesti luotuna identiteettinä. Tätä ajatusta voidaan lähteä purkamaan kahtakin kautta. Ensinnäkin, mitä asioita on tapahtunut ennen 1800-luvun loppua, joka viittaisi ukrainalaisen identiteetin kehitykseen ja olemassa oloon. Toiseksi voidaan katsoa, että mitä tapahtui 1800-luvun lopussa, joka on saanut klubin merkitsemään tämän yhdeksi ukrainalaisuuden alkukohtaksi.

Ukrainaa itsenäisenä valtiona, kuten se nykyään on, ei menneinä vuosisatoina ollut, mutta se ei tarkoita, ettei ukrainalaista kulttuuria ja identiteettiä olisi voinut syntyä. Yhdeksi ukrainalaisuuden merkiksi voidaan ottaa ukrainan kieli. Se ei voi kuitenkaan olla ainoa kansallisen identiteetin merkki, kuten Wilsonkin huomauttaa, sillä venäjää puhuvien ukrainalaisten määrä on kuitenkin huomattava. Klubi vie näkemyksensä pidemmälle. He, kuten monet muutkin venäjämieliset, näkevät, että ukrainan kieli luotiin keinotekoisesti.³⁴² Klubin mukaan Itävallan keisarikunta lisäsi ”moskovalaisiin sanoihin” ”polonismeja” eli puolankielisyyksiä ja latinismeja.³⁴³ Juhani Nuorluodon mukaan Ukraina kuuluu niihin kansakuntiin, joissa kieli luo kansakunnan. Hänen mukaansa Ukrainan kirjakielen standardisaatio tapahtui vasta 1800-luvulla romantiikan aikakaudella. Toisaalta Nuorluoto huomauttaakin, että myös Venäjän nykykirjakielen muotoutuminen ajoittuu samaan aikakauteen.³⁴⁴ Kirjakielen standardisaatio puolestaan ei tarkoita sitä, että ukrainan kieli olisi keksitty vasta silloin. Monia kieliä on puhuttu ennen kuin niille on tehty standardinmukainen kirjakieli. Remy toteaa kirjassaan, että ukrainaa on kiistatta puhuttu viimeistään 1500-luvulla, sillä siltä ajalta on säilynyt tekstejä todistuksena. Oletettavaa onkin, että venäjän ja ukrainan kielet ovat loitontuneet toisistaan viimeistään 1300-luvulta lähtien.³⁴⁵

Kielten loitontuminen kertoo siitä, että venäjän ja ukrainan puhujien tiet ovat eriytyneet historian aikana. Kiovan Rusin aikana itäslaavit eivät olleet muodostaneet nykyisenkaltaisia identiteettejä. Sen valtakausi päättyi alueen mongolivalloitukseen 1240-luvulla ja Kultaisen

341 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 36

342 Wilson, 1997, s.192

343 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 36

344 Nuorluoto 2001, s. 63, 67

345 Remy 2015, s. 12

Ordan aikakausi alkoi. Kultaisen Ordan vaikutus jäi lyhyemmäksi nykyisten Ukrainan ja Valko-Venäjän alueilla kuin Venäjän alueella. Näin siksi, että Liettuan suurruhtinaskunta alkoi levittäytyä niiden alueille jo 1300-luvulla, ja Puola-Liettuan personaaliunionin myötä suurin osa entisen Kiovan Rusin alueista jäi sen alueille.³⁴⁶ Klubin tekstissä sen sijaan on tulkittu asioita niin, että 1000-luvulta 1300-luvulle oli olemassa selvä tietoisuus Venäjän maan (Russkaja Zemlja) yhtenäisyydestä. Tekstin mukaan se perustuu kahteen asiaan. Ensinnäkin hallitsijat tulivat kaikki Rurikin-dynastiasta ja toiseksi kaikkialla kulttuuri säilyi yhdellä kielellä.³⁴⁷ Se, että kielellisesti ja kulttuurisesti yhtenevällä alueella olisi ollut syvä tietoisuus jostain Venäläisen maailman kaltaisesta abstraktista konstruktiosta, on esimerkki sitä, kuinka klubin nykyaikaisia ajatuksia historiallisille asioille annetaan. Kiovan Rusin aikana ajatukset valtiosta ja kansasta väistämättä ovat hyvin erilaiset. Kansakunta sellaisena, kun nyt se nykyään mielletään, syntyi vasta nationalismin myötä, eli monta sataa vuotta Kiovan Rusin katoamisen jälkeen. Ukrainan nationalistinen historia puolestaan tulkitsee Kiovan Rusin olleen ensimmäinen ukrainalainen valtio.³⁴⁸ Näiden kahden tulkinnan välillä on ylitsepäsemätön kiista, sillä kumpikaan ei ole täysin oikeassa tai väärässä. Voikin sanoa, että molemmilla kansoilla on yhteistä historiaa, mutta Kiovan Rus ei ollut ukrainalainen eikä venäläinen siinä mielessä, miten nämä kansat nykyään mielletään. Kumpikin jättää tulkintoissaan ajantuoman muutoksen huomiotta.

Klubi mukaan alkoi näkyä hälyttäviä merkkejä jo 1200-luvulla siitä, että Galitsian ja Volynin maakunnista voisi tulla Venäläisen maailman ”pettämisen keskus”. Kirjoittajan mukaan Galitsia-Volynin väestöä myytiin palvelemaan eniten tarjoavalle.³⁴⁹ Kirjoittaja viittaa palvelemisella palkkasotureihin. Tämä voi olla viittaus siihen, että kasakkaryhmiä on mahdollisesti alkanut muodostua juuri mongolivalloitusten aikana, sillä he nimenomaan olivat alun perin eräänlaisia palkkasotureita.³⁵⁰ Kirjoittaja ei mene sen syvemmälle, miten tämä ”väestönmyynti” sinänsä kertoo tulevasta ”petturuudesta”. Voidaan kyseenalaistaa alueen yhtenäisyys kielten erkaantumisen alettua 1300-luvulla jos ei jo aiemminkin. Kaiken kaikkiaan tällä historiallisella lukemisella on haluttu osoittaa Ukrainan ongelman lähde, joka sijoittuu yhä nykyäänkin samoille seuduille, sillä nämä kaikkein läntisimmät alueet ovat myös vahvasti ukrainankielisiä. Välillä klubin kirjoittajat kutsuvatkin ongelmallisia ukrainalaisia galitsialaisiksi.

346 Remy, 2015, s. 12, 14-17

347 Medovarov, *Iz istorii Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 71

348 Wilson, 1997, 186

349 Medovarov, *Iz istorii Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 71

350 O'Rourke 2003, s.23-24, 27

Samassa tekstissä, jossa osoitetaan ongelmakohta, halutaan kuitenkin myös todistaa edelleen Venäläisen maailman yhtenäisyyden olemassaolo. Mikään historian yksityiskohta ei ole klubille liian pieni, kuten seuraava esimerkki todistaa. Klubin mukaan vuodelta 1347 on olemassa Bysantin hesykasti-keisarilta kolme kirjettä ja patriarkalta asetus, mikä vahvistaa ”Venäjän metropolin jakamattomuuden Karpaateilta Pohjoisen Novgorodin pohjoisosiin selkeällä määräyksellä – ikuisesti.”³⁵¹ Tämä ei ole tunnetuinta Bysantin historiaa, enkä varmasti pysty sanomaan, mihin kirjeisiin klubi viittaa. Kirjeet kuitenkin sijoittuvat Bysantissa poliittisesti sekavaan aikaan. Kyseinen keisari Johannes VI Kantakuzenos³⁵² julistautui keisariksi kruununperillisen ollessa alaikäinen ja siitä alkoi sisällissota. Hän ja hänen patriarkansa Isidore I edustivat idän kirkon sisällä hesykasmia, joka oli muun muassa konservatiivinen lännenkirkon vastainen liike. Keisarin voitettua nousi hesykasmi Bysantin kirkon viralliseksi kannaksi.³⁵³ On vaikea kuvitella, että lähes tuntemattoman Bysantin keisarin ja patriarkan kirjeillä olisi minkäänlaista todistus pohjaa. Samalla se on kuitenkin oiva esimerkki historiankäytöstä, jossa etsitään jokainen pienikin omaa näkemystä puoltava tapahtuma ja annetaan sille ylisuuri merkitys. Tässä esimerkissä valaisevaa on, että Venäläisen maailman yhtenäisyyden lisäksi tähän saatu lisättyä vielä ripaus länsivastaisuutta. Tämä lisämerkitys lienee ollut myös kirjoittajan mielessä, sillä hän on käyttänyt sanaparia hesykasti-keisari, vaikkei sille ole ilmeistä syytä, sillä tähän uskonnolliseen liikkeeseen ei muutoin lainkaan viitata.

Vuonna 1569 Puola-Liettua muodosti liittovaltion, jossa nykyisen Ukrainan alueet jäivät Puolalle ja Valko-Venäjän alueet Liettualle. Remy toteaa, että tämä raja saattaa olla vaikuttanut suuresti ukrainalaisten ja valkovenäläisten erillisten kansallisuuksien muodostumiseen.³⁵⁴ Pääasiassa klubi on hyvin varovainen puhuessaan Valko-Venäjistä. Tällaista rajanjakoa näiden kahden alueen ja kansan välillä ei mainita, sillä nehan kuuluvat samaan kansaan. Lisäksi tekstien kirjoitusajankohtana Valko-Venäjä on ollut paljon kiinteämmin Venäjän yhteydessä kuin Ukraina. Toki tilanteen muuttuessa on mahdollista käyttää samaa retoriikkaa myös valkovenäläisiä kohtaan.

Etelässä Krimin niemimaa lähti kulkemaan omaa historiallista polkuaan ja irtautui omaksi kaanikunnakseen vuonna 1443. Sitä asuttivat pääasiassa tataarit, jotka olivat syntyneet

351 Medovarov, *Iz istorii Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 71

352 Käytetään myös nimeä Ioannes VI Kantakouzenos

353 Haldon, 2010, 72-73

354 Remy, 2015, s. 12, 14-17

mongolien ja turkkilaisperäisen väestön sekoittuessa.³⁵⁵ Krim kulkeekin muusta Ukrainasta poikkeavia historiallisia pokuja, ja siinä mielessä Venäjän ja klubin näkemys siitä, että se kuuluu Venäjään, on muita Ukrainan osia vahvempi. Toisaalta Krimin historia on ollut sen verran vaihteleva, että on vaikea aukottomasti sanoa sen kuuluvan itsestään selvästi myöskään Venäjään. En paneudu siihen sen tarkemmin, sillä Krim ei juuri nouse esiin klubin teksteissä. Sillä on kuitenkin oma tärkeä osansa Venäläisen maailman synnyssä, sillä Vladimirin kasteen paikka Khersonessos sijaitsee siellä nykyisen Sevastopolin alueella (ks. Kartta 1). Tässä yhteydessä se Krimin niemimaa on mainittu. Tekstien kirjoitusajankohtana vuonna 2016 se oli kuitenkin ollut liitettynä Venäjään jo noin pari vuotta, joten on ymmärrettävää, että huomio klubissa on kiinnittynyt toisaalle. Epäilenkin, jos tekstit olisivat kirjoitettu, vaikka vain neljä vuotta aikaisemmin, Krim olisi näytellyt huomattavasti suurempaa osaa klubin ajattelussa. Krim on jo siirretty Venäläiseen maailmaan ja Ukrainalle uhratusta määrästä tekstiä se on klubin mielestä seuraava askel. Tässä voidaankin nähdä klubin Venäläiselle maailmalle asettama etenevä luonne.

Krimin kaanikunnan, joka kattoi myös nykyisen Ukrainan Mustan meren rannikon Krimin niemimaalta länteen, ja Länsi-Ukrainan välillä oli tässä vaiheessa häilyvä raja-alue, joka oli ei-kenenkään maata. Se sijoittui Dneprin alajuoksun aroalueella, jonne 1400-luvulla alkoi syntyä kasakkayhteisöjä. Näihin yhteisöihin etsiytyi ihmisiä, jotka pakenivat maaorjuutta tai muuten viranomaisia. Tätä joukkoa kutsutaan Zaporozhen sotajoukoksi. 1600-luvun alussa alkoi suuren kasakkasodan aika. Sen aikana syntyi autonominen Hetmanaatti, joka ei millään muotoa kattanut koko nykyistä Ukrainaa, vaan sijoittui Dneprin itäpuolelle. Kyseisen sodan aikana kasakat siirtyivät puolalaisten puolelta moskovalaisten puolelle, ja vuonna Perejaslavin sopimuksella Hetmanaatti siirtyi tsaarikunnan alaisuuteen. Autonomiset alueet eivät muodostaneet yhtä isoa kokonaisuutta ja niiden asema vaihteli, kunnes Katariina Suuri (Katariina II) lakkautti alueiden autonomian vuosina 1764-1785.³⁵⁶

Hetmanaattia ei klubin teksteissä mainita, siitä ilmeisestä syystä, ettei se sovi klubin haluamaan narratiiviin. Hetmanaatti on ollut tärkeä historiallinen asia siksi, että sen voidaan tiettyyn rajaan asti sanoa olleen ukrainalainen valtio. Ei voida kuitenkaan ajatella sen olevan nykyisenkaltainen valtio tai ensimmäinen itsenäinen Ukraina. Kasakkasotien ajan teksteissä 1600-luvulla on esiintynyt nimi ”Ukraina” tarkoittaen kasakoiden hallitsemaa aluetta. Nimitys ukrainalainen ei kuitenkaan ollut tunnettu, vaan yleisesti käytettiin venäläiseen viittaavaa

355 Remy, 2015, s. 14

356 Remy, 2015, s. 21, 25-28, 35-36. 53

nimitystä *ruskij*, johon ei sisällytetty tuon ajan venäläisiä vaan heistä käytettiin moskovalaista tarkoittavaa nimitystä *moskal*. Kasakka-autonomiasta käytettiin 1700-luvulla myös nimitystä *Malorossija* eli Vähä-Venäjä. Termi oli periytynyt jo 1300-luvun bysanttilaisista teksteistä, joissa se alun perin tarkoitti Puola-Liettuaan kuulunutta osaa Rusista, autonomian aikana se siirtyi puolestaan tarkoittamaan Dneprin itäisiä osia.³⁵⁷ Sen sijaan Vähä-Venäjä esiintyy klubin teksteissä, sillä siinä on ihan sanatasolla viittaus Venäjään ja voidaan siten tulkita pikemminkin yhdistävänä tekijänä. Sen sijaan Katariina Suuren hallituskausi mainitaankin venäläisten yhdistäjänä.³⁵⁸ Hetmanaatin autonomian lakkautus voidaan tulkita eri kanteilta: ukrainalaisille se on menetys ja venäläisille se merkitsee yhdistykmistä.

Yksi merkittävä asia Ukrainan eriytymiskehityksessä oli uniaattikirkon syntyminen.³⁵⁹ Vuonna 1595 tehdyn Brestin sopimuksen nojalla osa Puola-Liettuan ortodoksikirkkoista liittyi katolliseen kirkkoon tunnustaen sen opin ja paavin kirkon päänä. Uniaattikirkko sai kuitenkin pitää itäisen kristillisyyden perinteensä, kuten kirkkoslaavinkielisen jumalanpalveluskäytännön. Klubin näkemyksissä tämä on harhaoppista, sillä kuten edellisessä luvussa on käsitelty, Venäläinen maailma perustuu ortodoksiseen uskoon. Tällä on myös yhteytensä siihen, että Puola-Liettuaan kuuluneen Galitsian alue on klubissa leimattu ukrainalaisen ongelman alkulähteeksi. Kun Puola-Liettuan valta Länsi-Ukrainan alueella päättyi 1700-luvun Puolan jakojen seurauksena, alue liitettiin Itävaltaan. Alueen asukkaista enemmistö oli uniaattikirkkoon kuuluvia maaorjatalonpoikia. Remy toteaaakin, heidän olleen nykyukrainalaisten esi-isiä, vaikkei ukrainalaista identiteettiä vielä silloin ollutkaan vaan he nimittävät itseään sanalla *rusyn*.³⁶⁰ Myös klubissa nähdään, että katolilaisuus ja puolalaisvaikutukset loivat ”edellytykset ’ukrainalaisten’ ja ’valkovenäläisten’ piirteiden syntyyn.”³⁶¹ Itä-Galitsia alueena on klubille helppo kohde osoittaa syylliseksi Ukrainan eroon Venäjästä ja Venäläisestä maailmasta. Alue ei Kiovan Rusin jälkeen ole kuulunut Venäjän yhteyteen. Neuvosto-Ukrainaankin se liitettiin vasta toisen maailmansodan alettua, sillä maailmansotien välisen ajan se oli osana Puolaa.³⁶² Siellä ei myöskään ole koskaan puhuttu venäjää ja Venäläiselle maailmalle tärkeä ortodoksinen kirkko on siellä vähemmistössä. Klubi

357 Remy, 2015, s. 30-31, 44, 54

358 Medovarov, *Iz istorii Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 72

359 Uniaattikirkko voidaan kutsua myös kreikkalaiskatoliseksi kirkoksi. Kuitenkin aiemmin suomen kielessä kreikkalaiskatolinen kirkko on tarkoittanut ortodoksista kirkkoa, joten käytän termiä uniaattikirkko osasta lähteistä poiketen epäselvyyksien välttämiseksi.

360 Remy 2015, s. 19, 61

361 Medovarov, *Iz istorii Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 72

362 Remy, 2015, s. 168, 201

syyttää ongelmista siis aluetta ja ihmisiä, joiden kuulumiseen Venäläiseen maailmaan heillä on vähiten perusteluja.

Klubi siis esittää ukrainalaisuuden lähteneen Galitsiasta, joka Itävallan vaikutuksen alaisena keksi Ukrainan.³⁶³ Tätä väitettä voi verrata Remyn Ukrainan historiaan, jossa hän on käyttänyt Miroslav Hrochin teoriaa nationalismiin kolmivaiheisesta synnystä kuvaamaan Itä- ja Länsi-Ukrainan kansallisen liikkeen kehittymistä. Teorian mukaan ensimmäisessä vaiheessa pienen eliitin piirissä toiminta keskittyy historian, kielen ja kansanperinteen tutkimukseen. Toisessa vaiheessa kansallismieliset levittävät näkemyksiään suuremmalle yleisölle. Vasta kolmannessa vaiheessa, kun kansallinen liike on saanut laajaa kannatusta, on kansakunta syntynyt. Remyn mukaan Itä-Ukrainassa nationalismi käynnistyi Länsi-Ukrainaa aiemmin liikkeelle ensimmäisessä vaiheessa. Länsi-Ukrainassa kuitenkin päästiin toiseen vaiheeseen ennen Itä-Ukrainaa.³⁶⁴ Kansallisen toiminnan alkaminen, vaikkakin pienimuotoisena, Venäjän hallinnassa olleessa Itä-Ukrainassa on suoraan ristiriidassa klubin historiantulkinnan kanssa, jossa vihjataan siihen, että ukrainalaisuus olisi syntynyt Itävallan luomana venäläisvastaisena projektina.

Valitettavasti Venäjän ulkoministeriö tajusi Itävallan ”Ukrainan” kohtalokkaan roolin liian myöhään. --- Lopulta vuoteen 1914 mennessä tilanne ei enää ollut suotuisa, vaan huomattava osa Venäläisen maailman väestöstä oli sokean eläintieteellisen russofobian zombioima.³⁶⁵

Kirjoituksessa vielä kerran vahvistetaan sitä, kuinka Itävalta keksi ukrainalaisuuden. Mutta klubi ei ole huomionnut mitenkään sitä, että Venäjän hallitus alkuun tuki ukrainalaisten ajatusta Venäjän hallitsemasta Dneprin länsirannasta ukrainalaisena alueena, sillä se sopi vasta-argumenttina puolalaisten vaatimuksille rajan palauttamisesta. Tässä vaiheessa jotkut puolalaiset syyttivät ukrainalaisuutta venäläisten keksinnöksi. Myöhemmin Venäjän keisarikunta ei suhtautunut yhtä myönteisesti ukrainalaisuuteen ja Venäjä pyrki rajoittamaan esimerkiksi ukrainan kielen käyttöä monin tavoin.³⁶⁶ Poliittisesti sopivissa tilanteissa on siis jo aiemmin syytetty eri tahoja ukrainalaisuuden keksimisestä, joten klubi kierrättää tässä vanhoja ajatusmalleja itselleen sopivalla tavalla.

363 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 36

364 Remy 2015, s. 77

365 Medovarov, *Iz istorii Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 73-74

366 Remy 2015, s. 76, 111-113

Ensimmäinen syyllinen on siis Galitsia ja tämän takana vaikuttanut Itävalta, joka voidaan nähdä laajempaan läntisenä vaikutuksena. Tultaessa 1900-luvulle ja ensimmäisen maailmansodan sytyttyä Itävalta ei täytä enää riittävästi syntipukin roolia. Ensinnäkin Euroopan kartta ensimmäisen maailmansodan seurauksena muuttui radikaalisti, esimerkiksi Itävalta-Unkari hajosi useaksi itsenäiseksi valtioksi. Toisekseen myös Venäjän keisarikunta hajosi ja muuttuu Neuvosto-Venäjäksi. Ukrainankin ensimmäinen kokeilu itsenäisen valtion tiellä osui tähän ajanjaksoon. Se ei kuitenkaan kestänyt kauan vaan Ukrainasta tuli osa Neuvostoliittoa. Tässä tilanteessa vanha syyllinen ei riittänyt vaan uudet löytyivät bolševikeista, jotka vuosikymmenien aikana muuttuvat kansalliskommunisteiksi.

Yksinkertaistaen voi todeta, että ensimmäisen maailmansodan ja Venäjän sisällissodan aikaan Ukraina oli taistelutanner, jossa noina vuosina tapahtui paljon asioita. Klubin kannalta se ei kuitenkaan ole mielenkiintoista, eikä sitä olla juuri kommentoitu. Oletettavasti tämä johtuu siitä, että sen aikana Venäläinen maailma heidän näkemystensä mukaan oli lyöty hajalle, eikä Ukrainan itsenäistymisyrittä vuosina 1918-1920 sovi heidän narratiiviinsa, jossa Ukraina itsenäisenä valtiona ensimmäistä kertaa syntyy vasta 1991.

Näin ollen, jos ukrainalaisuuden keksi Itävalta, niin Ukrainan valtion keksivät bolshevikit. Venäjä, Ukraina, Valko-Venäjä ja Transkaukasia, jonka alueeseen kuuluvat nykyiset Georgia, Armenia ja Azebaidžan, perustivat Neuvostoliiton vuoden 1922 lopussa.³⁶⁷ Klubin mukaan sen jälkeen seurasi kymmenen vuoden ukrainalaistamispolitiikka, jonka aikana vastustajia ankarasti vainottiin. 1930-luvun alun nälänhädän aikana ukrainalaistaminen hieman väheni, mutta sai taas uutta pontta Galitsian liittämisestä Ukrainan neuvostotasavaltaan.³⁶⁸ Remy toteaa, että bolshevikien juurruttamiseksi kutsuttu kansallisuuspolitiikka, jonka avulla haluttiin tehdä Neuvostoliitosta heidän ideologiansa mukaisesti monikansallinen eikä venäläinen, ilmeni Ukrainassa radikaalimpana kuin muualla.³⁶⁹ Se, mitä klubi ei halua sanoa, on, että radikaali ukrainalaistamispolitiikkaa ei olisi voitu harjoittaa, jos bolševikit olisivat keksineet ja päälle liimanneet sen väestöön, jolla ei olisi ollut minkäänlaista ukrainalaista identiteettiä.

Neuvostojohtajista Stalin saa hyväksynnän klubilta, sillä hän ymmärsi venäläisyyden arvon. Hänen jälkeensä puolestaan Hruštšev halusi pönkittää valtaansa kansalliskommunistien

367 Remy 2015, s. 173

368 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 37;

Starikov, *Ob ošibkah natsiectroitelstva v Rossii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 79-80

369 Remy 2015, s. 174-176

avulla. Ukrainan kohdalla hän menee niin pitkälle, että hän siirsi Krimin Ukrainalle vuonna 1954, saadakseen kannalliskommunistien tuen. Brežnevin aikana pyrittiin ukrainalaiset integroimaan osaksi neuvostokansaa. Kuitenkin juuri Brežnevin ollessa vallassa Neuvostoliiton keskijohtoa ukrainalaistettiin ja ukrainalaista kirjallisuutta levitettiin muissa tasavalloissa niin, että ukrainan kielen arvostus nousi ja ukrainalaisia lauluja laulettiin juhlissa ympäri maata. Kansalliskommunisteja oli paljon 1980-luvun lopussa myös muissakin neuvostotasavalloissa.³⁷⁰ Ne eivät siis vain erottaneet Ukrainaa Venäjästä vaan romahduttivat koko Neuvostoliiton. Klubin näkökulmasta bolševikkien ideologiaan kuulunut ajatus proletariaatin vallasta, josta kansallisuudet ovat merkityksettömiä, ei sovi Venäläiseen maailmaan. Se asettaa haasteen puhua historiasta Neuvostoliiton ajalta, sillä Neuvostoliitto imperiumina puolestaan on klubin mieleen. Sen rajoillehan Venäjän tulisi palata. Siksi syyllisiksi ukrainalaisuuden olemassa oloon on muotoiltu kansalliskommunistit, jotka halusivat rakentaa omia kansallisuuksiaan eivät neuvosto- eli venäläistä kansallisuutta. Klubille ei missään vaiheessa ole epäselvää, että venäläisyys oli ja kuuluikin olla, Neuvostoliiton johtava kansallisuus.

Mielenkiintoisesti myös klubin näkemykset seurailevat sitä, kuinka ”avoimia” neuvostojohtajat politiikassaan olivat. Leniniä he eivät mainitse. Näen tähän kaksi syytä, ensinnäkin sen, että Lenin nauttii edelleenkin arvostusta Venäjällä. Samaan aikaan hänen näkemyksiensä mukainen proletariaatin maailman vallankumous, ei ole klubin mieleen, koska se ei perustu ajatukseen venäläisistä hierarkian huipulla. Stalin puolestaan edustaa klubille kaikkea sitä, mitä Venäjän ja Venäläisen maailman tulee edustaa. Hän voitti suuren isänmaallisen sodan ja antoi kunnian siitä venäläisyydelle, eikä kommunismille.³⁷¹ Tässä kuitenkin käy selväksi, ettei kommunismi sinällään erottanut Ukrainaa Venäjän yhteydestä, sen tekivät vääränlaiset kommunistit, joiden työ kantoi klubin näkemyksissä katastrofaalista hedelmää, kun Neuvostoliitto hajosi ja Ukraina itsenäistyi.

Kolmas ja viimeinen, kenties selkein kohta, jossa Ukrainan ja Venäjän tiet erkanivat, oli vuonna 1991 tapahtunut Ukrainan itsenäistyminen. Ero Neuvostoliitosta ja näin ollen Venäjästä ei kuitenkaan vielä tarkoita sitä, että Ukraina olisi hylännyt Venäläisen maailman, varsinkin jos ajatellaan Venäläistä maailmaa puhtaasti sivilisaatioprojektina. Koska klubin

370 Telenkevitš, *Uroki Donbassa dlja Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 10/2016, s. 42;

Medovarov, *Iz istorii Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 75;

Starikov, *Ob ošibkah natsiectroitelstva v Rossii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 80-81;

Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 37

371 Telenkevitš, *Uroki Donbassa dlja Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 10/2016, s. 42

tarkoituksena on ensisijaisesti rakentaa uusi Venäjän imperiumi ja siinä kontekstissa Ukrainan itsenäistyminen on suuri särö tälle projektille. Klubi on selittänyt Ukrainan itsenäistymistä historiallisena virheenä useammalla tavalla.

Ensinnäkin Galitsian ukrainalaisilla oli poliittinen eliitti, joka kykeni itsenäistymisprosessissa ottamaan valtaa ja muovaamaan agenda. Tätä ei Ukrainan venäläisillä itsenäistymisen aikaan ollut. Syylliset tähän löydettiin Neuvostoliitosta, sillä ”[b]olševikkien kasvattamat kansalliskommunistit aloittavat Ukrainan kansan muodostamisen ja Ukrainan kansallisen valtion rakentamisen.”³⁷² Syyllisiksi on haettu historiasta sekä galitsialaiset että kansalliskommunistit, jotka sopivasti sattuvat edustamaan suurin piirtein samaa ryhmää: vääränlaisia lännestä vaikutteita saaneita todennäköisesti ukrainaa puhuvia ukrainalaisia.

Toisena selityksenä on se, että Ukraina itsenäistyi väärin ja Ukrainan kansalaiset petettiin. Tässä kirjoittaja on vedonnut Ukrainassa järjestettyihin kansanäänestyksiin vuonna 1991. Ensimmäisessä vuoden alkupuolelle järjestetyssä kansanäänestyksessä selvä enemmistö, eli hieman yli 70 %, kannatti Neuvostoliiton säilyttämistä. Sen sijaan joulukuussa järjestetyssä kansanäänestyksessä 90 % ukrainalaisista kannatti itsenäisyyttä. Tässä vaiheessa Neuvostoliitto oli jo käytännössä lakannut olemasta.³⁷³ Tekstin kirjoittaja toteaa jälkimmäisen kansanäänestyksen olleen laitton. Se ei ole pätevä, sillä hänen tulkintansa mukaan silloisen Neuvostoliiton laki hyväksyi vain koko Neuvostoliiton laajuisen kansanäänestyksen, ja tämä järjestettiin vain Ukrainassa.³⁷⁴ Hänen argumenttinsa heikoin kohta lienee se, että kyseinen kansanäänestys järjestettiin joulukuun ensimmäinen päivä 1991 ja Neuvostoliiton virallinen hajoamispäivä on 30. joulukuuta 1991. Äänestyksen ajankohtana Neuvostoliiton loppu on jo hämmöittänyt. On hyvin mahdollista, että Neuvostoliiton väijäämättömältä lopulta näyttäneen tilanteen edessä itsenäisyyden kannatus on huomattavasti lisääntynyt. Nykytilanteen kannalta kuitenkin äänestyksen laillisuus, tai laittomuus, ei vaikuta kovin olennaiselta. Vaikka klubi pystyisi todistamaan laittomuuden tapahtuneen, ei Ukrainaa voida yhdistää maahan, jota ei enää ole olemassa.

Sen sijaan laillisuusargumentti toimii taas yhtenä esimerkkinä siitä, kuinka asiat ovat oikeita ja laillisia vain silloin, kun ne sopivat kirjoittajan ja laajemmin ajateltuna klubin narratiiviin.

372 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 38

373 Remy 2015, s. 225-227

374 Zaporotževa, *O putjah vozraštšeniya Ykrainy v lono Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.121

Sitä kuvastaa hyvin myös seuraava lainaus, joka on samasta tekstistä juuri ennen laillisuutta käsittelevää argumenttia:

Yksi keino päästä ulos Ukrainan kriisistä on maan paluu oikeudelliselle kentälle, jossa yksi perusperiaatteista on jokaisen kansan oikeus päättää itsenäisesti valtion olemassaolon muodosta, vapaasti määrittellä poliittinen asemansa ja harjoittaa taloudellista ja kulttuurista kehitystään.³⁷⁵

Tämän jälkeen tekstissä puhutaan kansanäänestyksistä, joista ensimmäinen, jonka tulos on klubille mieleinen, kuvastaa kansan oikeutta itsemääräämiseen. Toinen, joka ei ole mieleinen, on puolestaan Ukrainan kansan pettämistä. Siinä mielessä edellisen lainauksen sanoilta katoaa minkäänlainen mielekäs tarkoitus. Kirjoittaja ei tarkoita niillä sitä, että ukrainalaiset saisivat oikeutta päättää, vaan sitä että klubin näkemyksen mukaan oikeus itsemääräämiseen on, kunhan sen lopputuloksena on Ukrainan yhdistämistä Venäjään.

Ukrainan itsenäistyminen antoi klubin mukaan mahdollisuuden Venäläisen maailman suurelle viholliselle eli Lännelle iskeä suoraan Venäläisen maailman sydänmaille. Lanttä ei kuitenkaan suoraan syytetä Ukrainan itsenäistymisestä, mutta itsenäistymisen jälkeen Ukrainan etäännyminen Venäläisestä maailmasta on paljolti laitettu Lännen syyksi.

Edellä on käyty läpi sitä, millä tavoin klubi lukee historiaa suhteessa Ukrainaan löytääkseen todisteita omille näkemyksilleen. Periaatteessa heidän näkemyksessään kaikki perustuu ajatukseen muinaisvenäläisestä kansallisuudesta. Tämän muinaisen kansan merkitystä perustellaan sillä, että sen kulttuurin tärkeimmät edustajat, ylempään kaupunkikerrokseen kuuluvat kuten kauppiaat ja ruhtinaat, tulivat Venäjän maalta. Vuosisatojen aikana tämä venäläiseltä maalta lähtenyt venäläinen kansa yhdisti itäslaavit universaalien kulttuurinsa alle.³⁷⁶ Edellä esitetty väite haluaa samaan aikaan sanoa, että muinaisvenäläinen kansa on aikanaan muodostunut erillisistä itäslaavilaisista kansoista nimenomaan venäläiseksi. Samalla muinaisvenäläinen kansallisuus on niin merkittävä asia, ettei sen jälkeen tulleilla kansallisilla identiteeteillä ole merkitystä. Näin esittämällä luodaan kuvaa siitä, että muinaisvenäläisistä on suora yhteys venäläisiin ja ukrainalaiset ja valkovenäläiset ovat erottuneet tästä klubin näkemyksissä historiallisen virheen takia. Venäläisen maailman idealla tämä virhe pyritään korjaamaan. Klubille näyttää olevan mahdoton ajatus, että historian aikana muinaisvenäläinen

375 Zaporotževa, *O putjah vozraštšeniija Ykrainy v lono Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.121

376 Baranov, *Russki mir: etnologičeski podhod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 41

kansa on kehittynyt kolmeen eri suuntaan, joista jokaisella sama historiallinen tausta mutta erilaiset nykyisyydet. Venäläinen maailma yhdeltä kantilta onkin ideologinen ”[t]aistelu Venäjän yhteisen menneisyyden, samoin kuin Venäjän tulevaisuuden puolesta!”³⁷⁷

Ajatus venäläisen kansan yhdistämisestä ei ole uusi tai vain Izborskin klubille ominainen. Itse asiassa yksi merkittävimmistä venäläisen Ukraina-käsityksen muokkaajista on vuonna 1674 julkaistu *Synopsis* eli lyhyt kokoelma. Tässä historiateoksessa painotetaan Venäjän ja Ukrainan historian yhteyttä, eli sitä kuinka Moskovan tsaarit jatkoivat Kiovan Rusin perinteitä. Kyseisestä kirjasta otettiin uusintapainoksia aina 1800-luvulle asti. Kirja on ollut hyvin suosittu Venäjällä, jossa se vaikutti suuresti ajatukseen ukrainalaisista venäläisinä.³⁷⁸ Tästä on helppo huomata, ettei klubi ole historian käytön ja valikoinnin kanssa yksin. Klubia onkin jo vuosisatoja edeltänyt tietynlainen tapa nähdä Venäjän historia ja Ukrainan paikka siinä. Synopsiksessa esitetyt ajatukset Ukrainan ja Venäjän kiinteästä yhteydestä ja venäläisen valtion katkeamattomasta jatkumosta Kiovan Rusin ajoista aina nykyiseen Venäjän federaatioon ovat hyvin keskeisiä asioita klubin näkemyksessä Venäläisestä maailmasta.

Izborskin klubi on etsinyt historiasta kaikki pienetkin yksityiskohdat heikentääkseen ajatusta ukrainalaisen identiteetin olemassaolosta ja siten oikeutukselta Ukrainaan itsenäisenä valtiona, mutta venäläisessä historiankirjoituksessa on tehty näin jo pitkään. Klubi ei ole siis keksimässä mitään erityisen uutta, vaan leikkaa ja liimaamassa vanhoja olemassa olevia näkemyksiä itselleen sopiviksi. Edellä on analysoitu heidän historian käyttöönsä ja seuraavaksi analysoimme, argumentteja, joita käyttää klubi käyttää nyky-Ukrainasta.

5.2 Argumentit itsenäisestä Ukrainasta

Vuonna 2014 tapahtunut Krimin valtaus ja samana vuonna Itä-Ukrainassa alkanut sota ovat toimineet laukaisevina tekijöinä sille, että klubi on alkanut voimallisemmin ajamaan Venäläisen maailman ideaa. Yhteinen historia ei siis ole ollut se sysäävä voima, vaan syyt ovat pikemminkin nykyajassa, historia sen sijaan toimii heille supermarketina, josta voi poimia soppaansa mieleisensä ainekset. Seuraavaksi analysoinkin klubin näkemyksiä ja uskomuksia nykypäivän Ukrainasta ja niitä asioita, jotka heidän mielestään vaikuttavat negatiivisesti Venäläiseen maailmaan.

³⁷⁷ Muza, *Byt mirov mira*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 68

³⁷⁸ Remy, 2014, s. 41-42

Edellisessä luvussa, jossa käsiteltiin Länttä, pohdittiin pitkästi russofobiaa klubin teksteissä. Se nousee esille myös Ukrainan yhteydessä. Klubissa nähdään, että aktiivisin russofobian leviäminen alkoi 2000-luvulla. Ensimmäiseksi voimakkaan russofobisen kampanjan järjestäjäksi nimetään Viktor Juštšenko.³⁷⁹ Tällä viitataan oranssissa vallankumouksessa Ukrainan presidentiksi nousseeseen Juštšenkoon. Oranssi vallankumous ja laajemmin väri vallankumouksiksi kutsuttu liikehdintä on ollut klubille punainen vaate. Klubin Venäläisen maailman doktriinissa ne laitetaan Lännen syyksi.³⁸⁰ Klubille on täysin mahdotonta ajatella, että väri vallankumouksissa olisi mitenkään ollut kyse kansalaisten omasta tahdosta, niinpä he eivät katso näiden maiden asukkaita syyllisiksi vaan osoittavat syytöksensä kohti Länttä.

Russofobia sanaa käyttää myös virallinen Venäjä. Neil Robinson on artikkelissaan tutkinut sen käyttöä ja huomannut sanan käytön lisääntyneen 2012 jälkeen. Esimerkiksi Venäjän ulkoministeriön käytössä se on selvästi lisääntynyt vuoden 2014 aikana ja sen jälkeen. Robinson huomauttaakin, että sanaa käytetään erityisesti Ukrainan kritiikin kontekstissa ja siinä, kuinka Länsi ymmärtää väärin Venäjän Ukraina-politiikan.³⁸¹ Klubin termin käyttöympäristö on siis hyvin samanlainen virallisen Venäjän kanssa, eli Ukrainan ja Lännen yhteydessä.

Ukrainassa esiintyy klubin mukaan erilaisia russofobisia tekniikoita. Yksi tällainen liittyy Ukrainan kieleen. Historiallisesti klubi on esittänyt, että ukrainan kieli on luotu keinotekoisesti ja tarkoituksenmukaisesti etäännyttäen sitä venäjältä. Toisin sanoen vihjataan siihen, että ukrainan kieli pohjimmiltaan on venäjää. Klubin väitteiden kärki ei kuitenkaan ole ukrainan kielen olemassaolossa, vaan Ukrainan venäjänkielisten/venäläisten kohtelussa ja siinä, kuinka paljon ukrainaa ylipäätään puhutaan Ukrainassa.

Moni klubin väitteistä nykypäivän Ukrainaan liittyen perustuu siihen, miten he näkevät Ukrainan kansallisuuksien koostuvan. Klubin mukaan 2000-luvun alussa kaikista ukrainalaisista noin 20-21 miljoonalla eli noin 45-50% on venäläinen identiteetti.³⁸² Tekstissä ei ole viittausta, mistä luvut on saatu. Klubi ei kuitenkaan juurikaan tee eroa venäjää puhuvien ukrainalaisten ja venäläisten välillä. Tämän pidemmälle ei klubin teksteissä ei tarkastella

379 Starikov, *Ob ošibkah natsiectroitelstva v Rossii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 81

380 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 45, 47

381 Robinson 2019, s. 61,64

382 Baranov, *Russki mir: etnologičeski podhod*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 32

puhutun kielen ja kansallisen identiteetin välisistä vaihteluista. Kielen ja kansallisuuden suhde harvoin on niin yksinkertainen kuin klubi esittää.

Ukrainan vuoden 2001 vuoden väestönlaskentatietojen mukaan noin 67,5% ukrainalaisista puhuu äidinkielenään ukrainaa, vastaavasti 29,6 % äidinkieli on venäjä.³⁸³ Tilasto on vanha, mutta Ukrainassa ei ole tehty uudempaa koko Ukrainaa kattavaa väestönlaskentaa sen jälkeen. Uudempana tilastona voidaan tarkastella Identity and Border in Flux (IBiF): The Case of Ukraine -projektin suorittamaa puhelinkyselyä huhtikuussa 2020. Kysely on pyrkinyt kattavaan otantaan yli 18-vuotiaista ukrainalaisista. Kyselyalueeseen ei kuitenkaan kuulu Donetskin ja Luhanskin venäläisten hallussa olevat alueet, eikä Krim. Näin ollen maantieteellinen kattavuus on myös hyvin erilainen.

IBiF:n kyselyssä on väestönlaskentaa laajemmin kysytty kieltä ja kansallista identiteettiä. Olen taulukoinut kyselystä vain tämän tutkimuksen kannalta relevantit tiedot eli ihmisten identifioituminen venäläisiksi ja ukrainalaisiksi, näin ollen esitetyt prosentit eivät yhteen laskettaessa saavuta sataa prosenttia.³⁸⁴

*Taulukko 1: Kuinka paljon identifioidut seuraaviin ryhmiin: ukrainalainen ja venäläinen?*³⁸⁵

	Kokonaan	Enimmäkseen	Puoliksi	Jonkin verran	Ei yhtään
Ukrainalainen %	67,76	10,6	12,27	2,82	4,36
Venäläinen %	2,42	1,16	10,26	9,4	72,42

Taulukosta on helppo huomata, että klubin väite 45-50% ukrainalaisista on venäläinen identiteetti, ei näyttäisi enää 20 vuoden jälkeen olevan lähelläkään totuutta. Kyse voi olla muutoksesta, tai kyse voi olla klubin toiveajattelusta. Tarkemmin siitä on mahdoton sanoa mitään, sillä ei ole tietoa mistä klubi on numeronsa ottaneet. Samassa kyselyssä on myös kysytty yksityistä käyttökieltä ja äidinkieltä. Myös tässä olen ottanut esiin vain omalle tutkimukselleni tarpeelliset kielet.

383 All-Ukrainian population census <http://db.ukrcensus.gov.ua/MULT/Database/Census/databasetree_en.asp> [katsottu 28.9.2021]

384 “Project Report: National Representative Survey of the Ukrainian Population”, IBiF, April 2020, <https://ibifukraine.files.wordpress.com/2020/08/ibif_april-2020_omnibus_summary-statistics_and_technical-report_20200510_oo.pdf> [luettu 30.4.2022]

385 “Project Report: National Representative Survey of the Ukrainian Population”, IBiF, April 2020, s.6

Taulukko 2: Mitä kieltä käytät yksityiselämässäsi? Entä mikä on äidinkielenesi?³⁸⁶

	ukraina	venäjä	ukraina ja venäjä
Käyttökieli %	50,63	28,25	18,87
Äidinkieli %	67,77	18,48	11,13

Tilastoista huomaa, että ukraina äidinkielenä on samoissa lukemissa kuin vuoden 2001 väestölaskennassa, venäjä äidinkielenä näyttäisi sen sijaan vähentyneen. Näistä kahdesta tilastosta ei voi kuitenkaan juuri vetää johtopäätöksiä muutoksista, sillä toisesta ei ole saatavilla kysymyksen asettelua. Voi olla, että väestönlaskennassa on esitetty kysymys eri tavoin kuin puhelinkyselyssä, ja kuten todettua, kyselyiden kattavuus ja laajuus on hyvin erilainen. Tällaiset seikat eivät sen sijaan Izborskin klubia tekemästä päätelmiä. He esittävät tätä sama ilmiötä, seuraavasti:

Vuonna 1991 45,0% kaikista Ukrainan koululaisista opiskeli ukrainaksi ja 54,0% venäjäksi. Lukuvuoden 2012 alussa 82,0% koululaisista opiskeli jo ukrainankielellä ja vain 16,9% venäjäksi. Venäjäksi opiskelevien koululaisten osuus oli huomattavasti pienempi kuin heidän osuutensa väestöstä.³⁸⁷

Klubin teksteissä ei ole minkäänlaisia lähdeviitteitä, joten heidän lukujensa alkuperää ei voi varmentaa. Edeltävä lainaus yhdistettynä ympäröivään tekstiin antaa vihjeen siitä, että heidän näkemyksissään venäjän kielen aseman heikentyminen johtuu venäläisiä sortavasta ukrainalaistamisesta. Klubin teksteissä ei harkita mahdollisuutta, että esimerkiksi kaksikieliset vanhemmat ovat valinneet lapsilleen ukrainankielisen koulun. Myös, kuten Volodymyr Kulyk esittää, sekä venäjän että ukrainan kieli liikkuvat yhteisössä. Osa perheistä käyttää lapsiansa kanssa Ukrainaa, vaikka puhuvat vanhemmilleen venäjää, tai nuori ukrainankieliseltä maaseudulta tuo mukanaan venäjän kielen kaupungista.³⁸⁸ Klubille kyseessä kuitenkin on ukrainalainen russofobinen poliittinen eliitti, haluaa irrottaa venäläisiä pakolla Venäläisestä maailmasta. Samaan aikaan klubi esittää, ettei edes tämä eliitti puhu oikeasti ukrainaa, mikä myös nähdään russofobisena tekniikkana.

386 "Project Report: National Representative Survey of the Ukrainian Population", IBIF, April 2020, s.5-6

387 Starikov, *Ob ošibkah natsiectroitelstva v Rossii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 81

388 Kulyk, 2007, s. 304

Koko niin kutsuttu hallitseva poliittinen Ukraina perustuu tekopyhyyteen. Kansanedustajat nousevat puhujakorokkeelle ja puhuvat ukrainaa. He poistuvat puhujakorokkeelta ja vaihtavat venäjään, buffetissa kukaan ei puhu ukrainaa.³⁸⁹

Ajatus siitä, ettei edes kaikkein pahimmat ukrainalaistajat eli poliittinen eliitti, käytä normaalissa kanssakäymisessä ukrainaa, on taas yksi yritys klubilta vahvistaa ajatusta siitä, että ukrainalaisuuden kaikki aspektit ovat keksittyjä ja siten keinotekoisia. Uudemman kyselyn perusteella kuitenkin tavalliset ihmiset noin puolet käyttävät yksityiselämässään ukrainaa pääasiallisena kommunikointi kielenä. Klubi ei kuitenkaan näe asiaa näin. Heidän mielestään venäjä on edelleen viestintäkieli suurimmalle osalle ukrainalaisista, jopa tunnetuimmille nationalisteille.³⁹⁰

Klubin mielestä Ukraina ei kuitenkaan ole yksin vastuussa tästä, vaan taustalla häirii Länsi, ja useimmin tällä tarkoitetaan Yhdysvaltoja. Tämä käy ilmi siitä, että klubissa nähdään Yhdysvaltojen estäneen suuren talousalueen luomisen Euroopan ja Venäjän välille.³⁹¹ Eurooppa on siis alisteinen Yhdysvalloille, niinpä se Länsi, joka toimii Venäjää vastaan Ukrainassa, tarkoittanee Yhdysvaltoja, vaikka terminologia tekstistä toiseen vaihtelee. Esimerkiksi seuraavassa lainauksesta käy ilmi sekä vihollinen, keino, että lopputulos. ”Samat ukrainalaiset on myrkytetty tällä uusliberaalien anglosaksien ideologis-poliittisella käsittelyllä, he vihaavat meitä, mutta me emme heitä.”³⁹² Näin Länsi yrittää tuhota venäläisen kansan veljelliset suhteet.³⁹³

Ukrainan tilannetta ei kuitenkaan haluta esittää Lännen saavutuksena. Se tarkoittaisi, että Venäjä ja Venäläinen maailma olisivat hävinneet jossain asiassa. Se taas on mahdoton asia. Sen sijaan klubi yrittääkin tasapainotella voittamattoman Lännen ja heikon moraalisesti mädänneen Lännen viholliskuvien jäljellä. Tähän päästään niin, että käännetään kritiikki Venäjän itsensä suuntaan. Jos Venäjä ei olisi sallinut Lännelle voittoja, niitä ei olisi tapahtunut. Syyllisiä on monella taholla: propaganda, ulkoministeriö, jopa Putin saa pienen huomautuksen osakseen.³⁹⁴ Ongelma nähdään seuraavasti:

389 Krasnjuk, *Tehnologii rusofobii i borba za identičnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.15

390 Ierusalimski, *Russki mir: molitvy i strategii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 8

391 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolitičeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.107

392 Ivašov, *Tehnologii rusofobii i borba za identičnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 10

393 Filimonov&Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolitičeskoj voiny*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s.105

394 Barantšik, Kalitin, *Tehnologii rusofobii i borba za identičnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 12

Koska Venäjä ei ole viimeisen neljännesvuosisadan aikana tarjonnut kenellekään, myöskään Ukrainalle, mitään muuta kuin niukkaa versiota samasta eurooppalaisesta arvojärjestelmästä, joka alkaa liberalismista ja päättyy kulutukseen.³⁹⁵

Lainauksessa ikään kuin myönnetään se, ettei Venäjällä ole juuri tarjota muille valtioille mitään. Se kuitenkin käännetään niin, että Venäjä on unohtanut arvonsa, jotka ortodoksisuus on Venäläiselle maailmalle antanut. Se, että Länsi on pystynyt tarjoamaan elintasoltaan houkuttelevamman esimerkin, on merkityksetöntä. Venäjähän ei kilpaile Lännen kanssa materiaalisessa hyvässä, vaan on voittanut sen jo paremmilla arvoillaan. Ongelmaksi on noussut se, ettei se ole onnistunut viestimään näitä arvojaan venäläiselle kansalle selkeästi. Tässä kohtaa Venäläinen maailma astuu mukaan. Venäläinen maailman on myös yritys viestiä nämä arvot selkeämmin. Toisaalta näitä arvoja klubi on pohtinut kovin vähän, niiden levittämistä laajemmalle sen sijaan enemmän

Klubi on siis vahvasti sitä mieltä, että Ukraina on kiinteä osa Venäläistä maailmaa, ja heidän ajatuksissaan ainakin Ukrainan venäläiset ja ne, joita he kutsuvat vähävenäläisiksi, ovat samaa mieltä asiasta. Koko Ukrainaa kattavaa kyselyä asiasta ei ole, mutta John O’Loughlin, Gerard Toal ja Vladimir Kosolov ovat tehneet tutkimuksen vuonna 2014, jossa kuudessa Ukrainan eteläisessä ja itäisessä oblastissa (Donetsk tai Luhansk eivät olleet mukana), jossa asuu enemmän venäjänkielisiä, on kysytty: Kuuluuko oblastisi mielestäsi Venäläiseen maailmaan? Vilkaistu vastauksiin, ei anna klubin toiveiden mukaista kuvaa. Ukrainalaisista – olivat he ukrainankielisiä, venäjänkielisiä tai kaksikielisiä – alle 30 % on vahvasti samaa mieltä tai samaa mieltä alueensa kuulumisesta Venäläiseen maailmaan. Vain venäläisiksi itsensä identifioivat olivat vajaa 40 % samaa mieltä, kun katsotaan alueellista jakaumaa. Vahvasti samaa mieltä vahvasti eri mieltä oltiin 31-62 prosenttien välissä ja vain Harkovan (11,67 %) ja Odessan (11,92 %) alueilla vahvasti samaa mieltä oltiin yli kymmenessä prosentissa.³⁹⁶

Lopulta klubissa ei kuitenkaan ei olla kiinnostuttu siitä, mitä mieltä tavalliset ihmiset ovat. Ukraina on heille irrottamaton osa Venäläistä maailmaa. Tällä on myös turvallisuuspoliittisia syitä, vaikkei klubi niitä painotakaan. Ukrainan irtautuminen Venäjästä ja kääntyminen Länteen on sinänsä uhka. Ukrainan lopullinen pyristely irti Venäjästä antaisi ikävän esimerkin

395 Barantšik, Kalitin, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnost*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 12
396 O’Loughlin, Toal ja Kosolov, 2014 s. 761, 757

Valko-Venäjälle, joka siten saattaisi seurata perässä. Averjanov toteaaakin doktriinissa, ettei nykyisenkaltaisen itsenäisen Ukrainan olemassaolo ole tärkeää.

Ukrainan yhtenäisyys ei ole ollut eikä sen pitäisi olla itseisarvo venäläisille ja Venäläiselle maailmalle - - Lisäksi, Ukrainan likvidointi nykyisessä muodossa näissä olosuhteissa olisi siunaus venäläisille, sillä siitä tulee heidän vankilansa.³⁹⁷

Averjanov näkee myös, että Ukrainan hajoaminen on vain ajan kysymys. Hän tosin jättää avoimeksi sen, liitetäänkö hajoavasta Ukrainasta osia Venäjän federaatioon vai luodaanko Ukrainan tilalle uusia valtioita.³⁹⁸ Näen kuitenkin, että sopivassa poliittisessa tilanteessa aiemmin irronneet osat liitettäisiin Venäjään. Nimittäin aiemmissa luvuissa olen analysoinut sitä, kuinka Izborskin klubin näkemykseen on rakennettu progressio siitä, että ensin pitää aloittaa jostain. Tässä tapauksessa Venäjä on aloittanut Krimiltä ja Donbassista. Vaikka klubi kirjoittaa vuonna 2016 sen riittävän, että Ukraina jaetaan osiin, mahdollisuuksien mukaan se ei enää riittäisi. Maantieteellisten rajojen yhteydessä puhuin horisonteista, ja Ukrainan pilkkomista voidaan arvioida horisonttina. Tekstien kirjoitushetkellä klubille on näyttänyt siltä, ettei Ukrainan ottaminen kerralla onnistu. Seuraava ajatus lienee, että pilkotaan se pienemmäksi ja otetaan paloissa. Näenkin, että lopullinen tavoite klubille on se, että Ukraina lakkaa olemasta.

Klubi on mielestäni tehnyt Ukrainasta Venäläisen maailman elämän tai kuoleman kysymyksen. Klubin näkemyksissä heidän haaveilemansa Venäläinen maailma ei olisi mahdollinen, mikäli Ukraina ei ole kiinteässä yhteydessä Venäjään. Tämä kumpuaa siitä, etteivät he pysty ajattelemaan Venäläistä maailmaa ilman Ukrainaa. Heille kyse on niin historiasta, uskonnosta kuin geopolitiikasta. Averjanov esittää Ukrainan ongelman seuraavasti:

Ukrainan kysymyksen tärkeys on siinä, että Ukrainassa asuu merkittävä osa, vähintään 12%, kaikista etnisesti venäläisistä maan päällä. He ovat erottamaton osa venäläistä kansaa, josta on tullut Lännen hirviömaisten sosiaalisten kokeilujen kohde. Ukrainassa ovat keskittyneenä geopolitiisesti tärkeät alueet, jotka takaavat Keski-Venäjän turvallisuuden ja pääsyn Tonavan ja Balkanin alueille Euroopassa, siellä on huomattava osa Neuvostoliiton sisällä luotua Venäläisen maailman taloutta, Euraasian kauttakulkureittien ja mahdollisuus monipuolistaa niitä eri

³⁹⁷ Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 39

³⁹⁸ Ibid.

maiden läpi sekä suurten kaupunkikeskusten venäläisten identiteetin jatkumo, joka on tärkein osa muinaisen Rusin ja ortodoksisuuden hengellistä perintöä. Kaikkien tämän omaisuuden menettäminen on korvaamatonta ja tuomitsee venäläiset hajalle revittyyn ja pirstoutuneeseen olemassaoloon, kirkon jakautumiseen, aktiivisen politiikan hylkäämiseen Itä-Euroopassa, ja sen jälkeen Ukrainan polun toistamiseen Valko-Venäjällä ja Transnistriassa menetykseen.³⁹⁹

Tässä yhdessä lainauksessa Averjanov on tiivistänyt kaiken, mitä klubilla on Ukrainasta sanottavana. On historiallinen ulottuvuus, on venäläisten kohtelu, kirkon hajaantuminen ja vielä Lännen sekaantuminen. Kuitenkin tämä on ainoa kohta klubin teksteissä, jossa selvästi ilmaistaan Ukrainan maantieteellinen ongelmallisuus. Ukraina seisoo liiaksi Venäjän ja Euroopan välillä ja eristää Venäjän kauemmas itään kuin se kenties haluaisi olla. Jos alue olisi osa Venäjää kuten se oli Neuvostoliitossa, Venäjän raja kulkisi itäisessä Keski-Euroopassa. Samoin Venäjän Mustanmeren rannikko laajenisi huomattavasti, jos Ukraina liitettäisiin siihen. Tämän käytännöllisen näkökulman edessä, kulttuuriset ja historialliset yhteydet, joiden selostamiseen klubi on käyttänyt paljon sivuja, kalpenevat. Klubin Venäläistä maailmaa ajaa ajatus uuden Venäjän imperiumin rakentamisesta ei suinkaan huoli venäläisen kansan pirstoutumisesta.

Lopultakin kaiken historiallisen sumuverhon ja venäläisten oikeuden huolien takana on kyse Venäjän eduista ja se on jopa kerran sanottu suoraan: ”Meidän ei tarvitse pelätä sanoa, että esimerkiksi Ukraina on etujemme aluetta.”⁴⁰⁰ Ukraina kulminoituu klubin Venäläinen maailma. Se yhdistää myös uskonnon ja taistelun Länttä vastaan. Ukraina tapahtumat 2014 oli työntävä voima, joka sai klubin kehittämään Venäläisen maailman doktriinia. Samalla voidaan nähdä, että Venäjän hyökkäys 2014 oli myös ensimmäinen askel Ukrainan sitomisessa Venäjään ja Venäläiseen maailmaan. Periaatteessa itsenäinen Ukraina ei olisi ongelma Venäläisen maailman kannalta. Sen sijaan nykyinen Ukraina on este Venäjän imperiumin rakentamiselle.

399 Averjanov, *Doktrina Russkogo mira*, Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016, s. 39

400 Ierusalimski, *Russki mir: molitvy i strategii*, Izborski klub: russkie strategii 3/2016, s. 8

6 Johtopäätökset

Izborskin klubi on pohtinut Venäläistä maailmaa monelta kantilta. Teemoiksi ylitse muiden kuitenkin nousi kolme asiaa: uskonnosta saatu oikeutus Venäläisen maailman olemassaololle, Lännen toiseuttaminen ja viholliskuvan rakennus, sekä Ukrainan olemassaolon ongelma. Näillä kaikilla on kuitenkin klubin näkökulmasta vain yksi päämäärä, ja se on edistää Venäjän imperiumin uudelleen rakennusta.

Klubi ei kuitenkaan näytä käyttävän Venäläistä maailmaa pehmeän vallan keinona. Virallisen Venäjän lähestyminen Venäläistä maailmaa kielen ja kulttuurin kautta on saanut jopa kritiikkiä puutteellisena lähestymistapana Venäläiseen maailmaan. Klubille Venäläinen maailma ei ole samanlainen kuin vaikka länsimainen sivilisaatio, jossa ideaalisti kielet ja kulttuurit elävät yhteiset arvot jakaen. Klubi kyllä näkee Venäläisen maailman pitävän sisällään tietyt – heidän mukaansa länsimaille vastakkaiset – arvot. Heidän kirjoituksensa eivät kuitenkaan keskity selventämään tai välittämään näitä arvoja, pikemminkin klubissa oletetaan kaikkien Venäläiseen maailmaan kuuluvien ihmisten jo ymmärtävän ne.

Sen sijaan arvo, jota ei suoraan mainita arvoksi, mutta käy rivien välistä ilmiselväksi on venäläisyys. Venäläisyys on asetettu Venäläisen maailman hierarkiassa ylimmäksi ja tätä ”arvoa” Venäläinen maailma on levittämässä. Klubin näkemyksissä tämän leviämisen ei tarvitse olla vapaaehtoista, vaan se voidaan pakolla levittää sinne, minne Venäläisen maailman kuuluu levitä.

Ongelmalliseksi tämän ajatuksen tekee vanha venäläisestä kulttuurista ja ajattelusta juontuva ajatus Venäjästä rajattomana tilana. Se näkyikin klubin haluttomuutena selkeästi rajoittaa Venäläistä maailmaa liian tarkasti. Samalla tämä tuo Venäläiseen maailmaan sen ajatuksen, että kyseessä on pikemminkin prosessi kuin päämäärä. Aina kun otetaan askel eteenpäin, myös horisontti siirtyy eteenpäin. Prosessin etenemisen ja poliittisen tilanteen mukaan periaatteessa Venäläinen maailma voi olla rajaton projekti. Tosin vuonna 2016 oltiin vasta prosessin alussa ja vain Krimin niemimaa oli onnistuttu siirtämään Venäläiseen maailmaan, eli Venäjän hallintaan.

Tällainen valtava imperialistinen projekti, joka Venäjän imperiumin jälleenrakennus ilmiselvästi on, tarvitsee myös jonkinlaisen oikeutuksen. Tätä klubi on hakenut uskonnollisesta oikeutuksesta. Kolmantena Roomana Venäjä on kristikunnan perillinen ja ainoa kristinuskon linnake suojelemassa maailmaa ja tuomassa pelastuksen. Tämä ajatus ei

ole uusi, vaan tästä ajatuksesta on Venäjän historiassa ammennettu jo Moskovan valtakunnan ajoista. Konsepti on siis kulttuurisesti tuttu, joten sitä on helppo käyttää. Se asettaa venäläisen kansan erityisasemaan ja näin ollen hierarkiassa ylemmäs muita. Tässä tapauksessa se asettaa venäläisille myös pelastustatehtävän: koko maailman pelastamisen.

Uskonnollinen perustelu Venäläiselle maailmalle on siitä hyvä ratkaisu, että puhtaalla uskolla voidaan ohittaa rationaalinen ajattelu, koska kyse on uskosta ei järjestä. Järki voisi sanoa, ettei maailman suurin maa tarvitse lisää maa-alueita tai lisää ihmisiä, kun jo nykyisten elämänlaadussa olisi parantamisen varaa. Usko sen sijaan sanoo, että näin on tehtävä, koska Jumala on tämän tehtävän asettanut venäläiselle kansalle. Samalla tämä oikeuttaa minkälaisen uhrauksen tahansa tai vastustajien kaikenlaisen hiljentämisen, sillä mikään uhraus ei ole liian suuri jumalallista tehtävää toteutettaessa.

On oikeastaan yhdentekevää, uskovatko klubin jäsenet Jumalan oikeasti antaneen tämän tehtävän vai ei, eikä se käy teksteistä ilmi. Tämä strategia toimii myös täysin poliittisista lähtökohdista, joista itse näen klubin juurikin uskontoa käyttävän. Uskonnollisen merkityksen Venäläisen maailmaan he vahvistavat etsimällä sopivia historiallisia tapahtumia ja tosiasioita, jotka osoittavat Jumalan valinnee juuri venäläiset.

Kun imperiumin rakentaminen on oikeutettu uskonnollisesti, on seuraavaksi valittava vihollinen, jota vasten voidaan identiteettiä rakentaa. Venäläinen maailma asetetaankin Lännen kanssa vastakkain. Länsi ei kuitenkaan klubin teksteissä esiinny puhtaasti monoliittina, vaan siitä voi erottaa kaksi osaa: selkeän vihollisen eli Yhdysvallat ja ristiriitaisemman Toisen eli Euroopan.

Euroopan rooli venäläisessä ajattelussa on historian aikana ollut köyden vetoa eurooppalaistumisen halun ja oman ainutlaatuisuuden korostamisen välillä. Tässä kontekstissa klubi asettuu jälkimmäiseen kastiin. Heitä voisikin kutsua slavofiilien henkisiksi perillisiksi. Heille Venäjä ja Venäläinen maailman ovat oma uniikki kokonaisuutensa. He kuitenkin käyttävät Länttä ja erityisesti Eurooppa mittatikkuna kaikkeen, joten tämän ristiriitaisuuden luonne ei koskaan häviä heidänkään ajattelustaan. Sen lisäksi Eurooppa vanhana kristikuntana on yksi tärkeimmistä pelastuksen kohteista.

Yhdysvallat sen sijaan on ilmiselvä vihollinen. Sen tarkoituksena klubin mukaan on tuhota Venäjä. Lännen aggressiolle ja hyökkäyksille Venäjää vastaan on esitetty vaihtelevasti valikoituja ja tulkittuja historiallisia tapahtumia todisteeksi. Alkuun hyökkääjä on ollut Länsi-

Eurooppa, mutta kylmästä sodasta alkaen se on lähes yksinomaan ollut Yhdysvallat. Yhdysvallat on johtanut myös Euroopan harhaan, jolloin tämä on loitontunut Venäjän yhteydestä. Vielä pahempaa on, että Yhdysvallat on iskenyt suoraan Venäjää ja Venäläistä maailmaa vastaan ja vielä tämän ydinalueilla. Klubin mukaan Yhdysvallat on kääntänyt Ukrainan Venäjää vastaan.

Ukraina onkin suuri haaste ja koetinkivi klubin Venäläiselle maailmalle. Näin siksi, että klubin suunnitteleman kaltaista Venäläistä maailmaa ei voida rakentaa ilman Ukrainaa. Tälle syynä on se, ettei klubin mielestä ukrainalaisuutta ole olemassa vaan ukrainalaiset ovat venäläisiä. Ukrainalaisuus on keinotekoinen identiteetti, jonka Länsi – pääasiassa Yhdysvallat – on asettanut ukrainalaisiin. Ukrainalaisuuden kieltämisellä pyritään murentamaan Ukrainan valtion olemassaolon perusta. Jos ukrainalaisuutta ei ole ja ukrainan kieli on vain venäjän kielen murre, ei ole mitään syytä, miksei Ukrainaa yhdistettäisi Venäjään ja näin yhdistettäisi Venäjän kansaa.

Jos ajatellaan Venäläistä maailmaa prosessina, on Ukraina selkeästi klubin näkemyksissä seuraava askel, niin loputtomasti rivejä he ovat sille uhranneet. Se on myös hyvin haasteellinen askel, sillä näkemykseni mukaan Ukraina ratkaisee klubin haaveileman Venäläisen maailman kohtalon. Klubi ei kykene näkemään Venäläistä maailmaa ilman Ukrainaa osana sitä, tai vielä tarkemmin liitettynä Venäjän valtioon. Näin siksi, että klubin Venäläinen maailma ei ole tarkoitus olla löyhä yhteisö vaan työkalu uuden Venäjän imperiumin rakentamiseen. Ukraina sen sijaan voi joko ottaa tai jättää tämän ”tarjouksen”.

Tekstien julkaisuajankohtana vuonna 2016, klubi oli huolestunut Ukrainan tilanteesta, mutta näkisin, että Krimin liittämisen ja osittaisen Donbassin valtaamisen jälkeen huoli vauhtui toiveikkuuteen. Johtopäätösten kirjoitus hetkellä keväällä 2023, sen sijaan on käynyt selväksi, että Ukraina on tehnyt valintansa ja hylännyt Venäläisen maailman. Riippumatta siitä, miten sodassa lopulta käy, ukrainalainen identiteetti on vahvistunut siinä määrin, ettei edes Venäjän voiton tapauksessa Ukrainan hallinta ole täysin mahdollista. Pahimmillaan klubin kannalta, se voi olla kuolinisku heidän Venäläisen maailman projektilleen. Onko Ukraina kuolinisku vai seuraava askel Venäläisen maailman rakentamisessa, sen näyttää vasta aika.

Ukrainankin tapauksessa klubi on käyttänyt historiallisia tapahtumia ja tosiasioita ja tulkinnut niitä mitätöidäkseen ukrainalaisuutta ja Ukrainaa itsenäisenä valtiona. Ukrainalaisten

sortamisella on pitkä historia, ja Ukrainan alueen historiaa on pitkään katsottu Venäjän historian näkökulmasta, klubilla ei ole myöskään ollut pulaa perinteestä, johon nojata.

Kaikilla kolmella pääteemalla on pitkä historia venäläisessä ajattelussa ja historiankirjoituksessa. Voikin siis sanoa, ettei klubi ole keksinyt oikeastaan mitään uutta. Tässä tutkielmassa on raapaistu pintaa, sillä varmasti jokaisesta teemasta saisi tutkimuksen siihen liittyvästä ajattelun historiasta. Klubin näkemys Venäläisestä maailmasta onkin tiivistymä ja päivitys tähän päivään siitä, miten Venäjän erityisasemaa on aikojen saatossa kuviteltu.

Klubi on muovailnut edeltäjiensä ajatuksista ja valikoivaan historiaan nojautuneen työkalun rakentaa Venäjän imperiumi uudelleen. Sanoisinkin, että Venäläinen maailma on prosessi ja Venäjän imperiumi on sen päämäärä.

Lähteet

Primäärilähteet:

Izborski klub: russkie strategii 3/2016

Aleksandr Prohanov, Vitali Averjanov, Juri Ierusalimski, Oleg Rozanov, Hamid Reza Salki, Mihail Kildjašov, Sergei Uškalov, Sergei Battšikov, *Russki mir: molitvy i strategii* [Venäläinen maailma: rukoukset ja strategiat], s. 4-11.

Vitali Averjanov, Aleksandr Dugin, Sergei Tšernjahovski, Vasili Simtšera, Anatoli Stepanov, Aleksei Vaits, Vladimir Bolšakov, Jegor Holmogorov, Viktor Vodolatski, Pjotr Kalintin, Juri Barantšik, Vjatšeslav Guskov, Galina Zaporoztseva, Aleksandr Jakimenko, *Tšto takoe Russki mir?* [Mikä on Venäläinen maailma?], s.12-29.

Sergei Baranov, *Russki mir: etnologičeski podhod* [Venäläinen maailma: etnologinen lähestymistapa], s. 30-43.

Aleksandr Gaponenko, *Russki mir: tsivilizatsionni podhod* [Venäläinen maailma: sivilisaatiolähestymistapa], s. 44-49.

Oleg Platonov, *O metafisike Russkogo mira* [Venäläisen maailman metafysiikasta], s. 50-57.

Aleksandr Notin, *Russki mir na izlome epoh* [Venäläinen maailma aikakausien taitteessa], s.58-61.

Dmitri Muza, *Byt mirom mirov* [Olla maailmojen maailma], s.66-69.

Maksim Medovarov, *Iz istorii Russkogo mira* [Venäläisen maailman historiasta], s.70-77.

Andrei Starikov, *Ob ošibkah natsiestroitelstva v Rossii* [Kansakunnan rakentamisen virheistä Venäjällä], s. 78-81.

Jegor Holmogorov, *Iz otšerkov Russkogo mira* [Venäläisen maailman kuvauksista] s. 82-91.

Slobodan Stojitševitš, *Gde granitsy Russkogo mira?* [Missä ovat Venäläisen maailman rajat?], s. 98-104.

Izborski klub: russkie strategii 5/2016

Vitali Averjanov, Sergei Tšernjahovski, Vladimir Elistratov, Vladimir Bortko, Aleksei Vaits, Rimma Sokolova Aleksei Beljajev-Gintort, Aleksandr Elisejev, Oleg Kassin, *Kulturnaja moštš Russkogo mira* [Venäläisen maailman kulttuurinen voima], s. 6-13.

Galina Ivankina, *Russki mir: otšerki kulturnogo stilja* [Venäläinen maailma: Kultuurityylin essee], s.80-89.

Boris Kostenko, Vladimir Elistratov, Vitali Averjanov, *O Russkom mire i russkom jazike* [Venäläisestä maailmasta ja venäjän kielestä], s. 90-101.

Izborski klub: russkie strategii 6-7/2016

Aleksandr Prohanov, *Simfonia Russkogo mira* [Venäläisen maailman sinfonia], s. 2-5.

Vitali Averjanov, Leonid Ivašov, Aleksandr Notin, Aleksandr Nagorny, Vjatšeslav Guskov, Juri Barantšik, Pjotr Kalintin, Galina Zaporoztseva, Dmitri Taran, Grigori Kvasnjuk, Dmitri Gubin, Aleksandr Gaponenko, Einar Graudinš, Sergei Seredenko, Andrei Fomin, *Tehnologii rusofobii i borba za identitšnoct* [Russofobian teknologiat ja taistelu identiteetistä], s. 6-19.

Vitali Averjanov, *Doktrina Russkogo mira* [Venäläisen maailman doktriini], s. 20-53.

Andrei Kobjakov, *Drakon, orjol i medved*, [Lohikäärme, kotka ja karhu], s. 54-71.

Sergei Baburin, Vasili Simtšera ja Jan Simtšera, *Russki mir i Slavjanski mir v istoričeskoj dinamike* [Venäläinen maailma ja Slaavilainen maailma historiallisessa dynamiikassa] s. 78-89.

Sergei Kotšergin, *O russkoi tsivilizatsii i jejo vlijanii v zarubeže* [Venäjän sivilisaatiosta ja sen vaikutuksista ulkomailla], s.90-97.

Georgi Filimonov ja Nikita Danjuk, *Russki mir v epitsentre geopolitičeskoj voiny* [Venäläinen maailma geopolittisen sodan keskipisteessä], s. 98-109.

Galina Zaporotževa, *O putjah vozraštšeniija Ykrainy v lono Russkogo mira* [Ukrainan paluun tavoista Venäläisen maailman helmaan], s.120-127.

Izborski klub: russkie strategii 10/2016

Roman Telenkevitš, *Uroki Donbassa dlja Russkogo mira*, [Donbassin oppitunnit Venäläiselle maailmalle], s. 40-43.

Tutkimuskirjallisuus:

Kirjat:

Bartlett, Roger, *A History of Russia*, Palgrave Macmillan, Lontoo, 2005.

Bassin, Mark, *The Gumilev Mystique – Biopolitics, Eurasianism, and the Construction of Community in Modern Russia*, Cornell University Press, Ithica ja Lontoo, 2016.

Braudel Fernand, *A History of Civilizations*, englanniksi kääntänyt Richard Mayne, Allen Lane Penguin Press, New York, 1994.

Carr, Edward Hallet, *Mitä historia on?* kääntänyt suomeksi Sirkka Ahonen, Otava, Helsinki 1968

Curanović, Alicija, *The Sense of Mission in Russian Foreign Policy – Destined for Greatness!*, Routledge, Lontoo, 2021.

Hunt, Lynn, *History – Why It Matters*, Polity Press, Cambridge, 2018

Huntington, Samuel P., *Kulttuurien kamppailu ja uusi maailmanjärjestys*, kääntänyt suomeksi Kimmo Pietiläinen, Terra Cognita, Helsinki, 2003.

Isurin, Ludmila, *Russian diaspora – Culture, Identity, and Language Change*, Walter de Gruyter Inc, New York, 2011.

Haldon, John, *Bysantin Historia*, Gaudeamus, Helsinki, 2010.

Kalela, Jorma, *Historian tutkimus ja historia*, Gaudeamus, Helsinki 2020

Kivelson, Valerie A. ja Suny, Ronald Grigor, *Russia's Empires*, Oxford University Press, Oxford, 2017.

Kumar, Krishan, *The Making of English National Identity*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.

Laruelle, Marlene, *Russian Eurasianism – An Ideology of Empire*, Washington, D.C: Woodrow Wilson Center Press, Washington D.C., 2008.

Laruelle, Marlene, *Russian Nationalism – Imaginaries, Doctrines and Political Battlefields*, Routledge, Abingdon, 2019.

Lieven, Dominic, *Empire – The Russian Empire and Its Rivals*, Yale University Press, New Haven, 2001.

Morozov, Viatcheslav, *Russia's Postcolonial Identity – A Subaltern Empire in a Eurocentric World*, Palgrave Macmillan, Lontoo, 2015.

Neuman, Iver B., *Russia and the Idea of Europe: a study in identity and international relations*, Routledge, Lontoo, 1996.

Nuorluoto, Juhani, *Slaavien kirjalliset traditiot ja kirjakielet – aatehistoriallisia taustoja, kielellisiä valintoja, identiteettien kehityksiä*, Yliopistopaino, Helsinki, 2003.

O'Rourke, Shane, *The Cossacks*, Manchester University Press, Manchester, 2007.

Puri, Samir, *The Great Imperial Hangover – How Empires Have Shaped the World*, Atlantic Books, Lontoo, 2021.

Pursiainen, Christer, *Venäjän idea, utopia ja missio*, Oy Yliopistokustannus/Gaudeamus, Helsinki 1998.

Remy, Johannes, *Ukrainan historia*, Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 2015.

Riasanovsky, Nicholas V., *The Image of Peter the Great In Russian History and Thought*, Oxford University Press, Oxford, 1985.

Smith, Anthony D., *Chosen People – Sacred Sources of National Identity*, Oxford University Press, Oxford, 2003.

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi Anneli, *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*, 6. uudistettu laitos, Tammi, Helsinki, 2009.

Van Herpen, Marcel H., *Putinin Sodat – Venäjän uuden imperialismien nousu*, suomeksi kääntänyt Kimmo Pietiläinen, Terra Cognita, Helsinki, 2015.

Vihavainen, Timo, *Ryssäviha – Venäjän-pelomn historia*, Minerva kustannus oy, Helsinki, 2013.

Zetterberg, Seppo, *Viron historia*, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2007.

Artikkelit:

Andrejev, Andrei L., ”Obraz Rossii i obraz Zapada v coznanii rossijan (ceredina 1990-x–2007 gody)”, *Istoritšeskaja psihologija i sotsiologija istorii*, 1/2009, s.110-128.

Bluth, Natasha, ”Fringe Benefits: How a Russian ultranationalist think tank is laying the 'intellectual' foundations for a far-right movement”, *World Policy Journal*, 34(4)/2017, s.87-92.
<<https://doi.org/10.1215/07402775-4373262>>

Brubaker, Rogers, ”The 'diaspora' diaspora”, *Ethnic and Racial Studies*, 28(1)/2005, s.1-19.
<<https://doi.org/10.1080/0141987042000289997>>

Cherepanova, Rozaliya, ”Discourse on a Russian ”Sonderweg”: European models in Russian disguise”, *Studies on Eastern European Thought*, 62(3-4)/2010: s. 315-329.
<<https://doi.org/10.1007/s11212-010-9118-7>>

Cherniavsky, Michael, ””Holy Russia’: A Study in the History of an Idea”, *The American Historical Review*, 63(3)/1958, s. 617-637.

Engström, Maria, ”Contemporary Russian Messianism and New Russian Foreign policy”, *Contemporary Security Policy*, 35(3)/2014, s.356-379.
<<https://doi.org/10.1080/13523260.2014.965888>>

Feklyunina, Valentina, ”Soft power and identity: Russia, Ukraine and the 'Russian World(s)’”, *European Journal of International Relations*, 22(4)/2016, s.773-796,
<<https://doi.org/10.1177/1354066115601200>>

- Franklin, Simon, "Russia in Time", *National Identity in Russian Culture*, toimittanut Simon Franklin ja Emma Widdis, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, s. 11-29.
- Grönholm, Pertti ja Nyysönen, Heino, "Historian käyttö ennen ja nyt – faktana ja fiktiona", *Kosmopolis* 49 3/2019, s. 7-27
- Hart, Pierre R. "The West", *The Cambridge Companion to Modern Russian Culture*, toimittanut Nicholas Rzhevsky, Cambridge University Press, Cambridge, 1998, s. 85-102.
- Hurzhy, Volodymyr, "Russian World Doctrine as Russian Response to the Crisis of the 1990s", *Skhid*, 1/2017, s. 93-96 <[https://doi.org/10.21847/1728-9343.2017.1\(147\).97583](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2017.1(147).97583)>
- Ivanov, V.I., "Sovremennoe obšestvo: aktualnye problemy i perspektivy razvitija – Russki mir", *Vestnik RUDN*, serija Cotsiologija 1/2010, s.5-15.
- Jouhki, Jukka ja Henna-Riikka Pennanen, "Näkökulmia Länteen", *Länsi: käsite, kertomus ja maailmankuva*, toimittaneet Jukka Jouhki ja Henna-Riikka Pennanen, Suomen kirjallisuuden seura, Helsinki, 2016, s. 12-40.
- Korneitsuk B. V., "Printsipy i protivorešija Izborskoi doktrina", *Sotsium i vlast* 3/2018 s. 72-79.
- Kulyk, Volodymyr, "The Demography of Language Practices and Attitudes in Ukraine", *Harvard Ukrainian Studies*, 29(1-4)/2007, s.295-326.
- Kuujo, Erkki, "Venäjä uuden ajan alussa", *Venäjän historia*, toimittanut Heikki Kirkinen ja toimituskunta, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki, 2006, neljäs painos, s. 81-106.
- Laitila, Teuvo, "Ukrainan ortodoksiset kirkot", *Kirkot ja uskonnot itäisessä Euroopassa*, toimittanut Maija Turunen, Edita, Helsinki 2010, s. 328-342.
- Laruelle, Marlene, "Inside and Around the Kremlin's Black Box – the New nationalist Think tanks in Russia", *Stockholm Papers*, Institute for Security & Development Policy, lokakuu 2009.
- Laruelle, Marlene, "The 'Russian World' - Russia's Soft Power and Geopolitical Imagination", *Center on Global Interests*, toukokuu 2015.
- Mjør, Kåre Johan, "Smuta: cyclical vision of history in contemporary Russian thought and the question of hegemony", *Studies in Eastern European Thought*, 22.1.2018, s.19-40.
<<https://doi.org/10.1007/s11212-018-9298-0>>
- Naydenova, Natalia, "Holy Rus: (Re)construction of Russia's Civilizational Identity", *Slavonica* 21(1-2)/2016 s. 37-48. <<https://doi.org/10.1080/13617427.2017.1319120>>
- Neimark M. A. "Russki mir i geopolitika" *Problemy postsovetского prostranstva*, 2/2015, s.78-100
- O'Loughlin, John, Toal, Gerarf ja Kosolov, Vladimir, "Who identifies with the 'Russian World'? Geopolitical attitudes in southern Ukraine, Crime, Abkhazia, South Ossetia, and Transnistria", *Eurasian Geography and Economics*, 57(6)/2016, s.745-778.
<<https://doi.org/10.1080/15387216.2017.1295275>>
- Robinson, Neil. "'Russofobia' in Official Russian Political Discourse", *De Europa* 2(2)/2019, s. 61-77. <<https://doi.org/10.13135/2611-853X/3384>>
- Safran William, "Diasporas in modern societies: Myths of homeland and return", *Diaspora*, 1(1)/1991, s. 83-99. <<https://doi.org/10.1353/dsp.1991.0004>>
- Sagan, Oleksandr, "Orthodoxy in Ukraine: Current State and Problems", *Traditional religion and political power: Examining the role of the church in Georgia, Armenia, Ukraine and Moldova*, toimittanut Adam Hug, The Foreign Policy Center, Lontoo, lokakuu 2015, s. 16-22.

Schimmelpenninck van der Oye, David, "The East", *A History of Russian Thought*, toimittaneet William Leatherbarrow ja Derek Offord, Cambridge University Press, Cambridge, 2010.

Suslov, Mikhail, "'Holy Rus': The Geopolitical Imagination on the Contemporary Russian Orthodox Church", *Russian Politics and Law*, 52(3)/2014, s. 67-86.
<<https://doi.org/10.2753/RUP1061-1940520303>>

Tolz, Vera, "The West", *A History of Russian Thought*, toimittaneet William Leatherbarrow ja Derek Offord, Cambridge University Press, Cambridge, 2010.

Tsygankov, Andrei P., "The Irony of Western Ideas in a Multicultural World: Russians' Intellectual Engagement with the 'End of History' and 'Clash of Civilizations'", *International Studies Review*, 5(1)/2003, s. 53-76.

Turunen, Maija, *Venäjän ortodoksinen kirkko*, luku kirjassa *Kirkot ja uskonnot itäisessä Euroopassa* toimittanut Maija Turunen, Edita, Helsinki, 2010, s.96-127.

Umland, Andreas, "Aleksander Dugin and Moscow's New Right Radical Intellectual Circles at the Start of Putin's Third Presidential Term 2012-2013: The Anti-Orange Committee, The Izborsk Club and The Florian Geyer Club in Their Political Context", *Europolity*, 10(2), 2016 s. 7-31.

Widdis, Emma, "Russia as Space", *National Identity in Russian Culture*, toimittanut Simon Franklin ja Emma Widdis, Cambridge University Press, Cambridge, 2004 s. 30-49.

Wilson, Andrew, "Myths of National History in Belarus and Ukraine", *Myths & Nationhood*, toimittaneet Geoffrey Hosking ja George Schöpflin, Routledge, New York, 1997, s. 182-197.

Yakolev, Andrei, "What is Russia Trying to Defend?", *Russian Journal of Economics* 2/2016, s. 146-161. <<https://doi.org/10.1016/j.ruje.2016.06.003>>

Muu kirjallisuus:

Hartley, L.P, *The Go-Between*, toimittanut Douglas Brooks-Davies, Penguin, Lontoo 2000.

Lääkärikielen sanakirja, toim. Pentti Huovinen (Asinatuntija Hannu Nuutinen), Kustannus Oy Duodecim, Helsinki 2002

Nestorin kronikka, suomentanut Marja-Leena Jaakkola, Dmitri Sergehevitš Lihatšovin venäjänkielisestä tulkinnasta, Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki, 1994

Suomenkielen perussanakirja, ensimmäinen osa, toim. Risto Haarala & co, Julkaisija: Kotimaisten kielten tutkimus keskus, VAPK-kustannus, Helsinki 1990

Muut lähteet:

"All-Ukrainian population census"

<http://db.ukrcensus.gov.ua/MULT/Database/Census/databasetree_en.asp>

"American Frontier", *Britannica*, <<https://www.britannica.com/topic/American-frontier>>

"Emergency Plan for Psychological Offensive (USSR)", CIA arkisto,

<<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP80R01731R003500180030-6.pdf>>

"Federalny zakon ot 24.05.1999 nro 99-F3", Venäjän presidentin virallinen sivu.

<<http://www.kremlin.ru/acts/bank/13875/page/1>>

"Islam in Russia", *Aljazeera*, 7.3.2018. <<https://www.aljazeera.com/features/2018/3/7/islam-in-russia>>

Izborski klub. <<https://izborsk-club.ru/>>

About. <<https://izborsk-club.ru/about>>

Vitali Averjanov. <<https://izborsk-club.ru/10980>>

Pribaltijskoe otdelenie (Riga). <<https://izborsk-club.ru/regions/baltics>>

”Kenosis”, *Mariam-Webster internet-sanakirja*.

<<https://www.merriam-webster.com/dictionary/kenosis>>

”Project Report: National Representative Survey of the Ukrainian Population April 2020”, *IBIF*,

<https://ibifukraine.files.wordpress.com/2020/08/ibif_april-2020_omnibus_summary-statistics_and_technical-report_20200510_oo.pdf>

”Russians Return to Religion, But Not to Church”, *Pew Research Center*,, 10.2.2014.

<<https://www.pewresearch.org/religion/2014/02/10/russians-return-to-religion-but-not-to-church/>>

”Trump’s International Ratings Remain Low, Especially Among Key Allies”, *Pew Research Center*,

1.10.2018. <https://www.pewresearch.org/global/wp-content/uploads/sites/2/2018/10/Pew-Research-Center_U-S-Image-Report_UPDATED_2018-10-01.pdf>

”Report to the National Security Council by the Department of State: Summary of Conclusion”, *Office of the Historian*, 18.8.1948 <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v01p2/d37>>